

2005

TOIMINTAKERTOMUS

RAHOITUSTARKASTUS
FINANSINSPEKTIONEN
FINANCIAL SUPERVISION

▶ Sisällysluettelo

▶ Johtajan katsaus.....	2
▶ Strategia 2006–2008	5
Hyvä riskinkantokyky ja luotettava hallinto	5
Julkistettava tieto ja menettelytavat markkinoilla	7
Laadukas sääntely ja ennakoitava lain soveltaminen	9
Luotettava, tulokellinen ja tehokas oma toiminta	11
▶ Taloudellinen toimintaympäristö vuonna 2005	13
Maailmantalouden uhkatekijät ennallaan	13
Suomessa taloudellinen toimintaympäristö pysyi suotuisana	14
Lyhyet markkinakorot lähtivät nousuun	14
Euro heikkeni dollariin nähden	14
Arvopaperimarkkinoiden noususuuntaus jatkui	14
▶ Toiminta vuonna 2005	16
Vakavaraisuusvalvonta	17
Markkina- ja sääntelyvalvonta	27
Sääntely	36
Valvontaa tukeva toiminta	45
▶ Rahoitustarkastus lyhyesti	48
Hallinto ja johtaminen	49
Rahoitustarkastuksen organisaatio	49
Toiminnan rahoitus ja kustannukset	50
Rahoitustarkastuksen organisaatio 31.12.2005	51
▶ Kuviot ja taulukot	52

► Johtajan katsaus

Vuosi 2005 oli taloudellisessa mielessä ja rahoitusmarkkinoiden kannalta hyvä niin kansainvälisesti kuin Suomessakin. Ennuserkit vuodeksi 2006 ovat myös myönteiset. Maailmantalouden integraatio, globaalistuminen, on näyttänyt positiivista voimaansa. Toisaalta globaali riippuvuus toisten menestyksestä luo epävarmuuksia, jotka voivat uhata suotuisaa kehitystä.

Maailmantalouden vakauteen kohdistuu monia uhkia. Yhdysvaltojen vaihtotaseen ja julkisen talouden alijäämät ja kotitaloussektorin velkaantuminen eivät voi jatkua loputtomiin. Kiinan ja muiden Aasian tiikereiden vientivetoinen nopea kasvu voi vastaavasti hidastua, elleivät ne pysty entistä enemmän perustamaan kasvuaan kotimaisen kysyntänsä varaan.

Euroopassa rakenteelliset jäykkyydet odottavat purkamistaan ja tämä purkamisen vaikeus aiheuttaa protektionistisia paineita. Japanin talous puolestaan osoittaa kauan kaivattuja elpymisen merkkejä.

Energian ja raaka-aineiden hintaan ja saatavuuteen liittyvät riskit tunnetaan yleisesti. Nämä eivät ole ainoastaan taloudellisia vaan suuressa määrin poliittisia ongelmia, eikä niitä voida hallita markkinavoimin, vaan tarvitaan hyvää politiikkaa. Tarvitaan myös hyvää talouspolitiikkaa, jotta maailmantalouden tasa-painottomuudet voitaisiin oikaista hyvinvoinnin kasvua vaarantamatta.

Mikäli yllättäviä poliittisia ongelmia ei synny eikä uusia luonnonkatastrofeja satu, jatkuvalla suotuisalla kehityksellä on kuitenkin hyvät edellytykset.

Maailmantalouden integraation keskeinen osa – sen moottori – on rahoitusmarkkinoiden yhdentyminen, pääomanliikkeiden vapautuminen. Samalla markkinat ovat kehittäneet uusia toimintatapoja ja rahoitusvälineitä, joiden monimutkaisuus on haaste riskienhallinnalle ja rahoitusvalvonnalle. Kansallisten markkinoiden merkityksen väheneminen ja näiden markkinoiden sulautuminen osaksi kansainvälisiä, globaaleja tai ainakin alueellisia, monia maita käsittäviä markkinoita on jatkunut.

Suomi on EU:n jäsen ja osa yhteistä eurovaluutta-alueetta. On siis varsin luonnollista, että meillä talous, rahoitusmarkkinat mukaan lukien, on entistäkin selkeämmin integroitunut osaksi laajempaa eurooppalaista kokonaisuutta.

Eurokorkojen mataluus ja Suomen talouden kohtalaisen hyvä kehitys ylläpitävät nopeaa luotonannon kasvua maassamme. Alhainen korkotaso, reaalitylojen kasvu sekä vahva luottamus tulevaisuuteen vauhdittivat kotitalouksien nopeaa velkaantumista. Kotitalousluotot kasvoivat vuoden aikana yli 15 %. Yritysten ottamat luotot lisääntyivät puolestaan noin 9 %.

Yritysten velkaantumistaso on keskimäärin varsin kohtuullinen. Kotitalouksien velkaantumisen nopea kasvu on toisaalta johtanut siihen, että osalla kotitalouksia on selvästi ylivelkaantumisen vaara. Rahoitustarkastus on useaan otteeseen julkisesti ilmaissut huolensa erityisesti asuntomarkkinoiden ylikuumenemisesta. Kapeat luottomarginaalit, pitkät laina-ajat ja lipsuminen vakuusvaatimuksissa aiheuttavat huolta pankkien riskienhallinnasta ja kantokyvystä pitkällä aikavälillä, jos taloudellinen laskukausi tai kriisi koettelisi talouttamme.

Tällä hetkellä pankkien taloudellinen tilanne on erinomainen. Voi kuitenkin kysyä, riittävätkö nykyiset kapeat korkomarginaalit kattamaan tulevaisuuden luottotappiot, kun laskukausi väistämättä joskus tulee. Talouden taantuessa vaikeuksiin joutuvien kotitalouksien, erityisesti lapsiperheiden, tilanne olisi kaikkein vaikein. Nytemmin myös Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF) on kiinnittänyt huomiota Suomen asunto- ja asuntolainamarkkinoiden ylikuumenemisen mukanaan tuomiin vaaroihin. Jos vaikeuksiin joudutaan, on laiha lohtu, että joissakin teollisuusmaissa asuntoluottomarkkinoiden ja luotonannon kasvu on ollut paljon nopeampaa kuin Suomessa.

Toinen luottomarkkinoilla havaittava, joskin vähemmän julkisuudessa keskusteltu huolestuttava piirre liittyy ns. pääomarahoituksen nopeaan kasvuun. Yksityiset pääomasijoittajat ja pääomasijoituksiin erikoistuneet rahastot ovat yhä enemmän hyödyntäneet alhaista korkotasoa nostamalla suuria lainoja rahoittaakseen yritysostoja ja -järjestelyjä. Pienelle omalle panostukselle saadaan näin velkavipua käyttäen huikeat oman pääoman tuotot edellyttäen, että järjestelyihin ladatut odotukset toteutuvat ja korot pysyvät matalina. Pankit ovat varsin avokätisesti luotottaneet tätä toimintaa soveltaen korkomarginaaleja, joiden kapeus yhdistettynä lainojen kokoon kielii riskien aliarvioimisen vaarasta. Tässäkin asiassa Suomessa on seurattu kansainvälistä kehitystä, joten kyseessä ei ole mikään erityisen suomalainen ilmiö.

Arvopaperimarkkinoilla Suomessa jatkui myönteinen nousuvire. OMX Helsinki -yleisindeksi nousi vuoden aikana noin 30 %. Sijoitukset sijoitusrahastoihin kasvoivat myös nopeasti. Pankkitalletusten määrä lisääntyi hitaammin, joten suurin osa rahoitusvarallisuuden

kasvusta ohjautuikin nyt arvopaperimarkkinoille tai sijoitussidonnaisiin vakuutuslaitteisiin. Kotitalouksien sijoittamisen edistämiseksi olisi edelleen syytä pyrkiä yhdenmukaistamaan eri sijoitusmuotojen verotuskohtelua ja markkinointiin liittyviä vaatimuksia. Nykyään käytännössä lähes sama tuote voidaan myydä talletuksena, sijoitusrahastosijoituksena tai säästövakuutuksena.

Toimialojen erojen kavetessa myös yritys-järjestelyt jatkuivat. Osuuspankkiryhmä osti vakuutus konserni Pohjolan. Muodostunut kokonaisuus on mittava suomalainen finanssi-konglomeraatti. Kun Sampo-ryhmä ja yhteis-pohjoismainen Nordea-konsernikin ovat rahoitus- ja vakuutus tavarataloja, voi todeta, että nämä kolme finanssikonglomeraattia muodostavat Suomen rahoitusjärjestelmän selkärangan ja että vakauden kannalta näiden kolmen valvonnan tehokkuus on tärkeä kysymys. Sen vuoksi Rahoitustarkastuksen ja Vakuutusvalvontaviraston entistäkin kiinteämpi yhteistyö on välttämätöntä. Se ei kuitenkaan riitä, vaan yhteistyön muiden Pohjoismaiden ja Baltian maiden valvojien kanssa on myös edelleen kiinteä. Myös OMX-konsernin valvonta edellyttää tiivistä yhteistyötä. Sehän omistaa Helsingin, Tukholman ja Kööpenhaminan arvopaperipörssien lisäksi myös Baltian maiden pörssit.

Rahoitusalan rakennejärjestelyt jatkunevat tulevaisuudessakin eikä silloin välttämättä ole kyse vain Pohjoismaiden ja Baltian alueen fuusioista ja muista yritys-järjestelyistä. Maiden rajat ylittävät fuusiot ja yritysostot ovat käynnistyneet nyt koko EU-alueella, eikä tätä trendiä ole syytä eikä mahdollista kansallisenurkkapatrioottisista syistä pyrkiä estämään, vaikka siihen on eräissä maissa ollutkin harrastusta. Tämä kehitys edellyttää toisaalta valvontayhteistyön tiivistämistä koko EU-alueella ja osittain myös globaalilla tasolla.

Euroopan keskuspankkijärjestelmän (EKPJ) tapaiseen yhteiseurooppalaiseen valvontajärjestelmään ei pitkään aikaan ole poliittisia edellytyksiä. Sen vuoksi lähivuosina onkin panostettava kansallisten valvojien verkostojen yhteistyön kehittämiseen. Tässä työssä ovat avainasemassa ns. Lamfalussy-prosessin kolmostason valvojakomiteat Euroopan arvopaperimarkkinavalvojien komitea (CESR), Euroopan

pankkivalvojen komitea (CEBS) ja Euroopan vakuutus- ja eläkevalvontaviranomaisten komitea (CEIOPS). Finanssikonglomeraattien yleistymisen vuoksi myös näiden komiteoiden välinen yhteistyö on tärkeää. Onnistumisen paineet ja tarve ovat suuria. Vaikka valvojen kesken on halua ja luottamusta yhteistyön lisäämiseen ja toimintatapojen yhdenmukaistamiseen, jäsenmaiden erilaiset perinteet ja perustuslailliset järjestelyt eivät tee tätä helpoksi eivätkä aina mahdolliseksi. Poliittisten päättäjien olisikin huolehdittava siitä, että kaikkien EU-maiden valvojille – myös Suomen valvontaviranomaisille – annetaan valtuudet ja resurssit, jotka mahdollistavat käytännön valvontatyön yhdenmukaistuksen ja maiden rajat ylittävän yhteistyön. Siinä haastetta myös Suomen EU-puheenjohtajakaudelle vuoden 2006 jälkipuoliskolla. Eikä kyse ole vain valvonnasta, vaan myös talletussuojasta, sijoittajansuojasta, kriisienhallinnasta ja keskuspankkien likviditeettituen järjestelyistä, jos ja kun syntyy yleiseurooppalaisia rahoitusjärjestelmän kriisejä.

Kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) voimaantulo EU:ssa vuonna 2005 on valvonnallinen haaste, jolla on myös globaalit yhteytensä. Yhdysvaltain arvopaperivalvoja SEC on luvannut hyväksyä IFRS-tilinpäätökset eurooppalaisten Yhdysvalloissa listattujen yhtiöiden osalta vuosien 2007–2009 kuluessa, mikäli EU osoittaa pystyvänsä valvomaan näiden standardien noudattamista. Pitemmän aikavälin tavoitteena on muuttaa Yhdysvaltojen, Kanadan, Japanin ja monien muiden maiden tilinpäätöskäytännöt IFRS:n suuntaan, jolloin vähitellen päästäisiin maailmanlaajuisesti yhteiseen standardiin.

Suomen Rahoitustarkastus valvoo IFRS-säännösten soveltamista ja on tässä työssä kiinteässä yhteistoiminnassa muiden EU-maiden kanssa Euroopan arvopaperimarkkinavalvojen komiteassa. Valvonta on lähtenyt hyvin liikkeelle, mutta vaikeiltakaan valvontakysymyksiltä ei ole Suomessa vältytty. Lähivuodet näyttävät, saadaanko eurooppalainen hajautettu IFRS-valvonta toimimaan puolueettomasti ja tehokkaasti koko EU-alueella.

Rahoitustarkastuksen työssä on edelleen keskeisenä haasteena myös uusien ns. Basel II -vakavaraisuusvaatimusten valvonnan hoitaminen Suomessa. Uusien vakavaraisuusvaatimusten on määrä olla voimassa vuoden 2007 alussa. Siihen valmistautumisessa on tehty valtava työ ei ainoastaan Rahoitustarkastuksessa, mutta myös valvottavissa pankeissa ja sijoituspalveluyrityksissä sekä valtiovarainministeriössä, joka on valmistellut Basel II -uudistuksen edellyttämää lainsäädäntöä Suomessa.

Basel II -direktiivin lisäksi koko rahoitusalan haasteena ovat arvopaperimarkkinoihin liittyvät monet uudet direktiivit, joista osa on jo astunut voimaan ja osa on vielä valmisteluprosessissa. Haastavin kaikista lienee rahoitusvälineiden markkinat -direktiivi (MiFID), jonka oletetaan tulevan voimaan kaikissa EU-maissa 1.11.2007. Tämä direktiivi tulee vaikuttamaan huomattavasti markkinakäytäntöihin ja kilpailuun.

Sääntelyyn liittyvien haasteiden lisäksi on tärkeää samalla ylläpitää normaalia juoksevaa valvontaa ja tarkastamista. Kun tämän kaiken laskee yhteen resurssi- ja taitotietotarpeiksi, ei ole vaikeata arvata, että voimavarat ovat tiukalla. Jos samanaikaisesti esim. Nordean tai jonkin muun suuren valvottavan siirtyminen juridisesti ulkomaille aiheuttaisi Rahoitustarkastuksen valvontamaksutuloihin suuren loven, oltaisiin peruskysymysten äärellä. Minkä tasoista valvontaa Suomen EU-maana on ylläpidettävä ja miten se rahoitetaan? Pohjoismaiden ulkopuolella keskuspankki tai valtio yleensä rahoittaa ainakin osan valvonnan kustannuksista. Siihen Suomessakin on mielestäni mentävä, jos halutaan säilyttää valvonnan tason uskottavuus ja vaadittava ammattitaito ilman, että Suomea edelleen kotipaikkanaan pitävien rahoitusalan yritysten valvontamaksurasitusta huomattavasti lisätään.

Haasteet ylläpitävät kiinnostusta ja innostusta työhön. Innostusta, tietoa ja taitoa on Rahoitustarkastuksen henkilökunnalla hienosti riittänyt. Kiitos siitä.

Helsingissä helmikuussa 2006
Kaarlo Jännäri

► Strategia 2006–2008

Rahoitustarkastuksen toiminnan lakisääteisenä tavoitteena on rahoitusmarkkinoiden vakaus ja luottamuksen säilyminen rahoitusmarkkinoihin. Vuosien 2006–2008 strategiassa tavoitteeksi on lisäksi asetettu kilpailukykyiset ja toimivat rahoitusmarkkinat. Rahoitustarkastuksen visiona on olla ennakoiva ja arvostettu valvoja.

STRATEGIA VUOSIKSI 2006–2008 ON SEURAAVA:

I Valvottavien riskinkantokyky on riittävä ja hallinto luotettava.

II Julkistettava tieto tukee markkinoiden tervettä kehitystä ja menettelytavat ovat asianmukaiset.

III Rahoitustarkastuksen sääntely on periaatepohjaista ja laadukasta ja lain soveltaminen ennakoitavaa ja uskottavaa.

IV Rahoitustarkastuksen toiminta on luotettavaa, tuloksellista ja tehokasta.

Hyvä riskinkantokyky ja luotettava hallinto

I VALVOTTAVIEN RISKINKANTOKYKY ON HYVÄ JA HALLINTO LUOTETTAVA

Strategiset valinnat:

- Tarkastamme ja arvioimme valvottavien riskien ja pääoman hallintaprosesseja - riskien määrää ja hallintaa, pääoman riittävyttä ja hallinnon luotettavuutta.

Rahoitustarkastuksen laissa määritelty tavoite on rahoitusmarkkinoiden vakaus. Se tarkoittaa sitä, että rahoitusmarkkinoilla toimivat instituutiot säilyvät kaikissa olosuhteissa riittävän toimintakykyisinä tuottaakseen rahoituspalveluja ja vastatakseen sitoumuksistaan asiakkaille. Markkinoiden tehokkaan toiminnan näkökulmasta on tärkeää, ettei valvoja pyri estämään kaikkia epäonnistumisia, vaan että niiden seuraukset ovat hallittuja eivätkä vaaranna rahoitusmarkkinoiden vakautta.

Ensimmäinen strateginen tavoite "valvottavien riskinkantokyky on hyvä ja hallinto luotettava" muuttaa lakisääteisen vakaustavoitteen Rahoitustarkastuksen toiminnalliseksi tavoitteeksi, koska riittävä riskinkantokyky ja luotettava hallinto turvaavat valvottavien toiminnan jatkuvuuden. Jotta tavoite voidaan saavuttaa, Rahoitustarkastuksen vakavaraisuus-

valvonta kohdistuu mm. valvottavien riskinkantokykyyn, riskienhallintaan, kannattavuuteen ja vakavaraisuuteen.

RISKIEN TULEE OLLA SUHTEESSA RISKINKANTOKYKYYN

Rahoitustarkastus seuraa jatkuvassa valvonnassaan ja tarkastuksilla valvottavien taloudellista tilaa ja riskienhallintaa. Lisäksi Rahoitustarkastus arvioi vuosittain laatimassaan laajassa riskiarviossa ainakin kaikkien merkittävimpien valvottavien riskit. Rahoitustarkastus laatii riskiarvion julkistetun metodiikan mukaisesti. Se myös suuntaa valvontaresursseja merkittävältä osalta tämän arvion perusteella.

Vuonna 2006 Rahoitustarkastus kehittää riskiarviota vuonna 2007 voimaan tulevan Basel II -vakavaraisuusuudistuksen vaatimusten mukaisesti. Uudistuksessa valvojan tehtäväksi tulee arvioida systemaattisesti valvottavan omien varojen riittävyyttä kaikkien olennaisten riskien kattamiseksi. Uudistus laajentaa myös valvontavaltuuksia: valvoja voi arvionsa pohjalta asettaa valvottavalle omien varojen vähimmäisvaatimuksia suuremman pääomavaatimuksen.

Valvottavien vakavaraisuus ja riskinkantokyky olivat edelleen varsin hyvät vuonna 2005. Rahoitustarkastus kiinnitti kuitenkin huomiota siihen, että luottojen määrän nopea kasvu ja vakuuskäytäntöjen löystyminen kasvattavat luottoriskejä, erityisesti kotitalousluotoissa. Rahoitustarkastus kehottikin pankkeja huolehtimaan riskienhallinnan riittävyydestä. Luottoriskien valvontaan panostetaan vastaisuudessa lisää resursseja.

Myös Suomen rahoitusmarkkinoiden infrastruktuurin ylläpitäjien toiminta ja riskinkantokyky arvioitiin edelleen varsin hyväksi, mutta näiden toimijoiden kansainvälistyminen tuo haasteita valvonnan järjestämiselle.

RISKIENHALLINNAN TULEE OLLA TEHOKASTA

Valvottavien riskienhallinnan ja oman sisäisen valvonnan tulee olla jatkuvasti tehokasta. Rahoitustarkastuksen riskienhallintaa koskevat standardit heijastavat toimialan hyviä käytäntöjä

ja valvojan odotuksia riskienhallinnan organisoinnista ja sisällöstä. Standardit eivät useinkaan määrittele yksityiskohtaisia toimintamalleja, vaan valvottava voi valita itselleen parhaimman tavan järjestää riskienhallinta ja sisäinen valvonta.

Rahoitustarkastuksen standardien anto on tältä osin edennyt jo varsin pitkälle. Vuonna 2006 pyritään valmistelemaan ja ottamaan käyttöön vielä puuttuvat markkina- ja likviditeettiriskien hallintaa koskevat standardit sekä luotettavaa hallintoa koskeva standardi.

Kaikkiaan valvottavien sisäinen valvonta ja riskienhallinta toimivat kohtuullisesti. Luottoriskien hallinnan lisäksi Rahoitustarkastus on puuttunut vain joihinkin yksittäisiin puutteisiin. Hallintokulttuurin (corporate governance) mukauttaminen kansainvälisten suositusten mukaiseksi voi vaatia vielä toimenpiteitä valvottavilta.

TAVOITTEENA RIITTÄVÄ KANNATTAVUUS JA VAKAVARISUUS PITKÄLLÄ AIKAVÄLILLÄ

Valvonnan tulee olla mahdollisimman ennakoivaa, jotta vakaus säilyy. Tämän vuoksi Rahoitustarkastus arvioi myös liiketoimintapäätösten vaikutusta valvottavien tulevaan kannattavuuteen ja sen vaihteluun ja siten myös vakavaraisuuteen (ns. strategiset riskit). Tarkoituksena ei ole puuttua liiketoimintapäätöksiin, jotka ovat yksiselitteisesti valvottavien johdon vastuulla.

Rahoitustarkastus ilmaisi vuonna 2005 huolestuneisuutensa asuntoluottomarkkinoiden erittäin kiivaasta kilpailusta, joka on johtanut korkomarginaalien kapeuteen, suuriin luottomääriin ja luottokriteereiden (mm. vakausvaatimusten) löystymiseen. Jos suhdanteet huononevat, pankkien kannattavuudessa voi tulevaisuudessa ilmetä ongelmia. Tällöin myös muut tuotot supistuisivat ja luottotappiot kasvaisivat. Nämä riskit ovat kasvaneet luottoaikojen jatkuvasti pidentyessä. Rahoitustarkastus on kehottanut pankkeja ottamaan huomioon asiakkaiden ylivelkaantuneisuuden riskit ja huolehtimaan pankkien oman riskienhallinnan riittävyydestä.

VAKAVARAISSUUSUUDISTUS ASETTAA VAATIMUKSIA VALVOTTAVILLE

Valvojien ja markkinoiden odotusten täyttäminen edellyttää, että valvottavat pystyvät toimimaan uuden vakavaraisuussääntelyn mukaisesti vuodesta 2007 alkaen. Uudistuksen yleisenä tavoitteena on lisätä entistä kehittyneempien riskienhallinnan menetelmien käyttöä. Tätä tukee se, että luottolaitoksille ja sijoituspalveluyrityksille annetaan mahdollisuus käyttää omia laskentamallejaan vaaditun omien varojen minimitasoa määrittelyssä.

Rahoitustarkastus on tukenut valvottavien valmistautumista Basel II -säännöksiin sekä siirtymistä sisäisten mallien käyttöön mm. tiedottamalla aktiivisesti uudistuksesta ja sen toteutukseen liittyvästä Euroopan pankkivalvojien komitean työstä. Tätä työtä jatketaan edelleen. Vakavaraisuusvaatimusten soveltamisessa otetaan huomioon valvottavan toiminnan laajuus ja luonne. Monikansallisten pankkiryhmien tapauksessa Rahoitustarkastus toimii tiiviissä yhteistyössä pohjoismaisten ja Baltian maiden valvojien kanssa.

Valvottavien valmistautuminen uudistukseen on yleisesti ottaen sujunut hyvin. Työ jatkuu kuitenkin tiukassa aikataulussa. Erityisesti sisäisten mallien nopea käyttöönotto vaatii mittavia resurssipanostuksia valvottavilta. Myös vakavaraisuuden hallinnan järjestäminen vaaditulla tavalla edellyttää vielä kehittämistä.

VALVONNAN ON SÄILYTTÄVÄ TEHOKKAANA RAKENNEMUUTOKSISSA

Suuret finanssiryhmittymät ovat vielä varsin uusi ilmiö Suomen rahoitusmarkkinoilla, ja valvontaa on vielä kehitettävä tällä alueella. Rahoitustarkastus valvoo kotimaisia pankki- ja vakuutusryhmittymiä yhteistyössä Vakuutusvalvontaviraston ja ulkomaisten valvontaviranomaisten kanssa. Vuonna 2006 kehitystyö kohdistuu erityisesti ryhmittymätason käytännön valvontaan, riskiarvion laadinnan metodiikkaan ja riskien raportointiin.

Valvottavien toiminnan kansainvälistyminen ja ulkomaisten instituutioiden toiminnan lisääntyminen vaativat myös entistä tiiviimpää yhteistyötä erityisesti Pohjoismaiden, Baltian ja muiden EU-maiden valvontaviranomaisten kanssa.

Yhteistyö etenkin Pohjoismaiden välillä on jo varsin laajaa. Rahoitustarkastus pyrkii siihen, että sen mahdollisuudet vaikuttaa Suomen rahoitusmarkkinoiden vakauteen säilyvät hyvinä ja että se tuottaa osuutensa tehokkaasti monikansallisten ryhmien valvontaan. Tärkeää on myös huolehtia edelleen siitä, että kilpailuneutraalius säilyy sääntelyssä ja valvonnassa mahdollisimman pitkälle etenkin Pohjoismaiden alueella, jossa rahoitusmarkkinat ovat jo pitkälle integroituneet.

Julkistettava tieto ja menettelytavat markkinoilla

II JULKISTETTAVA TIETO TUKEE MARKKINOIDEN TERVETTÄ KEHITYSTÄ JA MENETTELYTAVAT OVAT ASIANMUKAISET

Strategiset valinnat:

- Tuotamme omalla valvonnallamme lisäarvoa markkinoille annettavan sijoittajainformaation luotettavuuteen ja laatuun.
- Vaikutamme siihen, että palveluntarjoajien sisäiset prosessit tukevat terveitä menettelytapoja asiakassuhteissa ja että asiakkailta on päätöksenteon tueksi riittävästi laadukasta informaatiota.

Rahoitustarkastuksen tavoitteeksi on laissa määritelty luottamuksen säilyminen rahoitusmarkkinoiden toimintaan. Luottamus markkinoihin edellyttää käytännössä muun muassa sitä, että valvottavien ja listayhtiöiden julkaisema tieto on luotettavaa, oikea-aikaista ja riittävä. Luottamuksen säilyminen edellyttää myös, että palveluntarjoajat kohtelevat asiakkaitaan tasapuolisesti ja asianmukaisesti.

LISTAYHTIÖITÄ OHJEISTETTIIN JA KOULUTETTIIN SÄÄNTELY-UUDISTUKSISTA

Vuosi 2005 oli vaativa niin Rahoitustarkastukselle kuin sen valvottaville ja listayhtiöillekin, sillä sääntelyuudistuksia oli runsaasti ja EU:n rahoituspalvelujen toimintasuunnitelman (FSAP) toteuttaminen oli aktiivisimmillaan. Useista rahoitusmarkkinoiden integraatiota edistävästä sääntelymuutoksista päätettiin, toisista neuvoteltiin ja muutamia oli jo saatu päätöspisteeseen eli voimaan kansallisina lakeina tai asetuksina. Vuonna 2005 käynnissä olleita keskeisiä sääntelyuudistuksia olivat mm. IFRS-tilinpäätössääntely, direktiivi rahoitusvälineiden markkinoista, ns. transparensidirektiivi, direktiivi markkinoiden väärinkäytön ehkäisemisestä sekä esitedirektiivi.

Sen lisäksi, että Rahoitustarkastus osallistuu sääntelytyöhön aktiivisesti, se haluaa myös varmistua, että uusi sääntely sisäistetään mahdollisimman nopeasti ja hyvin. Rahoitustarkastus uskoo, että se pystyy parhaiten vaikuttamaan uuden sääntelyn omaksumiseen järjestämällä listayhtiöille ja valvottaville koulutusta ja antamalla niille ohjeistusta.

Esimerkiksi vuonna 2005 listayhtiöitä ohjeistettiin esitedirektiivin ja markkinoiden väärinkäytön ehkäisemistä koskevan direktiivin aiheuttamista muutoksista arvopaperimarkkinalakiin. Ohjeistus koski erityisesti listayhtiöiden tiedonantovelvollisuutta ja sisäpiirirekistereitä. Rahoitustarkastus on kuitenkin valvonnassaan varautunut siihen, että kaikkea uutta sääntelyä ei ole vielä runsaasta ohjeistuksesta huolimatta täysin sisäistetty.

YHTIÖKOHTAISET EROT TIEDONANTOVELVOLLISUUDEN TÄYTTÄMISESSÄ SUURIA

Rahoitustarkastuksen käsityksen mukaan luottamus taloudellisen informaation laatuun on edelleen sängen hyvä yksittäisistä, suurta julkisutta saaneista tiedottamisepäselvyyksistä huolimatta. Suurin huolenaihe on se, että vaikka listayhtiöiden tietojen julkistamisessa ei havaittukaan merkittäviä epäkohtia, yhtiökohtaiset erot tiedottamisen laadussa ovat edelleen huomattavat.

Rahoitustarkastuksen tavoitteena on omalta osaltaan vaikuttaa siihen, että listayhtiöt ja valvottavat antavat taloudellisesta asemastaan mahdollisimman vertailukelpoista tietoa sijoittajille ja tallettajille.

IFRS-VALVONTA KÄYNNISTYI

IFRS-standardien mukaisen konserni-tilinpäätöksen laadinta tuli 1.1.2005 lähtien pakolliseksi EU-maiden listayhtiöille. Suomessa suurin osa listayhtiöistä laati ensimmäisen IFRS-tilinpäätöksensä vuodelta 2005.

Rahoitustarkastus käynnisti uutena tehtävänään IFRS-valvonnan, ja se alkoi asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Valvonnan kohteena ovat ne suomalaiset yritykset, joiden liikkeeseen laskemia arvopapereita on julkisen kaupankäynnin kohteena tai joiden arvopapereita on haettu julkisen kaupankäynnin kohteeksi. Valvonnan tavoitteena on pitää yllä luottamusta markkinoiden toimintaan ja edistää laadukkaan ja avoimen taloudellisen informaation antamista markkinoille sijoittajien päätöksenteon tueksi.

Rahoitustarkastus selvitti vuonna 2005 listayhtiöiden IFRS-tilinpäätössäännösten käyttöönottoon liittyvän siirtymätiedottamisen laatutasoa ja vaikutuksia. Rahoitustarkastuksen havaintojen perusteella on odotettavissa, että vuodelta 2005 laadittavien IFRS-tilinpäätösten laatu tulee olemaan vaihteleva.

Rahoitustarkastus osallistuu aktiivisesti EU:n tilinpäätösvalvojen väliseen yhteistyöhön ja koordinaatioon. Näin se pyrkii varmistumaan muun muassa siitä, että kun tehdään kansallisia valvontapäätöksiä IFRS-standardien soveltamisesta, nämä päätökset olisivat mahdollisimman yhdenmukaisia muiden IFRS-standardien valvovien viranomaisten ratkaisujen kanssa. Valvojen välinen yhteistyö ja koordinaatio ovat välttämättömiä tilanteessa, jossa sääntely on globaalia ja valvonta kansallista.

MENETTELYTAVOISSA VAIN YKSITTÄISIÄ ONGELMIA, LUVATTOMAT PALVELUNTARJOAJAT HUOLESTUTTAVAT

Rahoitustarkastus pyrkii valvonnallaan vaikuttamaan siihen, että valvottavat

noudattaisivat asiakassuhteissaan lainsäädännön, kansainvälisten vaatimusten ja hyvän tavan mukaisia menettelytapoja. Tätä Rahoitustarkastus valvoo muun muassa valvottaviin tekemillään tarkastuksilla ja valvontakäynneillä sekä selvityspyynnöillä.

Yksittäisistä ongelmista huolimatta valvottavien menettelytavat ovat Rahoitustarkastuksen käsityksen mukaan pääosin asianmukaiset. Esimerkiksi sijoitusrahastojen lukumäärän ripeästä kasvusta ja samanaikaisesta toimintojen tehostamisesta on seurannut, että joidenkin rahastoyhtiöiden rahasto-osuuksien arvonlaskennan virheet ovat lisääntyneet huomattavasti. Rahoitustarkastus on puuttunut ongelmaan ja edellyttänyt tilanteen korjaamista.

Lähivuosina erityisesti sijoituspalvelujen tarjoajat joutuvat muuttamaan toimintatapaan uudistuvan sääntelyn vuoksi. Myös näissä uudistuksissa Rahoitustarkastuksella on merkittävä rooli kouluttajana ja uuden sääntelyn ohjeistajana. Valvonnassa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että palveluntarjoajien sisäiset prosessit mahdollisimman pitkälle tukisivat terveitä menettelytapoja asiakassuhteissa.

Rahoitustarkastus pitää huolestuttavana, että epäilyt luvattomasta palveluntarjonnasta ja jopa rikolliseen toimintaan viittaavista huijauksista tai niiden yrityksistä ovat lisääntyneet huomattavasti. Rahoitustarkastus on lisännyt yleisön tietoisuutta asiasta lehtihaastatteluin, kirjoituksin ja verkkopalvelussaan olevien varoitusten avulla.

RATAN VERKKOSIVUSTOSSA SIOITTAJILLE JA PANKKIASIAKKAILLE HYÖDYLLISTÄ TIETOA

Vuoden 2005 alkupuolella Rahoitustarkastus julkisti verkkopalvelussaan uuden, säästäjille, sijoittajille ja pankkiasiakkaille suunnatun hakemiston, jonka tarkoituksena on antaa hyödyllistä tietoa rahoituspalveluista ja -tuotteista sekä niihin liittyvistä riskeistä. Tavoitteena on, että sivuston käyttäjät pystyisivät saamiensa tietojen avulla vertaamaan rahoituspalveluja ja

tuotteita sekä niihin liittyviä riskejä ja itse aktivoituisivat rahoituspalvelujen käyttäjinä ja sijoittajina.

Rahoitustarkastus pyrkii palvelemaan sivustonsa käyttäjiä mahdollisimman reaaliaikaisella tiedolla. Osin myös tämän sivustonsa kautta Rahoitustarkastus toteuttaa laissa sille säädettyä tehtävää eli edistää rahoitusmarkkinoiden toimintaa koskevan tietoaineiston saatavuutta. Rahoitustarkastus julkaisee myös rahoitusjärjestelmän tilaa ja rahoitusmarkkinoiden toimintaa kuvaavaa tietoa verkkosivustossaan. Valistustyypistä aineistoa julkaistaan niin ikään Rahoitustarkastus tiedottaa -verkkojulkaisussa, minkä lisäksi Rahoitustarkastus osallistuu myös sijoittajille suunnattuun koulutukseen ja sijoitusmessujen tietoiskuihin.

Laadukas sääntely ja ennakoitava lain soveltaminen

III RATAN SÄÄNTELY ON PERIAATE-POHJAISTA JA LAADUKASTA SEKÄ LAIN SOVELTAMINEN ENNAKOITAVAA JA USKOTTAVAA

Strategiset valinnat:

- Vaikutamme sääntelyn sekä valvonnan valtuuksien ja käytäntöjen yhdenmukaisuuteen EU-jäsenmaissa.
- Tuemme määräyksin ja ohjein hyvää markkinatapaa, valvottavien sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa.

Rahoitustarkastuksen sääntelytoimintaa ohjaa lakisääteinen tavoite eli rahoitusmarkkinoiden vakaus sekä luottamuksen säilyminen markkinoiden toimintaan. Sääntelyn paino-alueisiin vaikuttaa myös vuoden 2006 strategiaan lisätty uusi tavoite: Suomen rahoitusmarkkinoiden kilpailukyvyyn säilyttäminen.

SÄÄNTELY- JA VALVONTA- JÄRJESTELMÄÄ TULEE VOIDA TARKISTAA MARKKINARAKENTEIDEN MUUTOSTEN MYÖTÄ

Rahoitusmarkkinoiden rakenteet ovat edelleen olleet muutosten kourissa. Toimialajärjestelyitä on tehty niin kotimaassa kuin maiden rajojen yli. Euroopan unioni on omalla sääntelyllään selkeästi tukenut integroituneen eurooppalaisen markkina-alueen syntymistä.

Euroopan komissio korostaa rahoituspalvelujen toimintasuunnitelmassaan sektoreiden välisen sääntely-yhteistyön tärkeyttä sekä sitä, että niin arvopaperi- kuin pankki- ja vakuutuspuolellakin tulee tavoitella entistä parempaa sääntelyä (better regulation). Tämä tarkoittaa ennen muuta vaikutusanalyyssejä sääntelyn tarpeellisuudesta ja toimivuudesta.

Rahoitustarkastus on EU-tasolla ja muussa sääntely- ja valvontayhteistyössä pyrkinyt aktiivisesti vaikuttamaan siihen, että rahoitusmarkkinoiden sääntelyä ja valvontaa kehitetään niin, että edellytykset vastata kotimaisten rahoitusmarkkinoiden vakaudesta säilyvät myös muuttuneissa markkinarakenteissa. Erityisesti Rahoitustarkastus on korostanut, että kotivaltiovalvojan koordinoivaa roolia ja eri maiden valvojien yhteistyötä tulisi vahvistaa. Näin voitaisiin varmistaa luotettava valvonta ja vähentää myös maiden rajojen yli toimivien pankkikonsernien valvonnan taakkaa.

Rahoitustarkastus on niin ikään korostanut, että isäntävaltiovalvojalle tulisi antaa riittävä rooli erityisesti systeemisesti merkittävien sivukonttoreiden valvonnassa. Tämä saattaa edellyttää muutoksia myös EU:n lainsäädännön tasolla. Nykyinen koti- ja isäntävaltioregiimi on luotu erilaisia markkinoita varten ja saattaa joiltain osin jopa rajoittaa valvojien välistä riittävää yhteistyötä.

RAHOITUSTARKASTUKSEN SÄÄNTELYN TULEE TUOTTAA LAADUKKAITA SÄÄDÖKSIÄ

Rahoitustarkastuksen omaa normiantoa koskeva uudistustyö eteni merkittävästi vuoden 2005 aikana. Pääpaino oli siinä, että luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuusuudistus

(ns. Basel II -uudistus) siirrettiin Rahoitus-tarkastuksen norminantoon. Lisäksi IFRS-standardien arvostusperiaatteiden mukainen tilinpäätössääntely ulotettiin rahoitus-instrumenttien osalta koskemaan kaikkia luottolaitoksia ja sijoituspalveluyrityksiä.

Arvopaperimarkkinoiden puolella Rahoitus-tarkastus uudisti jatkuvaa tiedonantovelvollisuutta sekä sisäpiiri-ilmoituksia koskevaa sääntelyään vastaamaan arvopaperimarkkinalain muutoksia. Menettelytapasääntelyssä Rahoitustarkastus keskittyi yhdistämään pankkeja ja sijoituspalveluyrityksiä koskevaa norminantoaan sekä karsimaan sääntelyn yksityiskohtia.

Norminannon uudistustyö on selkiyttänyt Rahoitustarkastuksen roolia valvojana sekä odotuksia valvottavien toimintaan nähden. Sen lisäksi, että sääntelyn uudistuksista käydään jatkuvaa keskustelua valvottavien ja listayhtiöiden kanssa, Rahoitustarkastus pyytää jokaisesta valmistelemastaan standardiluonnoksesta lausunnot laajalta sidosryhmäjoukolta.

Vaikka uudistuksen yhteydessä on pyritty karsimaan kaikki tarpeettomaksi käynyt sääntely, kohdistuu rahoitusmarkkinoilla toimiviin edelleenkin hyvin paljon sääntelyä. EU ei olekaan saavuttanut päämääräänsä säännösten periaatteellisuudesta ja tavoitteellisuudesta. Erityisesti ns. kakkostason sääntely on edelleen varsin yksityiskohtaista, ja tämä vaikuttaa osaltaan myös Rahoitustarkastuksen sääntelyyn.

RAHOITUSTARKASTUS KÄYTTÄÄ VALVONTA- JA SANKTIOVALTUUKSIAAN OIKEA-AIKAISESTI JA JOHDON- MUKAISESTI

Rahoitustarkastus pitää tärkeänä sitä, että sen oma toimintatapa on ennakoitavaa, oikeusvarmaa ja tasapuolista. Rahoitustarkastus on jatkanut avointa käytäntöään valvontatoimenpiteittensä ja antamiensa sanktioiden julkistamisessa sekä päätöstensä perustelemissa. Se on myös lisännyt kotisivuillensa tietoa niin toimilupien myöntämisen kuin sanktioiden käytön kriteereistä.

Rahoitustarkastuksen oman arvion mukaan valvottavat ja muut markkinoilla toimivat luottavat Rahoitustarkastuksen tasapuolisuuteen

ja pitävät sen toimintaa varsin avoimena. Tosin jonkin verran kritiikkiä on esitetty Rahoitustarkastuksen tiukaksi koettuun tapaan soveltaa lakia.

Luotettava, tuloksellinen ja tehokas oma toiminta

IV RAHOITUSTARKASTUKSEN TOIMINTA ON LUOTETTAVAA, TULOSELLISTA JA TEHOKASTA

Strategiset valinnat:

- Varmistamme, että Rahoitustarkastuksen osaaminen ja resurssit ovat riittävät ja että ne sopeutetaan valvottavien toiminnan laajuuteen ja integraation haasteisiin.

Neljännessä strategisessa tavoitteessa Rahoitustarkastuksen toiminnalle asetetaan luotettavuus-, tuloksellisuus- ja tehokkuusvaatimukset. Tavoitteena on myös varmistaa, että valvojan osaaminen ja resurssit riittävät kaikissa tilanteissa hoitamaan yhä haasteellisemmiksi muuttuvia tehtäviä. Myös henkilökunnan määrään kiinnitetään huomiota. Sen tulee olla oikeassa suhteessa valvottavien toiminnan laajuuteen sekä rahoitusmarkkinoiden integraation mukanaan tuomiin vaikutuksiin.

Rahoitustarkastuksen tuloksellisuus määrittyy viime kädessä sen lakisääteisen tavoitteen eli rahoitusmarkkinoiden vakauden ja luotettavuuden kautta. Rahoitusmarkkinoiden vakauteen ja siihen, että luottamus markkinoiden toimintaan säilyy, vaikuttavat paitsi markkinoiden oma toiminta myös eri viranomaisten toimenpiteet. Toisaalta valvojan toimintaa arvioidaan myös sen kautta, kuinka hyvin valvoja on saavuttanut sille asetetut strategiset ja muut tavoitteet.

Valvonta- ja sääntelytyötä pyritään tekemään taloudellisesti ja tehokkaasti siten, että valvottavat ja sidosryhmät kokevat yhteistyön ja valvojan tuottaman lisäarvon hyväksi. Tärkeää on myös,

että valvoja koetaan luotettavaksi ja tasa-puoliseksi. Valvonnan ja sääntelyn laadukkuus edellyttää vahvaa ammattitaitoa ja jatkuvaa osaamisen kehittämistä.

STRATEGISET TAVOITTEET SAAVUTETTIIN

Rahoitustarkastuksen vuoden 2005 toiminta toteutui suunnitellun mukaisesti, ja valvonnan ja sääntelyn keskeiset strategiset tavoitteet saavutettiin. Myös tietojärjestelmähankkeet toteutuivat pääosin aikataulun mukaisesti.

Tulevina vuosina toiminnan tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta lisätään ulottamalla suunnittelujänne vuosittain aina kolmeksi vuodeksi eteenpäin. Tuloksellisuuden arviointia laajennetaan ja kehitetään.

TOIMINTATAPOJA JA OSAAMISTA KEHITETÄÄN EDELLEEN

Rahoitustarkastuksen ydinprosessien toimivuutta parannettiin vuonna 2005 mm. asiakas-suuntautuneisuuden ja yksiköiden välisen yhteistyön vahvistamiseksi. Henkilöstön työkiertoa toteutettiin mm. toiminnallisen tehokkuuden lisäämiseksi ja henkilökunnan ammattitaidon syventämiseksi.

Prosesseja pyritään edelleen parantamaan ja toimintatapoja tehostamaan mm. edistyneen tietotekniikan avulla (esimerkiksi sähköinen työpöytä).

Osaamisen kehittämisessä pääpaino oli vuonna 2005 uuden vakavaraisuuskehikon (Basel II), EU:n rahoituspalvelujen toimintasuunnitelman (FSAP) ja uusien tilinpäätössäännösten (IFRS) valvonnan edellyttämässä osaamisessa.

Lokakuussa järjestetyn ilmapiirikyselyn tulokset osoittivat, että ilmapiiri on hyvä ja kannustava ja että Rahoitustarkastusta arvostetaan työpaikkana. Toimintatapoihin, tehtävien priorisointiin ja työkuormituksen tasaamiseen on kuitenkin kiinnitettävä huomiota.

KUSTANNUKSET PYSYIVÄT ENNALLAAN

Rahoitustarkastuksen kokonaiskustannukset olivat vuonna 2005 edellisvuotisella tasolla. Kokonaiskustannukset olivat 15,8 milj. euroa, mikä oli noin 9 % alle hyväksytyin budjetin. Rahoitustarkastus hankki Suomen Pankilta hallintopalveluita yhteensä 2,2 miljoonan euron edestä. Lisäksi toimitilan vuokra oli 1,2 miljoonaa euroa.

Budjetin ja toimintakulujen yhteismäärän kasvu pyritään pitämään yleisen hintatason muutoksen mukaisena. Henkilöstö- ja muiden kulujen kasvu tulevalle suunnittelukaudella onkin maltillista. Budjettia kasvattavat kuitenkin tietotekniset

kehittämishankkeet, jotka johtuvat EU:n sääntelyyn liittyvistä tietojärjestelmätarpeista. Osa vuoden 2005 hankkeista liittyi suoraan EU-tason sääntelyuudistuksiin ja niiden aiheuttamiin tietojärjestelmätarpeisiin. Kehittämisestä saatava hyöty on nähtävissä vasta tulevina vuosina.

Rahoitustarkastuksen toimintavahvuus oli 138 henkeä (hyväksyty vahvuus 142 henkeä) vuonna 2005, eikä lisäresursseja ole esitetty vuosiksi 2006–2008. Pyrkimyksenä on sopeuttaa henkilöstömäärä edelleen valvottavien määrään nähden sopivaksi. Hallinnolliset ja taloudelliset perusteet tähän syntyvät, jos jokin merkittävistä valvottavista muuttuu sivukonttoriksi, minkä myötä valvontamaksut sen osalta supistuvat.

► Taloudellinen toimintaympäristö vuonna 2005

Maailmantalouden kasvu säilyi vuonna 2005 melko ripeänä. Ennakkoarvioiden mukaan talous kasvoi runsaan 4 prosentin vuosivauhtia. Yhdysvaltojen talouskasvu säilyi vahvana huolimatta Meksikonlahden hirmumyrskyjen tuhoista ja öljyntuotannon seisauksista.

Myös muut keskeiset talousalueet tukivat maailmantalouden kasvua. Aasiassa Kiinan kasvu oli yhä erittäin voimakasta. Sen sijaan Japanissa kasvu jatkui hitaampana kuin maailmantaloudessa keskimäärin.

Euroalueella talouskasvu oli niin ikään hitaampaa kuin muualla maailmassa. Sitä hidastivat talousalueen rakenteelliset ongelmat, raakaöljyn hinnan kohoaminen sekä euron vahvuus erityisesti alkuvuodesta.

Vuoden 2005 myönteisiä uutisia oli suurten jäsenmaiden, Saksan ja Ranskan, talousnäkymien paraneminen. Myös muulla euroalueella ilmaantui merkkejä suhdanteiden elpymisestä ja inflaation kiihtymisestä. EKP nosti joulukuussa ohjauskorkoaan 0,25 prosenttiyksikköä eli 2,25 prosenttiin. Koron nosto oli ensimmäinen kerta kahteen ja puoleen vuoteen.

Maailmantalouden uhkatekijät ennallaan

Maailmantalouden suotuisaan kehitykseen sisältyy edelleen joukko riskejä, jotka toteutuessaan häiritsevät rahoitusjärjestelmän vakaata toimintaa. Tällaisia riskejä ovat mm. Yhdysvaltojen ulkomaankaupan ja valtiontalouden epätasapaino, öljyn hinnan kehitys sekä luonnonkatastrofit ja epidemiat. Rahoitussektorin kannalta keskeinen ilmiö on ollut jo usean vuoden ajan maailmantalouteen kertynyt runsas likviditeetti, joka on osaltaan ruokkinut varallisuushintojen nousua, yksityisen sektorin velkaantuneisuuden kasvua sekä matalia pitkiä korkoja.

Euroalueella suurin uhka on, että globaalit maailmantalouden tasapaino-ongelmat purkautuvat hallitsemattomasti. Seurannaisvaikutukset näkyisivät sekä reaalityaloudessa että rahoitusmarkkinoilla. Euroalueen kotitalouksien velkaantuneisuus on kasvanut viime vuosina, mutta on edelleen vähäisempi kuin Yhdysvalloissa tai Japanissa.

Suomessa taloudellinen toimintaympäristö pysyi suotuisana

Suomen taloudellinen toimintaympäristö oli vuonna 2005 verrattain hyvä, vaikka kokonaistuotannon kasvu jää ennakoarvioiden mukaan alle 2 prosenttiin. Työllisyys kehittyi myönteisesti, yksityinen kysyntä kasvoi selvästi ja yritysten investointihalukkuus pysyi ennallaan.

Talouden kasvu kärsi paperiteollisuuden työselkkauksesta, joka romahdutti paperintuotannon keväällä 2005 kuukausien ajaksi. Selkkäus vaikuttaa vielä vuoden 2006 kasvulukuihin, kun tuotannon palautuminen entiselle tasolle näkyy suurempana tuotannon kasvulukuna. Ilman paperiteollisuuden työselkkausta Suomen talouden kasvuluku vuodelta 2005 olisi arviolta ollut noin 3 %.

Rahoitussektorin kannalta toimintaympäristö oli suotuisa. Konkurssien ja maksuhäiriöiden määrä ei kasvanut. Alhainen korkotaso, reaalityulojen kasvu sekä vahva luottamus tulevaisuuteen ylläpitivät kotitalouksien vilkasta luotonkysyntää. Kotitalousluotot kasvoivat vuoden aikana noin 15 %. Myös yritykset olivat aktiivisia laina-asiakkaita, sillä niiden ottamien lainojen määrä kasvoi noin 9 %. Yritysten velkaantuneisuus on kuitenkin selvästi pienempi kuin 1990-luvun alussa ja myös kansainvälisesti vertailtuna varsin vähäinen. Kotitalouksien velkaantuneisuusaste on sitä vastoin noussut nopeasti, eikä velkaantuneisuus ole jakaantunut tasaisesti. Osa kotitalouksista onkin tilanteessa, jossa niiden ylivelkaantumisen riski on lisääntynyt huolestuttavasti.

Lyhyet markkinakorot lähtivät nousuun

Yhdysvalloissa keskuspankki nosti vuonna 2005 ohjaukorkoiaan 8 kertaa; vuodenvaihteessa viitekorko oli 4,25 %. Koronnostojen sarja alkoi kesäkuussa 2004, ja viimeisten markkinaarvioiden mukaan sen uskotaan lähestyvän jo loppuaan.

Sitä vastoin euroalueella Euroopan keskuspankki (EKP) nosti ohjaukorkoiaan joulukuussa 2005 ensimmäisen kerran runsaaseen kahteen vuoteen. Asuntovelallisille keskeiset lyhyet markkinakorot alkoivat nousta jo aiemmin syksyllä, kun odotukset EKP:n koronnostoista voimistuivat. Vuodenvaihteessa 2005 euroalueen lyhyiden markkinakorkojen taso oli noin 0,5 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuotta aiemmin. Pitkät korot sen sijaan pysyttelivät alhaisina, mikä heijastaa markkinoiden tulevia inflaatio- ja talouskasvuodotuksia. Sekä pitkät että lyhyet korot ovat edelleen historiallisen alhaiset.

Euro heikkeni dollariin nähden

Euro vahvistui dollariin nähden vuosina 2002–2004. Vahvimmillaan sen kurssi oli vuoden 2004 lopussa (EUR/USD 1,34), minkä jälkeen euro alkoi heiketä tasaisesti niin, että vuodenvaihteessa 2005 kurssi oli jo selvästi heikompi (EUR/USD 1,18). Dollarin vahvistuminen suhteessa euroon kiihtyi EU:n perustuslakia koskeneen Ranskan kansanäänestyksen jälkeen. Tosin myös Yhdysvaltain korkeampi korkotaso vahvisti samaan aikaan dollaria.

Euron heikkeneminen tuki osaltaan euroalueen talouskasvua. Erityisesti vientivetoiset maat, kuten Saksa ja Ranska, saivat tukea heikommasta eurosta. Luonnollisesti myös Suomen vientiteollisuus hyötyi euron heikentymisestä. Sen sijaan euroalueen kotitalouksien reaalin ostovoima väheni.

Arvopaperimarkkinoiden noususuuntaus jatkui

Pörssivaihto oli vuoden 2005 aikana ennätysellisen vilkasta. Se saavutti vuoden 2000 vaihdon tason, joskin pörssin markkina-arvo, 203 mrd. euroa, oli vain puolet silloisesta markkina-arvosta.

Myös pörssikurssit jatkoivat nousuaan vuonna 2005. OMX Helsinki -yleisindeksi nousi vuoden aikana noin 30 %. Helsingin pörssi ei aivan yllä muiden eurooppalaisten pörssien keskimääräiseen kasvunopeuteen kolme vuotta kestäneen noususuhdanteen aikana, jos vertailumittarina käytetään yleisindeksiä. Yleisindeksiä voimakkaammin ovat sen sijaan nousseet indeksit, joissa yksittäisten osakkeiden painoa on rajoitettu (OMXH 25 ja OMXH CAP).

Kurssikehitys vaihtelee erittäin paljon myös toimialoittain. Toimialoista erityisesti energia-, metalli- ja pankkialojen voimakas noususuuntaus jatkui vuoden 2005 aikana. Tietoliikenteen ja elektroniikan sekä metsäteollisuuden toimiala-

indeksit eivät juuri muuttuneet. Osakesijoitusten lisäksi noususuuntaus jatkui myös sijoitusrahastoissa. Niihin sijoitettu varallisuus oli vuoden 2005 lopussa 45 mrd. euroa (vuoden 2004 lopussa 32 mrd. euroa). Pääomien kokonaisuus kasvoi vuoden aikana 41 % (vuoden 2004 aikana 36 %). Rahastovarallisuuden kasvu kiihtyi siten edellisvuotisesta. Kasvusta suurin osa oli lisäksi uusia merkintöjä, ei arvonnousua.

Kotimaisilla joukkolainamarkkinoilla laskettiin liikkeeseen uusia lainoja hieman enemmän kuin aikaisemmin. Erityisesti rahoituslaitokset, mutta myös yritykset lisäsivät joukkolainarahoitusta kotimaisilta markkinoilta. Suurin osa joukkolainarahoituksesta hankitaan kuitenkin ulkomailta.

► Toiminta vuonna 2005

Valvottavien vakavaraisuus ja riskinkantokyky oli edelleen hyvä, vaikka pankkien vakavaraisuussuhdeluvut heikkenivätkin vuonna 2005 hienoisesti. Stressitestien mukaan pankkisektorin riskinkantokyky kestää varallisuushintojen suurenkin laskun sekä pitkien korkojen nousun.

Pankkien riskejä lisää tulevaisuudessa lainakannan nopea kasvu. Rahoitustarkastus kehottikin pankkeja kiinnittämään huomiota riskienhallintaan, sillä luottoriskitarkastukset ja syksyllä tehty laaja kotitalousluotto selvitys osoittivat joidenkin kotitalouksien mahdollisesti jo ylivelkaantuneen ja pankkien luottoriskien kasvaneen luottokriteereiden löystymisen myötä.

BASEL II -UUDISTUS VAATII EDELLEEN MITTAVIA RESURSSIPANOSTUKSIA

Rahoitustarkastus tuki valvottavien valmistautumista Basel II -vakavaraisuus uudistukseen. Tähän mennessä valmistautuminen on edennyt lähes kaikissa valvottavissa aikataulussa. Valvottavien omien sisäisten vakavaraisuuslaskentamallien käyttöönotto vuoden 2007 alusta vaatii vielä mittavia resurssipanostuksia niin valvottavilta kuin Rahoitustarkastukseltakin. Koska Basel II -uudistus muuttaa myös vakavaraisuusvalvontaa ja sen käytäntöjä, Rahoitustarkastus uudisti valvonnan prosessejaan ja riskienarviointijärjestelmäänsä.

YHTIÖKOHTAISIA EROJA TIEDONANTOVELVOLLISUUDEN NOUDATTAMISESSA

Luottamus taloudelliseen informaation laatuun on edelleen sängen hyvä, yksittäisistä suurta julkisutta saaneista tiedottamisepäselvyyksistä huolimatta. Tiedonantovelvollisuuden noudattamisessa on edelleen huomattavia yhtiökohtaisia eroja. Rahoitustarkastus antoi listayhtiöille ohjeistusta ja koulutusta tiedonantovelvollisuuksien muutosten vuoksi.

Rahoitustarkastus aloitti vuonna 2005 listayhtiöiden tilinpäätös- eli IFRS-valvonnan ja selvitti yhtiöiden IFRS-siirtymätiedottamisen laatua sekä siirtymän vaikutuksia tulokseen ja taseeseen. Yhtiöiden tiedottaminen oli selvityksen mukaan vaikeaselkoista ja laadultaan vaihtelevaa. Tulevien IFRS-tilinpäätösten laadun odotetaan olevan vaihtelevaa.

SÄÄSTÄJILLE JA SIOITTAJILLE VALISTUSSIVUSTO, PERUSPANKKI-PALVELUIDEN TILANNE ENNALLAAN

Rahoitustarkastus avasi verkkopalvelussaan säästäjille ja sijoittajille suunnatut asiakasvalistussivut ja alkoi samalla julkaista varoituslistoja epäilyttävistä palveluntarjoajista. Epäilyttävä palveluntarjonta lisääntyi vuonna 2005 huolestuttavasti. Yleisöä varoitettiin, jotta mahdolliset huijausyritykset tunnistettaisiin jo ennakoita.

Peruspankkipalveluiden saatavuus ja hinnoittelu pysyivät Rahoitustarkastuksen selvityksen mukaan ennallaan. Rahoitustarkastuksen tietoon ei ole tullut tapauksia, joissa pankki olisi perusteetta kieltäytynyt peruspankkipalvelujen tarjoamisesta.

POLIISILLE ANNETTujen TUTKINTA-PYYNTÖJEN MÄÄRÄ VÄHENI

Poliisi sai vuoden 2005 aikana purettua arvopaperimarkkinatapausten tutkintaruuhkaansa. Samalla Rahoitustarkastuksen poliisille tekemien tutkintapyyntöjen samoin kuin Rahoitustarkastuksessa tutkinnassa olleiden arvopaperimarkkinoiden väärinkäyttöepäilyihin liittyneiden tapausten määrä väheni.

EU-VALVOJIEN YHTEISTYÖ YHÄ TARPEELLISEMPAA MARKKINOIDEN INTEGRAATION EDESSÄ

EU:ssa on tunnustettu koti- ja isäntävaltiovalvonnan¹ tiiviin yhteistyön tarve sekä nykyisten valvonta- ja kriisinhallintajärjestelmien ongelmat rahoitusmarkkinoiden integraation edetessä.

Rahoitustarkastus on pyrkinyt aktiivisesti vaikuttamaan siihen, että rahoitusmarkkinoiden sääntelyä ja valvontaa kehitetään, jotta edellytykset vastata rahoitusmarkkinoiden vakaudesta säilyisivät myös markkinarakenteiden muututtua. Kotivaltion koordinoivaa roolia tulisi vahvistaa ja eri maiden valvojien yhteistyötä tiivistää. Isäntävaltiolle tulisi myös antaa riittävä rooli systemaattisesti merkittävien sivukonttoreiden valvonnassa.

Euroopan arvopaperimarkkinavalvojen komiteassa (CESR) ja Euroopan pankkivalvojen komiteassa (CEBS) tehtävä yhteistyö on tärkeää, ja se on tiivistynyt entisestään. Esimerkiksi valvontayhteistyö CESR:ssä on tällä hetkellä pisimmällä kysymyksissä, jotka liittyvät arvopaperimarkkinoiden väärinkäytösten tutkintaan sekä IFRS-standardien yhdenmukaiseen soveltamiseen.

EU-sääntelyssä ei ole saavutettu säännösten periaatteellisuus- ja tavoitteellisuustavoitetta. Erityisesti ns. kakkostason sääntely on varsin yksityiskohtaista ja runsasta, mikä on lisännyt

sekä Rahoitustarkastuksen että valvottavien työtä ja kustannuksia. Määräyskokoelmansa uudistamisen yhteydessä Rahoitustarkastus on pyrkinyt selkeyttämään omaa rooliaan valvojana sekä odotuksiaan valvottavien toimintaan nähden.

RESURSSIEN RIITTÄVYYS HAASTEELLISTA TEHTÄVIEN LISÄÄNTYESSÄ

Rahoitustarkastuksen toteutunut toimintavahvuus vuonna 2005 oli 138 henkeä, ja hyväksytty vahvuus 142 henkeä. Toimintakulut olivat 15,8 milj. euroa eli edellisvuotisella tasolla. Toimintakuluista yli viidennes eli 3,4 milj. euroa koostui Suomen Pankille maksettavista vuokrista ja muista hallintopalveluista.

Uusi valvontamaksulaki selkeytti valvontamaksujen perusteita. Valvonta- ja toimenpidemaksuista kertynee vuodelta 2005 ylijäämää 2,3 milj. euroa, mikä otetaan huomioon vuoden 2006 maksuissa.

Vakavaraisuusvalvonta

Vakavaraisuusvalvonta käsittää luottolaitosten, sijoituspalveluyritysten ja omaisuudenhoitoa tarjoavien rahastoyhtiöiden riskinkantokyvyn riittävyyden ja niiden hallinnon luotettavuuden valvonnan.

Valvonnassa arvioidaan mm. valvottavien kannattavuutta ja vakavaraisuutta sekä luotto-, markkina- ja operatiivisia riskejä. Tarkastusten kohteena ovat hallinnon luotettavuus sekä riskien määrä ja hallinta. Yksittäisten valvottavien riskien lisäksi Rahoitustarkastus analysoi rahoitusmarkkinoiden tilannetta kokonaisuutena ja julkistaa näiden analyysien tuloksia.

Vakavaraisuusvalvonta vastasi osaltaan seuraavien Rahoitustarkastuksen strategisten tavoitteiden toteutumisesta:

¹ Kotivaltiovalvojalla tarkoitetaan yrityksen juridisen kotipaikan (pääkonttorin) sijaintimaan valvontaviranomaista. Isäntävaltion valvojaksi kutsutaan sivukonttorin sijaintimaan valvontaviranomaista sekä usein myös rahoitusryhmittymään kuuluvien tytäryhtiöiden kotimaan valvontaviranomaista.

Valvottavien riskinkantokyvyn on oltava riittävä.

- Valvottavien taloudellista asemaa, vakavaraisuutta ja riskejä valvotaan säännöllisen raportoinnin ja tarkastusten avulla. Merkittävistä ja erikseen valituista pienistä valvottavista laaditaan vuosittain kattava riskiarvio. Vuonna 2005 tällainen arvio tehtiin 8 pankista tai pankkiryhmästä ja 2 muusta valvottavasta (sijoituspalveluyritys ja muu luottolaitos).
- Luotonannon nopean kasvun vuoksi tarkastuksia kohdistettiin vuonna 2005 erityisesti luottoriskeihin. Rahoitustarkastus kiinnitti julkisesti huomiota asuntoluottojen määrän nopeaan kasvuun. Rahoitustarkastuksen mielestä se lisää pankkien riskiä tulevaisuudessa ja altistaa kotitaloudet korkoriskille ja ylivelkaantumisen riskille.
- Valvontakäynneillä selvitettiin myös, miten valmistautuminen Basel II -uudistukseen etenee valvottavissa. Erityisesti selvitettiin, miten valvottavat kehittävät omia vakavaraisuuden hallinnan järjestelmiään (ICAAP).
- Valvottavien riskinkantokyky säilyi vuonna 2005 hyvänä. Valmistautuminen Basel II -uudistukseen eteni yleisesti ottaen aikataulussa.

Valvottavien hallinnon on oltava luotettava.

- Sääntelyllä ja valvonnalla vaikutetaan siihen, että valvottavia johdetaan ammattitaitoisesti sekä terveiden ja varovaisten liikeperiaatteiden mukaan.
- Vuonna 2005 valvottavien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan luotettavuutta sekä riittävyttä selvitettiin tarkastuksissa.
- Valvottavien sisäinen valvonta ja riskienhallinta oli hoidettu kohtuullisesti, mutta kehitettävää on edelleen mm. luottoriskien ja operatiivisten riskien hallinnassa.

Rahoitusmarkkinoiden tilasta, valvottavien kannattavuudesta, riskeistä ja riskinkantokyvystä on julkistettava oikeaa ja luotettavaa tietoa.

- Tietojen ja analyysien julkistamisen tavoitteena on antaa valvottaville ja sijoittajille hyödyllistä tietoa mm. riskienhallintaa varten.
- Vuonna 2005 valvottavien taloudellista asemaa ja riskejä sekä rahoitusmarkkinoiden kokonaistilannetta kuvaavia analyysejä syvennettiin ja julkaistujen tietojen määrää lisättiin. Kotitalousluottomarkkinoiden riskeistä julkistettiin erillinen analyysi.

VALVONTAYHTEISTYÖ MUIDEN VIRANOMAISTEN KANSSA

Rahoitustarkastus tekee vakavaraisuusvalvonnassa yhteistyötä Suomen Pankin, Vakuutusvalvontaviraston sekä pohjoismaisten ja Baltian valvontaviranomaisten kanssa. EU-tasolla valvontayhteistyötä tehdään Euroopan pankkivalvojien komiteassa (Committee of European Banking Supervisors, CEBS) ja Euroopan keskuspankkijärjestelmän (EKPJ) pankkivalvontakomiteassa (Banking Supervision Committee, BSC).

Koska valvojien kansainvälinen yhteistyö on lisääntynyt, Rahoitustarkastus asetti etusijalle kansainvälisessä toiminnassaan Suomen rahoitusmarkkinoiden valvonnan kannalta tärkeitä alueita. Rahoitustarkastus pyrki vaikuttamaan mm. monikansallisten pankkiryhmittymien valvontaan.

TOIMINNAN PAINOALUEET TULEVAISUUDESSA

Vakavaraisuusvalvonnassa voimavarat kohdistetaan lähitulevaisuudessa vakavaraisuus-uudistuksen (Basel II) loppuun saattamiseen, eri riskialueiden tarkastusten lisäämiseen, rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnan parantamiseen sekä tehokkaaseen valvontayhteistyöhön Pohjoismaiden ja Baltian alueella.

Basel II -uudistukseen liittyviä tehtäviä ovat vakavaraisuusstandardien julkaiseminen, valvontaprosessien kehittäminen sekä valvottavien omien, ns. edistyneiden menetelmien hyväksymistarkastukset. Tarkastukset suunnataan aiempaa enemmän luottoriskeihin. Rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvontaa parannetaan yhteistyössä muiden viranomaisten (erityisesti Vakuutusvalvontavirasto) kanssa sekä uudistamalla rahoitus- ja vakuutusryhmittymien riskien valvonnan sisältöä.

Vakavaraisuuden valvonta- ja raportointijärjestelmien tulee vastata uudistuvan vakavaraisuussäännösten vaatimuksia. Tämän vuoksi toimintaprosessit on organisoitu uudistuvan vakavaraisuusvalvonnan mukaisesti. Valvonnan välineistöä (esimerkiksi riskienarviointijärjestelmä) kehitetään edelleen, jotta kaikki uuden vakavaraisuuskehikon mukaiset tarkastus- ja arviointimenetelmät ovat valmiit vuoden 2007 alkuun mennessä.

VALVOTTAVIEN KANNATTAVUUS, VAKAVARAIUUS JA RISKIT VUONNA 2005

Rahoitustarkastus analysoi valvottavien kannattavuutta, vakavaraisuutta ja riskejä sekä julkistaa näiden analyysien tuloksia. Vuonna 2005 näitä analyysejä julkistettiin kahdessa Rahoitustarkastus tiedottaa -verkkojulkaisun analyysinumeroissa. Joulukuussa verkkosivustossa julkistettiin kotitalousluottoselvityksen tulokset.

Jäljempänä julkaistavat tiedot perustuvat vuoden 2005 kolmen ensimmäisen vuosineljänneksen kehitykseen.

Pankkisektorin kannattavuus parani

Pankkien kannattavuus² Suomessa parani vuoden 2005 suotuisan taloudellisen toimintaympäristön ansiosta. Kireä kilpailu laina-asiakkaista supisti lainamarginaalit yhä selvemmin kapeammiksi kuin muualla euroalueella. Luotonannon nopea kasvu kuitenkin kompensoi marginaalien kaventumista, ja pankkisektorin yhteenlaskettu korkokate jatkoi kasvuaan.

Jo yli kaksi vuotta voimakkaana jatkunut sijoituspalveluiden kysyntä säilyi edelleen vahvana. Pankit ovatkin laajentaneet voimakkaasti niille riskittömien muiden rahoituspalvelujen tarjontaa. Tämä on näkynyt palkkiotuottojen kasvuna. Vuonna 2005 jo kolmannes palkkiotuotoista oli arvopaperisidonnaisia. Nettomääräiset palkkiotuotot lisääntyivät hieman korkokatetta enemmän.

Vaikka pankkien kulukontrolli oli edelleen tiukka, henkilöstökulut kasvoivat kuitenkin hieman edellisvuotisesta. Siihen vaikuttivat yhtäältä palkankorotukset ja toisaalta lisätyövoiman tarve mm. säästämistuotteiden myynnissä. Kokonaisuudessaan kulut kasvoivat hyvin vähän. Koska kulujen suhde tuottoihin supistui hieman, pankkien tehokkuus parani edelleen.

Pankkien riskinkantokyky edelleen vahva

Pankkien vakavaraisuus oli vuonna 2005 edelleen hyvä, vaikka vakavaraisuussuhdeluvut heikkenivätkin hienoisesti. Vakavaraisuutta rasittaa lainakannan nopea kasvu, mutta positiivinen tuloskehitys ja rahamarkkinoilta hankitut oman pääoman ehtoiset instrumentit ovat lisänneet pankkien omia varoja ja pitäneet vakavaraisuussuhteet hyvinä.

Valvottavien riskinkantokyvyn riittävyttä arvioidaan myös ns. stressitestein. Niissä oletetaan, että varallisuushinnat, korkotaso ja luottojen arvonalennukset muuttuisivat poikkeuksellisen suuresti. Laskelmien mukaan pankkisektorin vakavaraisuus ei näissä oletetuissa stressitilanteissa vaarantunut.

Pankkien omien varojen laatu on edelleen hyvä, vaikka pääomalainojen osuus ensisijaisista omista varoista on kasvanut viime vuosina. Pankkien omista varoista yli 4/5 on ensisijaisia omia varoja, jotka ovat pääasiassa osakepääomaa ja kertyneitä voittovaroja.

2) IFRS-muutosten vuoksi vuoden 2005 tiedot eivät ole vertailukelpoisia vuoden 2004 tietojen kanssa. Nordea Pankki Suomi -konsernin luvut eivät ole mukana laskelmissa.

Kilpailu asuntoluottoasiakkaista kasvatti pankkien luottoriskejä

Kotitalouksien merkitys pankkien luottoasiakkaina on kasvanut viimeisen viiden vuoden aikana. Pankkien yhteenlasketusta 107,8 miljardin euron luottokannasta jo runsas 60 % on kotitalouksille myönnettyjä luottoja, kun alkuvuonna 2000 vastaava luku oli 54 %. Samassa ajassa asuntolainakanta on lähes kaksinkertaistunut.

Rahoitustarkastuksen syksyllä 2005 tekemän selvityksen mukaan pankkien asuntolainamarginaalit ovat supistuneet ennätysellisen kapeiksi. Tähän ovat vaikuttaneet mm. pankkien kilpailu asuntoluottoasiakkaista sekä Basel II -vakavaraisuusuudistus, joka pienentää pankeilta vaadittavia asuntoluottojen pääomavaateita. Vaikka uudistus tulee voimaan vuoden 2007 alussa, osa pankeista on jo nyt ottanut huomioon sen vaikutukset luottojensa hinnoittelussa.

Asuntolainojen marginaaleihin vaikuttaa myös pankkien ns. tuotepaketointi eli se, että pankit tarjoavat asiakkailleen kokonaisasiakkuuksia, jolloin asuntolainan marginaaliin voi vaikuttaa se, mitä muita palveluita ja tuotteita asiakas pankilta ostaa.

Rahoitustarkastuksen havaintojen mukaan pankit kilpailevat lainamarginaalin lisäksi aiempaa väljemmillä vakuuskriteereillä, pidemmällä lainaajoilla ja suuremmilla rahoitusosuuksilla. Asuntoluottoa voidaan myöntää, vaikka hakijalla ei olisi lainkaan aitoa omarahoitusosuutta tai hankittavan asunnon ja valtioneuvoston lisäksi muita vakuuksia tai takauksia. Valtioneuvoston edellyttämä omarahoitusosuus saatetaan tällöin hoitaa valtion takaaman asuntolainan (ns. HAL-laina) vakuudettomalla lisälainalla.

Suurten asuntolainojen osuus luottokannasta kasvanut

Suurten asuntolainojen osuuden kasvu pankkien luottokannasta ja laina-aikojen pidentyminen lisäävät pankkien riskejä. Yleisin asuntolainan pituus on 21–30 vuotta. Noin 37 % uusista asuntoluotoista kuului alkuvuonna 2005 tähän luokkaan, kun vuonna 2002 vastaavan pituisia luottoja oli vain 22 % uusista asuntoluotoista. Rahoitustarkastuksen tekemän kyselyn mukaan 57 % uusista asuntoluotoista oli suuruudeltaan alle 100 000 euroa, 100 000–200 000 euron

luottoja oli 34 % ja yli 200 000 euron luottojen osuus oli 9 %.

Velkaantuneisuus on keskittynyt pääasiassa 25–50-vuotiaille. Ikäluokkien kokoon suhteutettuna eniten asuntovelkaa on 25–35-vuotiailla. Sama ikäryhmä ottaa myös suhteessa eniten uusia luottoja. Suurten asuntolainojen yhteyteen otetut kulutusluotot lisäävät velkaantumista entisestään. Ylivelkaantuneisuus saattaa olla jo uhka osalle kotitalouksista.

Velkaantumisen myötä kotitaloudet ovat altistuneet enenevässä määrin markkinakorkojen muutokselle. Noin 95 % uusista asuntolainoista sidotaan lyhyisiin viitekorkoihin. Myös kulutusluottojen viitekorkoina käytetään usein lyhyitä markkinakorkoja.

Kiinteäkorkoisten asuntoluottojen osuus on Suomessa ollut mm. rahoitusmarkkinoiden rakenteellisista syistä perinteisesti vähäinen. Esimerkiksi uusista luotoista vain alle 5 % sidotaan kiinteisiin korkoihin. Kiinteäkorkoisille asuntolainoille ei ole ollut viime vuosina kysyntää, koska matalien markkinakorkojen vuoksi asiakkaat ovat suosineet vaihtuvakorkoisia lainoja. Monissa muissa euromaissa merkittävä osa asuntolainoista sidotaan pitkiin korkoihin. Esimerkiksi Ranskassa puolet uusista asuntolainoista on sellaisia, joissa lainan korko pysyy kiinteänä jopa yli 10 vuotta.

Lyhyiden viitekorkojen suosion vuoksi markkinakorkojen muutos näkyy Suomessa lainanhoitomenoissa nopeammin kuin muissa euromaissa. Asuntolainojen alkuperäisten maksuaikojen piteneminen, lyhennyksistä vapaat vuodet sekä lainakokojen kasvu lisäävät asiakkaiden korkoriskiä entisestään. Asuntolainakannan rajun kasvun suurimman riskin kantavatkin velkaantuneet kotitaloudet.

Luottosalkun laatu edelleen hyvä

Kokonaisuutena pankkien luottosalkun laatu on toistaiseksi pysynyt hyvänä, vaikka luottokanta on kasvanut voimakkaasti usean vuoden ajan. Luottojen ja muiden saamisten arvonalennuksia on kirjattu erittäin vähän. Suurimmalla osalla pankeista oli vuonna 2005 enemmän kirjattujen tappioiden palautuksia ja varausten purkuja kuin

uusien arvonalentumistappioiden kirjauksia, mikä paransi näiden pankkien tulosta.

Järjestämättömien saamisten ja luottotappioiden osuus luottokannasta oli yleisesti vähäinen. Muutamilla toimialoilla järjestämättömien saamisten osuus luottokannasta oli kuitenkin hieman keskimääräistä suurempi. Vaikka tämä heijastui pankkien luottosalkkujen laatuun, näille toimialoille myönnettyistä luotoista ei aiheutunut merkittäviä tappioita.

Kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS-standardit) mukainen arvonalentumistappioiden kirjauskäytäntö muuttaa tuloslaskelman rakennetta. Arvonalentumistappioiden kirjaukset tulevat olemaan tulevaisuudessa suurempia kuin aikaisemmin tehdyt luottotappiokirjaukset. Toisaalta IFRS-standardien mukaan kaikille luotoille (myös nollokorkoisille ja järjestämättömille luotoille) kerrytetään korkotuottoja. Tämä puolestaan kompensoi arvonalentumistappiokirjausten vaikutusta tulokseen.

Riskienhallinnan merkitys korostuu entistä enemmän, sillä asuntoluottojen pitkään jatkunut voimakas kasvu sekä havaitut vakuusjoukot lisäävät pankkien luottoriskejä. Asiakkaiden velanhoitokykyyn ei talousennusteiden pohjalta ole lähivuosina odotettavissa suuria muutoksia, mutta toisaalta talouden piilevät epävarmuustekijät voivat osittainkin toteutuessaan synkentää tilanteen.

Pankkien riippuvuus markkinaehtoisesta rahoituksesta kasvanut

Pankit ovat yhä enemmän riippuvaisia markkinaehtoisesta rahoituksesta, sillä talletuksilla katetaan keskimäärin 75 % luotonannosta. Rahoitusriskit ovat siten kasvaneet rakenteellisesti, koska talletusrahoitus on yleensä markkinarahoitusta pysyvämpää. Suuret pankit eivät tosin ole aktiivisesti pyrkineet kasvattamaan talletuksia, vaan ne ovat havainneet tuottoisammaksi myydä kotitalouksille muita säästämistuotteita, kuten sijoitusrahasto-osuuksia ja sijoitusvakuutusosuuksia. Perinteisellä pankkitoiminta-alueella toimivat säästöpankit ja paikallisosuuspankit kasvattavat talletusten määrää huomattavasti, ja niillä talletusten määrä ylittää luottojen määrän.

Pankit varautuivat rahoituksen hinta- ja saatavuusriskeihin monipuolistamalla varainhankintaohjelmiaan ja vilkastuttamalla kiinnitysluottopankkiensa toimintaa. Asuntoluottoja siirrettiin talletuspankeista kiinnitysluottopankkeihin ja varoja hankittiin kiinteistö- ja vakuudellisilla joukkovelkakirjoilla kansainvälisiltä markkinoilta. Kesän ja syksyn 2005 aikana liikkeeseen laskettujen lainojen kuponkikorko oli 2,4–2,5 %. Lainojen juoksuajat olivat useita vuosia; esimerkiksi 5 vuotta oli varsin tyypillinen aika. Lainoille riitti kysyntää, ja ne ylimerkittiin moninkertaisesti.

Pankkien yhteenlaskettu lyhytaikainen rahoitusvaje vaihteli. Ajoittain pankeilla oli rahoitus- ja ajoittain rahoitusaliääntymää. Tähän vaikuttivat suurten joukkolainojen erääntymiset ja sijoitustodistusten liikkeeseenlaskut. Useimpien pankkien rahoitusvajeet muuttuivat kuitenkin vain vähän, ja pankkien maksuvalmiustilannetta voidaan pitää yleisesti hyvänä. Pankkien talletusten määrä oli lähes 75 mrd. euroa, mikä oli 4 % enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Pankkien markkinariskit olivat vähäiset

Pankkien valuuttakauppa vilkastui vuonna 2005. Vaikka valuuttakaupankäynnin määrä ja myös avoimien positioiden koko kasvoivat, pankit ottivat valuuttakurssiriskiä edelleen hyvin maltillisesti.

Korkoriski³ oli koko pankkisektorissa hyvin hallinnassa. Yhteenlaskettu korkoriski jäi selvästi alle 10 prosenttiin liikevoitosta. Odotukset korkojen noususta näkyivät syyskuussa 2005 siten, että pankkien yhteenlaskettu kaupankäyntivarasto olisi laskelmien mukaan tuottanut voittoa korkojen noustessa.

EU:n pankkisektorin kannattavuus ja vakavaraisuus pysyivät vahvoina

Euroopan keskuspankin mukaan EU:n pankkisektorin kannattavuus elpyi edelleen vuoden 2005 ensimmäisellä vuosipuoliskolla, kuten se on tehnyt vuodesta 2003 alkaen. Pankit ovat hyötäneet luottojen kovasta kysynnästä ja hyvästä likviditeetistä. Niiden kannattavuutta

³) Vaikutukset on laskettu ½ prosenttiyksikön koronnousulle.

paransivat eniten luottotappiovarausten pieneneminen, kotitalousluotonannon lisääntyminen (erityisesti asuntoluotot) ja yritysluottojen kysynnän elpyminen.

Pankkien tehokkuudessa on kuitenkin suuria maakohtaisia eroja. Suomalaiset pankit ovat hieman EU-pankkeja tehokkaampia: kulujen osuus tuotoista oli 57 %, kun tehokkuusluku EU:n jäsenmaiden pankkisektorilla oli keskimäärin 59 %.

Myös pankkien tuottorakenteet vaihtelevat maittäin. Erityisesti suomalaisten pankkien tuottorakenne poikkeaa selvästi EU:n pankkisektorin keskimääräisestä tuottorakenteesta, sillä korkokatteen merkitys pankkien tulomuodostuksessa on Suomessa suurempi kuin muissa EU-maissa. Esimerkiksi vuonna 2005 korkokatteen osuus pankkien tuotoista oli Suomessa 67 % ja EU:n pankkisektorissa kokonaisuutena 57 %.

Vaikka EU:n pankkisektorin näkymät ovat kaiken kaikkiaan positiiviset, tulevaisuuteen liittyy myös riskejä. Näitä ovat mm. makrotalouden epävarmuus (erityisesti öljyn hintakehitykseen liittyvä epävarmuus), kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden epätasapaino ja kotitalouksien kasvava velkaantuneisuus. Vaikka lyhyellä aikavälillä on epätodennäköistä, että kotitalouksille myönnettyistä luotoista syntyisi merkittäviä luottotappioita, pitkällä aikavälillä riski kuitenkin lisääntyy. Riskin lisääntymiseen vaikuttaa se, että uusluotonannossa luottojen määrät suhteessa asuntovakuuksien arvoihin ovat kasvaneet. Koko asuntoluottokannassa luottojen määrät suhteessa asuntovakuuksien arvoihin ovat vielä useimmissa maissa varsin kohtuullisia. Myös kotitalouksien taloudellinen asema on ollut monissa maissa vakaa.

Jos rahoitusmarkkinoiden epätasapaino purkautuisi äkillisesti, myös suorat vaikutukset EU:n pankkisektorissa olisivat ilmeisesti rajalliset. Tämä johtuu siitä, että EU:n pankkien valuuttakurssiriski on rajoitettu, ja pankkien suora altistuminen korkoriskille on yleisesti ottaen vähäinen. Pankkisektorille koituisi kuitenkin välillisiä vaikutuksia, mikäli niiden asiakasyritysten asema esimerkiksi öljyn hinnan nousun tai valuuttakurssimuutosten takia heikkenisi.

Myönteistä on ollut pankkien riskienhallintajärjestelmien kehittyminen. Tosin viime aikoina yleistynyttä luottoriskin siirtoa pankkien välillä sekä pankeista muille rahoituslaitoksille ei ole vielä testattu talouden stressitilanteessa. Pankkien vahvat tulokset vuodelta 2004 ja vuoden 2005 alkupuoliskolta ovat kuitenkin antaneet mahdollisuuden kasvattaa kannattavuus- ja vakavaraisuuspuskureita. Kannattavuusindikaattorit, jotka on laskettu 15 vanhan EU:n jäsenmaan pankille, ovat parantuneet vuodesta 2003 alkaen tasaisesti. Näin ollen usko pankkisektorin kannattavuuden ja toimintaympäristön suotuisiin näkymiin lähitulevaisuudessa on säilynyt vahvana. Tämä voidaan tulkita myös niin, että valtaosa suurista EU-pankeista hallitsee niihin kohdistuvat riskit.

Sijoituspalveluilla kysyntää

Sijoituspalveluyritysten taloudelliset toimintaedellytykset olivat hyvät vuonna 2005. Kaupankäynti osakkeilla oli vilkasta, ja vaihto kasvoi edellisvuotisesta. Myös omaisuudenhoitopalveluiden kysyntä lisääntyi. Suhdannenousun ansiosta sijoituspalveluyritysten palkkiotuotot kasvoivat, joskin kasvuvauhti hidastui vuoden aikana. Siitä huolimatta palkkiotulot kipusivat vuonna 2005 lukemiin, joita suuremmat ne olivat edellisen kerran vuonna 2000.

Sijoituspalveluilla on kysyntää nykyisessä markkinatilanteessa. Omaisuudenhoidossa olevat varat ovat kasvaneet edelleen huomattavasti. Suurin osa kasvusta johtuu sijoitusrahastomuotoisen säästämisen lisääntymisestä. Tämä näkyy omaisuudenhoidossa toisaalta siten, että suuri osa omaisuudenhoidossa olevista varoista on hoidettavana olevien sijoitusrahastojen varoja, ja toisaalta siten, että omaisuudenhoitoasiakkaiden varoja sijoitetaan sijoitusrahastoihin. Lähes puolet sijoituspalveluyritysten omaisuudenhoidossa olevista varoista on sijoitusrahastojen varoja. Omaisuudenhoidon palkkiotuotot kasvoivat, mutta eivät kuitenkaan samassa suhteessa kuin omaisuudenhoidossa olevat varat. Kilpailun lisääntyminen tulee vähentämään palkkiotuottoja.

Sijoituspalveluyritysten arvopaperivälityksestä saamat palkkiotuotot ovat noin puolet omaisuudenhoidosta saataviin tuottoihin verrattuna. Kuten omaisuudenhoidossakin, myös

arvopaperivälityksessä palkkiotuotot kasvavat hitaammin kuin sijoitusmarkkinoiden aktiivisuuden perusteella voisi odottaa. Arvopaperivälittäjien kilpailu markkinaosuuksista on kireää. Mm. etävälittäjien osuus pörssivaihdosta oli 60 % vuonna 2005 ja osuus kasvoi edellisvuotisesta 4,2 prosenttiyksikköä.

Sijoituspalvelualan toiminta on ollut kannattavaa kahden viime vuoden aikana. Hyvä kannattavuus on myös tukenut sijoituspalveluyritysten vakavaraisuutta. Sijoituspalveluyritysten yhteenlasketut omat varat ovat yli kaksinkertaiset lakisäateisiin vaatimuksiin nähden.

VALVONTA JA TARKASTUKSET

Pankkien luotonannon nopean kasvun vuoksi Rahoitustarkastus lisäsi ja tehosti vuonna 2005 erityisesti luottoriskitarkastuksiaan. Pankkeja kehoitettiin kiinnittämään huomiota riskienhallintaan, sillä myös syksyllä tehty, kotitalousluottomarkkinoita koskenut kysely osoitti pankkien riskien kasvaneen erityisesti asunto- luotoissa.

Vakavaraisuusvalvonnan voimavaroja sitoutui vuonna 2005 merkittävästi sekä kansallisen lainsäädännön että Rahoitustarkastuksen omien standardien valmisteluun samoin kuin myös Euroopan pankkivalvojien komitean alaiseen työhön.

Valvontaa kohdistettiin riskiarvioiden perusteella

Rahoitustarkastus valvoo valvottavien taloudellista asemaa, vakavaraisuutta ja riskejä säännöllisen raportoinnin perusteella. Tarkastuksia kohdistetaan eniten rahoitusmarkkinoiden vakauden kannalta merkittävimpiin valvottaviin. Pienemmistä valvottavista tehdään niiden raportointien tietojen pohjalta riskianalyysejä, joiden perusteella yksittäiset tarkastuskohteet valitaan.

Kaikista markkinoiden vakauden kannalta merkittävimmistä valvottavista laadittiin vuonna 2005 laajat ja systemaattiset riskiarviot (KAR-riskiarvio). Ne kattavat valvottavan kannattavuuden, vakavaraisuuden, riskiasemien, strategian, johdon ja hallinnon luotettavuuden

sekä riskienhallinnan tason arvioinnin riskialueittain. Tärkeimmät riskialueet ovat luottoriski, markkinariskit, likviditeettiriski, operatiivinen riski ja strateginen riski.

Kotimaisten ja kansainvälisten pankki-ryhmittymien kokonaisarviot laadittiin yhteistyössä koti- ja ulkomaisten valvontaviranomaisten kanssa. Riskiarviot ja niiden perusteella tarvittavat valvontatoimenpiteet käsiteltiin Rahoitustarkastuksen johdossa sekä tapaamisissa kunkin valvottavan ylimmän johdon kanssa.

Luottoriskitarkastuksia tehostettiin

Luottoriskitarkastuksia lisättiin vuonna 2005. Tarkastusten kohteena olivat luotonannon vakuuskäytännöt, luottojen hinnoittelu, luottojen valmistelu ja päätöksenteko, riskikeskittymät sekä pankkien sisäisen riskienvalvonnan riittävyys. Huomiota kiinnitettiin myös luottojen markkinointikäytäntöihin.

Tarkastuksissa havaittiin, että pankkien konttoreissa ei aina ollut noudatettu pankkien sisäisiä luotonannon vakuusohjeita. Myöskään asiakkaiden takaisinmaksukykyä ei kaikissa tapauksissa ollut selvitetty riittävästi. Kulutusluottojen aggressiivinen markkinointi asunto- luottojen yhteydessä oli varsin yleistä.

Rahoitustarkastus kehotti pankkeja korjaamaan luottoriskien hallinnassa havaitut puutteet. Tulevissa tarkastuksissa valvotaan erityisesti sitä, että pankit noudattavat terveitä luotonannon periaatteita ja osaltaan huolehtivat myös ylivelkaantumisen riskistä hyvän pankkitavan mukaisesti, vaikkakin asiakkaan omaa vastuuta on tarpeen korostaa.

Myös kotitalousluottokysely osoitti riskien kasvaneen

Syksyllä 2005 Rahoitustarkastus selvitti kotitalousluottomarkkinoiden kilpailutilannetta ja pankkien riskejä myös suomalaisiin pankkeihin suunnatulla kyselyllä, joka kattoi 93 % asuntoluottomarkkinoista. Pankkeja pyydettiin selvittämään, miten ne ovat varautuneet luotonannossaan ja riskienhallinnassaan etenkin asuntoluottoihin liittyviin riskeihin.

Kysely osoitti, että kilpailun kiristyminen on johtanut konttoritasolla vakuusjoustoihin, aiempaa suurempiin rahoitusosuuksiin, pidempiin laina-aikoihin sekä ennätyksellisen kapeisiin marginaaleihin.

Rahoitustarkastus kehotti pankkeja kiinnittämään huomiota riskienhallintaan. Lisäksi niiden tulee ottaa luotonannossaan huomioon asiakkaan taloudellinen kantokyky. Riittävän riskienhallinnan turvaamiseksi Rahoitustarkastus edellyttää pankkien noudattavan luottoriskin hallinnasta annetun standardin säännöksiä kotitalousluottojen myöntämiskriteereissä, hinnoittelussa ja vakuuksissa sekä niitä koskevissa pankin ohjeissa samoin kuin ohjeiden noudattamisen valvonnassa. Rahoitustarkastus kiinnittää valvonnassaan entistä tiukemmin huomiota siihen, että standardin säännöksiä noudatetaan.

Vakavaraisuuslaskennassa aloitettiin edistyneiden menetelmien hyväksymis-tarkastukset

Uuden vakavaraisuussäännösten (Basel II) yleisenä tavoitteena on lisätä entistä kehittyneempien riskienhallinnan menetelmien käyttöä. Valvottavat voivat käyttää luottoriskin vähimmäisvakavaraisuuden laskennassa standardimenetelmien sijasta ns. edistyneitä menetelmiä eli menetelmiä, jotka perustuvat valvottavien omiin sisäisiin luokituksiin (IRBA). Näiden menetelmien käyttöönotto on mahdollista vuoden 2007 alusta.

Koska edistyneen menetelmän käyttö vaatii valvojan hyväksymisen, Rahoitustarkastuksessa on luotu tarvittavat hakemus- ja hyväksymiskäytännöt. Mallien käyttöönotto asettaa vielä suuria haasteita niin pankeille kuin Rahoitustarkastuksellekin.

Vakavaraisuusdirektiivi sääntelee IRBA-menetelmien hyväksymistä sellaisissa valvottavaryhmissä, joilla on tytäryhtiöitä muissa EU-valtioissa. Lisäksi Euroopan pankkivalvojen komitea (CEBS) on antanut tarkentavaa ohjeistusta erityisesti kansainvälisten hyväksymisprosessien toteuttamista varten. Hyväksymistä koordinoi valvottavan emoyhtiön kotivaltion valvoja, ja siihen osallistuvat valvojat niistä maista, joissa valvottavalla on tytäryhtiöitä.

Pohjoismaiden ja Baltian maiden valvojen kanssa sovittiin vuonna 2005 yhteisistä menettelytavoista edistyneiden menetelmien hyväksymisprosesseissa, kun valvottavat toimivat yli maiden rajojen. Koordinoivana valvojana Rahoitustarkastus aloitti arvioinnin yhden valvottavaryhmän hakemuksen hyväksymiseksi. Se myös osallistui isäntävaltiovalvojana yhteen pohjoismaisten valvojen yhteiseen hyväksymisarviointiin. Tulevaisuudessa Rahoitustarkastus osallistuu myös joihinkin muihin hyväksymisprosesseihin.

Rahoitustarkastus perii IRBA-menetelmiin liittyvien hakemusten käsittelystä toimenpidepalkkion. Palkkion määrä perustuu mm. valvottavan IRBA-malliin sisältyvän toiminnan laajuuteen sekä IRBA-mallien arvioinnin aiheuttamaan työmäärään.

Valmistautuminen Basel II -säännösten käyttöönottoon eteni aikataulussa

Valvottavilla tulee olla Basel II -vaatimusten mukainen vakavaraisuuden hallintaprosessi (ICAAP) toiminnassa vuoden 2007 alusta. Lisäksi niillä tulee olla toimintaprosessit ja tietojärjestelmät vähimmäisvakavaraisuuden laskennassa, tietojen raportoinnissa ja julkistamisessa.

Rahoitustarkastus pyrki valvontakäynneillään varmistamaan, että valvottavat saavuttavat uuden vakavaraisuussäännösten mukaiset valmiudet aikataulussa. Yleisesti ottaen vakavaraisuuden hallintaprosesseihin liittyvät projektit etenivät vuonna 2005 niin hyvin, että useimmilla valvottavilla voidaan arvioida olevan riittävät valmiudet toimia Basel II -vaatimusten mukaisesti vuoden 2007 alusta. Koska osalla valvottavista valmistautuminen Basel II -uudistukseen ei kuitenkaan vielä ollut riittävää, tiedottamista kohdistettiin erityisesti niihin.

Baselin pankkivalvontakomitea käynnisti loka-kuussa 2005 viidennen koelaskennan (QIS5) vakavaraisuusudistuksen vaikutuksista. Euroopan pankkivalvojen komitea koordinoi EU:n tasolla tietojen kokoamista vakavaraisuuspääomien tasosta ja jakautumisesta vaikutusarviota varten. Rahoitustarkastus ohjeisti ja toteutti tiedonkeruun Suomessa. Arvion tulokset

valmistuvat kevään 2006 aikana, ja niitä käytetään Basel II -vaatimusten viimeistelyssä.

Valvottavat edistyivät operatiivisten riskien hallinnassa

Operatiivisten riskien hallintaa arvioitiin edelleen useissa valvottavissa vuonna 2005. Tällöin selvitettiin, millaisin menetelmin valvottavat selvittävät ja seuraavat operatiivisia riskejä, sekä mihin toimiin ne ovat ryhtyneet riskien vähentämiseksi.

Basel II -vakavaraisuusvaatimuksiin sisältyy uutena asiana operatiiviselle riskille laskettava pääomavaatimus. Siksi valvontakäynneillä pyrittiin myös varmistamaan, että valvottavat kehittävät operatiivisten riskien arviointi- ja valvontajärjestelmiään ja ottavat kehittämis-työssään huomioon Rahoitustarkastuksen operatiivisten riskien hallinnan standardin vaatimukset.

Operatiivisia riskejä tarkastettiin myös sisäisen valvonnan sekä luottoriski- ja markkinariski-tarkastusten yhteydessä. Tarkastuksissa havaittiin jonkin verran operatiivisia riskejä lisääviä puutteita työjärjestelyissä, seuranta- ja raportointi-järjestelmissä sekä sisäisessä ohjeistuksessa. Valvottavilta vaadittiin korjaustoimenpiteitä tilanteen parantamiseksi.

Valvottavat kehittivät vuonna 2005 seuranta-, raportointi- ja tietojärjestelmiään niin, että niillä olisi vuoden 2007 alussa vakavaraisuus-uudistuksen edellyttämät valmiudet operatiivisen riskin vakavaraisuuden laskentaan ja raportointiin. Useat valvottavat kehittivät lisäksi Rahoitustarkastuksen standardin mukaista sisäisten tappiotietojen keruuta.

VALVONTAYHTEISTYÖ

Valvottavien yhä kansainvälisemmäksi muuttuva toiminta ja rahoitusryhmittymien syntyminen ovat lisänneet valvojien yhteistyötä. Kotimaisia pankki- ja vakuutusryhmittymiä valvotaan yhdessä Vakuutusvalvontaviraston ja ulkomaisten valvontaviranomaisten kanssa. Rahoitus-tarkastuksen yhteistyö erityisesti Pohjoismaiden ja Baltian valvontaviranomaisten kanssa on tiivistynyt entisestään.

Laaja yhteistyö Nordean ja Sammon valvonnassa jatkui

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymiä valvottiin jo vakiintuneessa yhteistyössä Vakuutusvalvontaviraston kanssa. Jo aiemmin alkaneeseen Sampo-ryhmittymän valvontayhteistyöhön osallistui Ruotsin valvontaviranomaisen (Finansinspektionen) ohella myös muita pohjoismaisia viranomaisia. Syksyllä 2005 valvontayhteistyö laajeni koskemaan osuuspankkien yhteenliittymää, kun OKO Osuuspankkien Keskusosakepankki osti enemmistön vakuutusyhtiö Pohjolan osakkeista.

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymien vakavaraisuutta, pääomanhallintaa, riskiasemaa ja riskienhallintaa arvioitiin säännöllisesti. Valvontaa ja sitä tukevia raportointijärjestelmiä alettiin kehittää siten, että valvovat viranomaiset saisivat entistä luotettavamman kuvan rahoitus- ja vakuutusryhmittymien riskialueista sekä ryhmittymien sisäisiin liiketoimiin liittyvistä riskeistä. Tämä työ jatkuu vuonna 2006.

Yhteistyössä alettiin myös selvittää, mitä vaikutuksia valmisteilla olevilla vakavaraisuus-uudistuksilla (Basel II ja ns. solvenssi II) on rahoitus- ja vakuutusryhmittymien toimintaan ja valvontaan.

Pohjoismaisten valvojien yhteistyö painottui Nordea-konsernin valvontaan. Rahoitustarkastus valvoo Nordea Pankki Suomea ja osallistuu lisäksi muiden pohjoismaisten valvojien kanssa koko Nordea-konsernin valvontaan, jota koordinoi Ruotsin valvontaviranomainen. Pohjoismaisilla valvojilla on yhteistyöryhmä, joka koordinoi Nordean valvontaa säännöllisesti mm. vahvistamalla yhteiset tarkastussuunnitelmat ja valvomalla niiden toteuttamista.

Myös sääntelykysymyksissä tehtiin tiivistä pohjoismaista yhteistyötä. Vuonna 2005 kaksi pohjoismaisten valvojien asiantuntijaryhmää keskittyi Basel II -uudistukseen tavoitteenaan säännösten yhdenmukaisuus Pohjoismaissa.

Valvontayhteistyötä Baltian maiden valvojien kanssa lisättiin. Säännöllisissä tapaamisissa käsiteltiin kattavasti Baltian maissa toimivien suomalaisten pankkien tytäryhtiöiden ja sivukonttoreiden valvontakysymyksiä. Baltian maiden valvojat osallistuivat Nordea-konsernista

ja Sampo-konsernista vuosittain tehtävän valvojen yhteisen arvion (SREP) laadintaan. Lisäksi ne ovat mukana vuonna 2005 alkaneessa Sampo Pankki -konsernin sisäisten luokitusten menetelmän (IRBA) hyväksymisarvioinnissa, jossa Rahoitustarkastus on koordinoiva valvoja.

Euroopan pankkivalvojen komitea yhdenmukaistaa valvontakäytäntöjä

Pankkivalvontaviranomaisten yhteistyö lisääntyi merkittävästi Euroopan pankkivalvojen komitean (CEBS) aktiivisen toiminnan myötä. Komitea laati vuonna 2005 kaksi ohjeluonnosta, jotka koskivat koti- ja isäntävaltion välistä yhteistyötä sekä ns. edistyneiden menetelmien hyväksymistä vakavaraisuuslaskennassa. Lisäksi komitea hyväksyi vakavaraisuuden raportointiin uuden kehikon.

Rahoitustarkastus oli mukana koti- ja isäntävaltion valvojen välistä yhteistyötä koskeneen ohjeluonnoksen valmistelussa. Ohje sisältää ne yleiset periaatteet, joita tulee soveltaa aina, kun valvojat tekevät yhteistyötä monikansallisten pankkiryhmittymien valvonnassa. Rahoitustarkastus pitää ohjetta hyvänä kaikkien valvonnasta vastaavien maiden kannalta. Niin ikään se pitää tärkeänä, että ohjeessa olevia yhteistyöperiaatteita sovelletaan sekä tytäryritys- että sivukonttorirakenteen kautta toimivan monikansallisen ryhmittymän valvontaan. Valvojen yhteistyön virtaviivaistaminen on hyödyllistä myös monikansallisten pankkiryhmittymien kannalta, koska näitä ryhmittymiä johdetaan yhä keskitetympin ja liiketoimintarakenteiden mukaan eikä juridisten yksiköiden pohjalta.

Euroopan pankkivalvojen komitean ohjeluonnos edistyneiden menetelmien (IRBA, AMA) hyväksymisestä vakavaraisuuslaskennassa keskittyy erityisesti valvojen yhteistyöhön monikansallisten pankkiryhmittymien menetelmien hyväksymisessä. Rahoitustarkastus osallistui ohjeen valmisteluun ja alkoi soveltaa ohjeessa esitettyjä periaatteita näiden menetelmien hyväksymisessä. Pankkivalvojen komiteassa valmisteltiin myös valvojan arviointiprosessia (SREP) koskevaa ohjeistusta, jonka sisältöön Rahoitustarkastuksen näkemykset ovat vaikuttaneet.

Pankkivalvojen komitean hyväksymä uusi vakavaraisuuskehikko (COREP) vastaa Rahoitustarkastuksen vaatimuksia vakavaraisuusraportoinnissa. Kehikkoa aletaan soveltaa vuoden 2007 alusta alkaen.

IFRS-tilinpäätösten yhtenäistä eurooppalaista viranomaisraportointia valmistelleen työryhmän työ valmistui syksyllä 2005. Rahoitustarkastus on aloittanut valmistelut tämän yhtenäisen raportointikehikon (Financial Reporting, FINREP) ottamiseksi käyttöön.

EKPJ:n pankkivalvontakomitea edisti vakauden valvontaa

Rahoitustarkastus osallistuu Euroopan keskuspankkijärjestelmän (EKPJ) alaisen pankkivalvontakomitean (Banking Supervision Committee, BSC) toimintaan yhdessä Suomen Pankin kanssa. Komitea edistää keskuspankkien ja pankkivalvojen yhteistyötä EU:n pankkisektorin taloudellisen tilanteen ja riskien valvonnassa ja kriisitilanteiden hallinnassa. Tässä yhteistyössä tarkastellaan mm. Euroopan pankkisektorin rakenteellisia muutoksia ja monikansallisten pankkiryhmittymien toimintaa rahoitusmarkkinoiden vakauden näkökulmasta.

Vuonna 2005 Rahoitustarkastus osallistui pankkivalvontakomitean kahden työryhmän toimintaan. Työryhmät selvittivät raporteissaan mm. Euroopan pankkisektorin vakautta sekä pankkien strategioita ja riskejä ja EU:n suurten pankkien riskikeskittymiä. Yhteisesti kerättyjä tietoja ja analyysejä hyödynnetään kansallisessa valvontatyössä, sillä ne antavat hyvän vertailupohjan kansalliselle valvonnalle.

VAKAVARAIUUSVALVONNAN KEHITTÄMINEN

Vakavaraisuusvalvonnan kehittämistä ohjaa uusi vakavaraisuussäätely (Basel II), joka otetaan käyttöön vuoden 2007 alussa. Rahoitustarkastuksen toiminta on jo organisoitu uudistuvan vakavaraisuusvalvonnan mukaisesti. Valvonnan välineistöä kehitetään edelleen tarvittavien valvontavalmiuksien saavuttamiseksi.

Vakavaraisuusuudistus tuo valvontaan uusia välineitä

Uudistuvassa vakavaraisuussäätelyssä keskeisessä asemassa on vakavaraisuuden kokonaisarviointi (pilari 2). Se tuo velvoitteita sekä valvottavalle että valvojalle.

Valvottavalta edellytetään kokonaisvaltaista vakavaraisuuden hallintaprosessia (ICAAP), jossa valvottava tarkastelee pääomantarvettaan ja riskienhallintaansa kaikkien olennaisten riskien pohjalta. Vakavaraisuuden hallinta on kiinteä osa valvottavan luotettavaa hallintoa.

Valvoja puolestaan arvioi säännöllisesti valvottavan vakavaraisuudenhallintaa ja kokonaisriskiin suhteutettujen omien varojen riittävyttä. Uudistus laajentaa valvontavaltuuksia siten, että valvoja voi asettaa pääomavaatimuksen, joka ylittää omien varojen vähimmäisvaatimuksen.

Valvonnan prosesseja ja riskienarviointijärjestelmää uudistetaan

Rahoitustarkastuksen valmistautuminen vakavaraisuusuudistuksesta johtuviin valvonnan muutoksiin eteni vuonna 2005 suunnitelmien mukaan. Rahoitustarkastus kehitti omaa toimintaansa ja nykyistä riskienarviointijärjestelmäänsä vastaamaan uudistuksen vaatimuksia.

Tehokkaan arvioinnin toteuttamiseksi Rahoitustarkastuksen vakavaraisuusvalvontaosasto organisoitui uusien tehtävien ja valvonnan uudistusten edellyttämällä tavalla. Valvojan arviointiprosessin laadun takaamiseksi tarvittavia analyysivalmiuksia kehitetään edelleen. Erityisesti tämä koskee kehittyneitä riskienhallinnan menetelmiä ja valvottavien riskiperusteisen pääoman arviointia. Uuden vakavaraisuusvalvonnan vaatimaa osaamista lisättiin koulutuksen ja kansainvälisen yhteistyön kautta.

Keväällä 2005 Rahoitustarkastus julkisti verkkojulkaisussaan kuvauksen nykyisestä riskienarviointijärjestelmästä. Järjestelmä on tulevaisuudessakin keskeinen väline vakavaraisuuden hallinnan valvonnassa. Riskienarviointijärjestelmää ja siihen liittyvä metodiikkaa kehitetään edelleen valvojan arviointiprosessin pohjalta Basel II -uudistuksen ja valvonnan tarpeiden mukaan.

Vakavaraisuuslaskennan kehittyneiden menetelmien hyväksymisiä varten Rahoitustarkastuksessa määriteltiin sisäiset menettelytavat ja hyväksymisprosessi kuvattiin. Valvottaville tiedotettiin hyväksymisprosessista kesällä 2005.

Osana vakavaraisuusuudistusta Rahoitustarkastus alkoi kertomusvuoden aikana määritellä luottoluokituslaitosten luottoluokitusten hyväksymismenettelyä. Lisäksi käynnistettiin projekti vakavaraisuusuudistukseen liittyvän valvojan tiedonantovelvollisuuden toteuttamisesta. Euroopan pankkivalvojen komitea (CEBS) antoi marraskuussa 2005 valvojen tiedonantoa koskevat suositukset. Rahoitustarkastus noudattaa tulevaisuudessa pankkivalvojen komitean suosituksia julkistaessaan vakavaraisuuden kokonaisarviointia koskevia periaatteita ja menetelmiä sekä uudistuksen toteutukseen liittyviä kansallisia valintoja ja tilastotietoja.

Vakavaraisuusuudistus muuttaa myös Rahoitustarkastukselle raportoitavien vakavaraisuustietojen sisältöä ja teknistä toteutusta. Vakavaraisuusraportointi toimii muun riskiraportoinnin lailla yhtenä tietolähteenä, kun valvottavien vakavaraisuuden hallintaa arvioidaan. Valvojan arviointiprosessiin ja raportointiin liittyvien tietoteknisten muutosten esitutkimusvaiheet käynnistettiin loppuvuodesta 2005.

Markkinavalvonta

Markkinavalvonta käsittää menettelytapa-, markkina- ja tilinpäätösvalvonnan sekä järjestelmävalvonnan.

Valvonnan kohteena ovat mm. markkinoiden menettelytavat, liikkeeseenlaskijoiden tiedonantovelvollisuus ja arvopaperimarkkinoiden infrastruktuuri. Lisäksi tutkitaan epäiltyjä sisäpiiritiedon väärinkäytön tapauksia ja muita arvopaperimarkkinarikoksia. Tilinpäätösvalvonnan kohteena ovat liikkeeseenlaskijoiden julkistamat taloudelliset raportit, kuten tilinpäätös ja osavuosikatsaus.

Markkinavalvontaa ohjasivat vuonna 2005 seuraavat strategiset tavoitteet.

Julkistettava tieto tukee markkinoiden tervettä kehitystä.

- Muuttuneista tiedonantovelvoitteista annettiin listayhtiöille ohjeistusta ja koulutusta vuonna 2005.
- Listayhtiöiden tilinpäätösvalvonta käynnistettiin ja yhtiöiden IFRS-siirtymästä tehtiin selvitys. Listayhtiöille kerrottiin Rahoitustarkastuksen uudesta valvonta-tehtävästä. IFRS-standardit käyttöön ottavissa pankeissa tehtiin avaavien IFRS-taseiden tarkastukset.
- Listayhtiöiden tietojen julkistamisessa ei havaittu merkittäviä epäkohtia, mutta yhtiökohtaiset erot ovat kuitenkin edelleen huomattavat.
- Listayhtiöiden IFRS-tilinpäätösten laadun odotetaan vaihtelevan. Ongelmallisia kohtia ovat mm. yritysjärjestelyjen tilinpäätös-käsittely, arvonalentumistestaukset, segmenttiraportointi, suojauslaskenta ja käypien arvojen käyttö.

Menettelytavat markkinoilla ovat asianmukaiset.

- Menettelytapavalvonnassa selvitettiin vuonna 2005 mm. toimeksiantoihin ja toteutuneiden kauppojen jakoon liittyviä prosesseja ja menettelytapoja, pää- ja alivälittäjän vastuunjakoa sekä rahanpesun estämisestä annetun lain velvoitteiden noudattamista.
- Valvottavien menettelytavat todettiin vuonna 2005 pääosin asianmukaisiksi, joskin yksittäisiä ongelmia esiintyy. Rahanpesun estämiseen liittyvien kysymysten hallinta on varsin hyvää. Epäilyttävä, jopa rikolliseen toimintaan viittaava sijoituspalvelujen tarjonta on lisääntynyt huomattavasti.
- Säästäjille ja sijoittajille koottiin kotisivustoon perustietoa rahoitusmarkkinoiden tuotteista ja palveluntarjoajista ja riskeistä. Sivustosta saatu palaute on ollut myönteistä.
- Luvattomista palveluntarjoajista varoitettiin, jotta sijoitushuijauksyritykset tunnistettaisiin jo ennakolta.

VALVONTAYHTEISTYÖ MUIDEN VIRANOMAISTEN KANSSA

EU:n sisämarkkinoiden eteneminen on lisännyt huomattavasti viranomaisyhteistyön tarvetta. Rahoitustarkastus keskittyy Euroopan arvopaperimarkkinavalvojen komitean (Committee of European Securities Regulators, CESR) piirissä tehtävään yhteistyöhön. Monilla alueilla tämä työ on keskittynyt sääntelyn ja erityisesti Euroopan komissiolle annettavien, ns. kakkostason ehdotusten valmisteluun. Tulevaisuudessa painopiste siirtyy enemmän käytännön valvontayhteistyön syventämiseen.

Arvopaperimarkkinavalvojen komiteassa tehtävä valvontayhteistyö on tällä hetkellä pisimmällä kysymyksissä, jotka liittyvät näiden markkinoiden väärinkäytösten tutkimuksiin sekä IFRS-standardien soveltamiseen. Tulevaisuudessa korostuu myös yhteistyö sijoituspalvelujen ja arvopaperiesitteiden valvonnassa. Sisämarkkinoiden toiminnan varmistamiseksi valvojat pyrkivät yhteistyössään siihen, että säännöksiä tulkittaisiin koko EU:n alueella yhtäläisesti. Tavoitteena on myös, että valtioiden rajat ylittävät markkinoiden väärinkäytösten tutkinta toimisi tehokkaasti.

TOIMINNAN PAINOALUEET TULEVAISUUDESSA

Markkinavalvonnassa toiminta painottuu lähitulevaisuudessa listayhtiöiden muuttuneisiin tiedonantovelvollisuuden valvontaan sekä tilinpäätösvalvontaan. Listayhtiöitä tullaan ohjeistamaan tiedonantovelvollisuuteen liittyvien säännösten muutoksista.

Yksi tärkeä painoalue valvonnassa on myös varmistaa, että arvopaperimarkkinoiden infrastruktuurin toimivuus ja luotettavuus säilyvät pörssien ja selvitysjärjestelmien integraation jatkuessa.

Rahoitustarkastus osallistuu rahoitusvälineiden markkinoista annetun direktiivin (MiFID) täytäntöönpanoon. Säästäjille ja sijoittajille suunnatun verkkopalvelusivuston tunnettuutta ja ajankohtaisuutta kehitetään edelleen.

MARKKINOIDEN MENETTELYTAPOJEN VALVONTA

Markkinoiden menettelytavat olivat vuonna 2005 pääosin asianmukaiset, vaikka yksittäisiä ongelmia esiintyikin.

Säästäjille ja sijoittajille avattiin sivusto

Vuoden 2005 alussa Rahoitustarkastus julkisti säästäjille, sijoittajille ja pankkiasiakkaille tarkoitetun sivustonsa ”Säästäjälle ja sijoittajalle”. Tavoitteena on, että asiakkaat pystyvät sivuston tietosisältöä mahdollisimman hyvin hyödyntäen arvioimaan rahoituspalveluja ja tuotteita sekä niihin liittyviä riskejä.

Sivuston sisältöä on julkaisemisen jälkeen syvennetty. Sinne on lisätty ajankohtaista aineistoa mm. atk-turvallisuudesta ja sijoitustuotteista, kuten indeksilainoista.

Rahoitustarkastuksen asiantuntijat luennoivat vuoden aikana erilaisissa koulutustilaisuuksissa ja seminaareissa ajankohtaisista asioista. Rahoitustarkastus tiedottaa -verkkajulkaisuissa panostettiin vuonna 2005 säästäjille ja sijoittajille suunnattuihin ajankohtaisartikkeleihin.

Varoituslistat luvattomista palveluntarjoajista julki kotisivustossa

Toimiluvaton palveluntarjonta ja sijoitushuijaukset tulevat useimmiten Rahoitustarkastuksen tietoon yleisön yhteydenottojen kautta. Vuonna 2005 Rahoitustarkastus pyrki erityisesti varoittamaan yleisöä tällaisista palveluntarjoajista, jotta mahdolliset huijausyritykset tunnistettaisiin jo ennakolta.

Rahoitustarkastus alkoi julkaista kotisivustossaan ns. varoituslistaa niistä yrityksistä, jotka mahdollisesti liittyvät sijoitushuijauksiin. Sijoitushuijauksissa tyypillisesti käytetyistä keinoista kerrottiin myös Säästäjälle ja sijoittajalle -hakemistossa, Rahoitustarkastus tiedottaa -verkkajulkaisuissa sekä SijoitusInvest-tapahtumassa marraskuussa.

Rahoitustarkastukselle tulleiden yhteydenottojen määrä ennallaan

Rahoitustarkastukselle vuonna 2005 tulleiden yksityishenkilöiden ja yritysten yhteydenottojen määrä säilyi entisellä tasolla (yhteensä 122 yhteydenottoa). Yhteyttä otetaan yhä enemmän Internetin kautta.

Pääosa yhteydenotoista koski pankkien, sijoituspalveluyritysten, rahastoyhtiöiden ja panttilainauslaitosten menettelytapoja. Pankkeja koskeneiden yhteydenottojen suurin asiaryhmä olivat luottoihin ja niiden vakuuksiin liittyneet kysymykset, mutta myös kortteja ja erilaisia tilinkäyttövälineitä koskeneet kysymykset lisääntyivät. Usein kysyjänä oli kuolinpesä tai sen osakas. Esiin tulleet ongelmat olivat pääosin yksittäistapauksia eivätkä yleisesti markkinoilla vallitsevaan käytäntöön liittyviä. Rahoitustarkastus on puuttunut havaittuihin epäkohtiin.

Edellisvuonna aloitettuja pankkien asiakaspalautejärjestelmien tarkastuksia jatkettiin vuonna 2005. Tarkastuksissa ei havaittu merkittäviä puutteita asiakaspalauteiden käsittelyssä.

Palveluntarjoajan ja yksittäisen asiakkaan välisiä erimielisyyksiä käsiteltiin myös Pankkialan Asiakasneuvontatoimistossa ja arvopaperilautakunnassa. Pankkialan Asiakasneuvontatoimistoon tuli 1 428 yhteydenottoa ja arvopaperilautakuntaan 288. Neuvontatoimistossa käsitellyistä asioista suurin osa liittyi tilinkäyttöön ja maksamiseen sekä luottoihin. Arvopaperilautakunnassa oli eniten kysymyksiä arvopaperivälityksestä, sijoitusrahastotoiminnasta ja sijoitusneuvonnasta.

Peruspankkipalveluiden hinnoittelussa ei olennaisia muutoksia

Peruspankkipalveluiden saatavuudesta ja hinnoittelusta tehtiin heinäkuussa 2005 selvitys. Palveluiden hinnoittelussa tai saatavuudessa ei ollut nähtävissä olennaisia muutoksia vastaaviin Rahoitustarkastuksen tekemiin aiempiin selvityksiin.

Rahoitustarkastuksen tietoon ei ole tullut tapauksia, joissa pankki olisi perusteetta kieltäytynyt peruspankkipalvelujen tarjoamisesta. Kallein palvelu on edelleen laskun maksaminen konttorissa, mutta palvelulle on yleensä olemassa

myös edullisempi vaihtoehto, kuten maksupalvelu ja suoraveloitus.

Rahastoyhtiöiden kiinnitettävä tulevaisuudessakin huomiota sisäisiin kontroleihin

Sijoitusrahastojen arvonlaskentaa ja rahasto-osuusrekistereitä koskevissa tarkastuksissa selvitettiin rahasto-osuusrekisterien hoitoon ja rahastojen arvonlaskentaan liittyvien prosessien toimivuutta ja luotettavuutta. Molemmat tarkastukset kattoivat kaikki rahastoyhtiöt. Ne toteutettiin osittain tarkastuskäynteinä ja osittain kyselyinä.

Rahasto-osuusrekistereiden tarkastuksessa havaittiin, ettei osuudenomistajan nimeä aina ollut merkitty rahasto-osuusrekisteriin. Osuudenomistajan nimen sijaan rekisteriin oli merkitty omaisuudenhoitaja, joka on yleensä ulkomainen luottolaitos tai sijoituspalveluyritys. Sijoitusrahastolain mukaan hallintarekisteröinti ei ole kuitenkaan mahdollista, vaan osuudenomistaja on aina merkittävä rahasto-osuusrekisteriin omalla nimellään.

Sijoitusrahastojen arvonlaskentaa koskenut jatkotarkastus osoitti, että rahastoyhtiöt ovat pääosin ottaneet arvonlaskennassa huomioon Rahoitustarkastuksen suositukset. Joissakin rahastoyhtiöissä rahasto-osuuksien arvonlaskennan virheet ovat kuitenkin lisääntyneet huomattavasti. Syynä virheisiin ovat olleet sijoitusrahastojen lukumäärän ripeä kasvu ja samanaikainen toimintojen tehostaminen. Rahoitustarkastus on puuttunut havaitsemiinsa virheisiin. Rahastoyhtiön sisäisten kontrollien toimivuus korostuu tulevaisuudessa, kun osuudenomistajien määrä lisääntyy, sijoitusrahastojen koko kasvaa ja tuotteet monimutkaistuvat.

Rahastoyhtiöiden sijoitustoiminnan riskienhallinnan tarkastus käynnistyi syksyllä 2005 ja jatkuu vielä vuonna 2006. Tarkastuksessa selvitetään, miten rahastoyhtiöt tunnistavat, mittaavat ja arvioivat sijoitustoiminnastaan aiheutuvia riskejä. Tavoitteena on myös selvittää, miten näitä riskejä pyritään rajoittamaan ja miten rahastoyhtiöiden sisäinen valvonta toimii riskienhallinnan kannalta. Tarkastuksen perusteena on vuonna 2004 tehty sijoitusrahasto-

lain muutos. Tuolloin lakiin lisättiin yleissäännökset rahastoyhtiön riskienhallinnasta sekä laajennettiin mahdollisuuksia käyttää johdannaisia sijoitustoiminnassa.

Lupahakemukset sijoitusrahaston sulauttamisesta toiseen rahastoon lisääntyivät

Vuonna 2005 Rahoitustarkastukseen tuli useita lupahakemuksia, jotka koskivat sijoitusrahastojen sulauttamisten täytäntöönpanoa. Kymmenkunta sijoitusrahastoa sulautettiin vuoden aikana toisiin sijoitusrahastoihin.

Rahastoyhtiöt ovat pitäneet sijoitusrahaston sulauttamista toiseen sijoitusrahastoon osuudenomistajan kannalta parempana ratkaisuna kuin rahaston lakkauttamista. Näihin toimenpiteisiin rahastoyhtiöt ovat joutuneet turvautumaan muun muassa siksi, että sijoitusrahaston pääomat tai osuudenomistajien lukumäärät ovat laskeneet alle sijoitusrahastolaissa määritettyjen minimirajojen. Toimenpiteisiin on ryhdytty myös tilanteissa, joissa saman rahastoyhtiön hallinnoitavaksi on tullut useita pitkälti samantyyppisiä sijoitusrahastoja. Näin on voinut käydä esimerkiksi rahoitustoimialan yritysjärjestelyissä.

Sijoitusrahastojen sulauttamisia on odotettavissa myös vuonna 2006. Sulauttamisen edellytyksiä harkitessaan Rahoitustarkastus arvioi, kuinka hyvin lain edellytykset, kuten esimerkiksi osuudenomistajien etu, täyttyvät.

Toimeksiantojen käsittely ja kaupanjaon menettelytavat asiallisia

Rahoitustarkastus selvitti keväällä 2005 arvopaperivälittäjien ja omaisuudenhoitajien toimeksiantoihin ja toteutuneiden kauppojen jakoon liittyviä prosesseja ja menettelytapoja. Erityistä huomiota selvityksessä kiinnitettiin siihen, ettei asiakkaiden tasapuolinen kohtelu vaarannu tai heikkene valvottavan oman kaupankäynnin vuoksi. Tarkastus kohdistettiin 9 toimijaan. Tarkastusta edeltänyt kysely puolestaan kohdistui 43 arvopaperivälittäjään ja omaisuudenhoitajaan.

Tarkastuksissa ja selvityksessä ei havaittu asiakkaiden etuun, tasapuoliseen kohteluun tai eturistiriitoihin liittyviä merkittäviä ongelmia. Arvopaperivälittäjät ja omaisuudenhoitajat ovat

tiedostaneet asiakkaiden tasapuolisen kohtelun tärkeyden sekä eturistiriitojen hallinnan merkityksen toimeksiantoihin ja kaupanjakoon liittyvissä menettelytavoissa. Monet kaupan käyntiin liittyvät prosessit on melko pitkälle automatisoitu.

Sen sijaan asiakkaiden tasapuolista kohtelua ja eturistiriitojen hallintaa ei ollut kaikilta osin analysoitu palvelu-, asiakasryhmä- ja tuote-kohtaisesti. Pörssivälityksessä vajaiden ja virheellisten kauppojen kohdistamiseen ei aina ollut ennalta sovittuja periaatteita.

Rahoitustarkastus on antanut tarkat ohjeet asiakkaan edun mukaisesta ja tasapuolisesta kohtelusta sijoituspalveluita tarjottaessa.

Epäselvyyttä pää- ja alivälittäjän vastuunjaosta

Asiamiesten käyttöä arvopapereita koskevien toimeksiantojen välityksessä tarkastettiin keväällä 2005. Tavoitteena oli selvittää, miten ja millaisten toimijoiden kautta sijoituskohteita koskevat toimeksiannot kulkevat toteuttajille. Lisäksi selvitettiin, harjoittavatko asiakkaiden asiamiehet toimintaa, johon ne olisivat tarvinneet toimiluvan. Tarkastukseen liittynyt kysely lähetettiin 62 arvopaperinvälittäjälle. Tarkastuskäynnit tehtiin kyselyvastausten perusteella valittuihin 5 arvopaperinvälittäjään.

Tarkastuksessa havaittiin, että pää- ja alivälittäjän vastuunjako oli usein epäselvä ja että sitä oli tulkittu monin eri tavoin. Käytössä ollut sopimusrakenne oli synnyttänyt epäselvyyttä ja erilaisia tulkintoja siitä, kenen asiamies alivälittäjä oli. Rahoitustarkastus painottikin arvopaperinvälittäjille, että päävälittäjällä on täysimääräinen vastuu toimeksiannosta. Lisäksi korostettiin sopimusrakenteen selkeyttämisen merkitystä.

Tarkastus osoitti myös, että asiakkaiden asiamiehet toimivat usein monien asiakkaiden asiamiehinä. Valtuutukset olivat luonteeltaan jatkuvia. Lisäksi valtuutusten laajuus ja väljyys viittasivat omaisuudenhoitoon. Näiden toimijoiden tapauksessa Rahoitustarkastus selvittää vielä erikseen toiminnan muuttamis- tai toimilupatarpeen.

Rahanpesun estämisestä annetun lain velvoitteita noudatetaan melko hyvin

Asiakkaan tunnistamista, tuntemista sekä rahanpesun estämisestä annetun lain velvoitteiden noudattamista selvitettiin vuonna 2005 kyselyllä. Samassa yhteydessä selvitettiin myös, miten EU:n uusi, kolmas rahanpesun estämistä koskeva direktiivi vaikuttaa valvottavien menettelytapoihin. Vastauksia saatiin 130 luottolaitokselta, sijoituspalveluyritykseltä, rahastoyhtiöltä sekä ulkomaisten luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten sivukonttorilta.

Suurin osa kyselyyn vastanneista täytti nykyisen lainsäädännön vaatimukset asiakkaan tunnistamisesta. Vastaajat olivat lähes poikkeuksetta organisoineet toimintansa ja riskienhallintansa niin, että niillä on edellytykset torjua rahanpesua ja muita yrityksen toimintaa uhkaavia väärinkäytöksiä. Lähes kaikki olivat nimittäneet yhteyshenkilön vastaamaan rahanpesun estämiseen liittyvästä sisäisestä koordinoinnista ja viranomaisyhteyksistä. Samoin lähes kaikki olivat laatineet sisäisiä ohjeita ja kouluttaneet henkilöstöään. Parannettavaa sen sijaan löytyi asiakkaan tuntemisessa. Tunnistamisen lisäksi asiakkaan taloudellista tilannetta, toimintaa sekä palvelujen käyttöä pitää seurata säännöllisesti. EU:n uusi rahanpesun estämistä koskeva direktiivi asettaa aikanaan entistä selkeämmät vaatimukset asiakkaiden toiminnan tuntemiselle ja asiakassuhteiden seurantamenetelmien kehittämiseksi.

Vuoden aikana Rahoitustarkastus teki valvottaviin myös rahanpesun torjuntaan liittyviä valvontakäyntejä ja tarkastuksia sekä järjesti säännöllisesti koulutustilaisuuksia.

Valvottavilta 450 rahanpesuilmoitusta

Rahanpesun selvittelykeskus sai vuonna 2005 kaikkiaan 3 661 ilmoitusta epäilyttävistä liiketoimista. Rahoitustarkastuksen valvottavat tekivät selvittelykeskukselle 482 ilmoitusta, joista esitutkintaan siirrettiin 143 tapausta eli noin 34 %. Ilmoitukset koskivat useimmiten tilien käyttöä, käteismaksuja sekä koti- ja ulkomaisia maksuja. Esitutkintaan siirretyt tapaukset puolestaan liittyivät epäilyihin vero- tai muista petoksista, velallisen epärehellisyydestä, maksuvälinepetoksista sekä huumausainerikoksista.

TIEDONANTOVELVOLLISUUDEN VALVONTA

Tiedonantovelvollisuuden valvonnassa Rahoitustarkastuksen tavoitteena on vaikuttaa siihen, että arvopapereiden tarjoajat ja listayhtiöt täyttävät velvollisuutensa ja että annettu tieto on johdonmukaista, oikea-aikaista ja ymmärrettävää.

Listayhtiöitä ohjeistettiin ja koulutettiin tiedonantovelvollisuuksien muutoksista. Tietojen julkistamisessa oli edelleen huomattavia yhtiökohtaisia eroja, mutta merkittäviä epäkohtia ei havaittu.

Indeksilainojen lopulliset ehdot ovat usein vastanneet alustavia ehtoja

Rahoitustarkastus selvitti vuonna 2005, kuinka hyvin indeksilainojen vahvistetut lopulliset ehdot ovat vastanneet markkinoinnissa esitettyjä indikaatiivisia eli alustavia ehtoja. Selvityksen kohteena olivat 1.1.2002–30.4.2005 yleisölle tarjotut indeksilainat, joita oli 157. Indikaatiivisia ehtoja käytti yhteensä 9 liikkeeseenlaskijaa.

Indikaatiiviset ehdot voivat liittyä esimerkiksi lainan tuottokertoimeen tai minimikorkoon. Käyttämällä näitä liikkeeseenlaskijat pyrkivät varmistamaan, että niillä on markkinatilanteen muuttuessa mahdollisuus vaikuttaa lainaehtoihin vielä liikkeeseenlaskuhetkellä. Lainan emissio- kurssi voi olla myös vaihtuva, ja silloin liikkeeseenlaskija voi reagoida markkinamuutoksiin myös emissio- kurssia muuttamalla. Sijoittajien tulisikin indeksilainan edullisuutta arvioidessaan ja indeksilainoja keskenään vertaillessaan ottaa huomioon maksettu emissio- kurssi sekä se, että ehdot eivät välttämättä toteudu indikoitujen arvojen mukaisina.

Rahoitustarkastuksen selvitys osoitti, että useimmissa tapauksissa indikoidun muuttujan lopullinen arvo vastasi annettua arviota. Lisäksi niissä tapauksissa, joissa indikoidusta arvosta poikettiin, lopullinen ehto vahvistettiin useimmiten indikoitua ehtoa paremmaksi.

Liikkeeseenlaskijoiden välillä ei selvityksessä havaittu olennaisia eroja sen suhteen, miten indeksilainojen lopulliset ehdot jakautuvat suhteessa indikoituihin ehtoihin. Eroavuutta oli

sen sijaan siinä, kuinka usein lopullinen ehto vastaisi juuri indikoitua arvoa.

Listayhtiöiden osavuositarkastusten selostusosien laadussa edelleen suuria eroja

Rahoitustarkastus teki vuonna 2005 selvityksen listayhtiöiden osavuositarkastusten laadusta. Vastaavanlainen selvitys tehtiin myös vuonna 2004. Tavoitteena oli saada yleiskuva siitä, kuinka hyvin yhtiöiden vuoden 2005 toisen neljänneksen osavuositarkastusten selostusosan sisältö vastasi voimassa olevia säännöksiä ja sijoittajien informaatiotarpeita. Otokseen valittiin pää-, I- ja NM-listoilta 78 yhtiötä, jotka olivat menestyneet eri tavoin edellisvuotisessa selvityksessä.

Selvityksen mukaan osavuositarkastusten laatu ei ollut kokonaisuudessaan suuresti muuttunut edellisvuotisesta. Yhtiöiden väliset erot olivat edelleen suuria. Raportointi monesta aikaisemmin huonosti selostetusta asiasta oli kuitenkin kehittynyt parempaan suuntaan. Esimerkiksi aiempaa suurempi joukko yhtiöitä antoi sijoittajille ainakin jonkinlaista tietoa varastojensa tilanteesta. Rahoitukseen liittyvien seikkojen raportointi oli edelleen parantunut jo suhteellisen hyvästä lähtötasosta.

Vertailukautta paremmin annettiin tietoa mm. liikevaihdon ja tuloksen maantieteellisestä jakautumisesta, raaka-aineiden hinnoista, valuuttakursseista ja kustannuksista sekä tulokseen vaikuttavista tekijöistä. Toisaalta suuri osa yhtiöistä ei kuitenkaan raportoinut liikevoiton maantieteellistä jakaumaa. Myös kustannuksista raportoinnissa oli merkittäviä yhtiökohtaisia eroja.

Eniten parannettavaa oli edelleen yrityskaupoista, riskeistä ja ulkoisista markkinatekijöistä raportoinnissa. Myös tulevaisuudennäkymien perusteluita voisi edelleen parantaa.

Rahoitustarkastus seuraa listayhtiöiden osavuositarkastusten laatua myös vastaisuudessa. Keskeisinä valvonta-alueina tulevat olemaan erityisesti tulevaisuudennäkymistä ja yritysjärjestelyistä raportointi.

Tutkintapyyntöjen määrä väheni

Rahoitustarkastus teki vuonna 2005 yhden (5 vuonna 2004) tutkintapyyntö poliisille ja antoi 2 (0) julkista huomautusta. Tutkintapyyntö tehtiin yhtiöstä, joka tarjosi yleisölle joukko-velkakirjalainaa ilman viranomaisen hyväksymää esitettä. Julkiset huomautukset annettiin tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnistä ja hyvän tavan vastaisesta menettelystä arvopaperimarkkinoilla.

Myös tutkinnassa olleiden tapausten määrä väheni edellisvuotisesta. Vuoden aikana tutkittiin noin 41 epäiltyä arvopaperimarkkinoiden väärinkäyttö- tai laiminlyöntitapausta (61 tapausta vuonna 2004). Näistä 18 (24) koski epäiltyä sisäpiiritiedon väärinkäyttöä, 6 (12) kurssin vääristämistä ja 13 (21) tiedonantovelvollisuuden laiminlyöntiä. Muita tutkinnassa olleita tapauksia oli 4 (4), ja ne koskivat mm. markkinoiden menettelytapoja. Ulkomailta käytävän kaupan lisääntyminen Helsingin pörssissä on vaikeuttanut väärinkäyttöepäilyjen tutkintaa. Selvittelyä pitkittää mm. se, että Rahoitustarkastus joutuu yhä enenevässä määrin kääntymään ulkomaisten viranomaisten puoleen hankkiessaan kaupankäynnin osapuolitietoja. Tämän vuoksi Rahoitustarkastus onkin ollut aktiivinen viranomaisten välisen yhteistyön kehittämisessä. Vuonna 2005 pörssin kokonaisvaihdosta jo noin 70 % oli etävälittäjien tai ulkomaisessa omistuksessa olevien välittäjien käymää kauppaa. Tätä kehitystä on osittain tukenut se, että kotimaiset markkinaosapuolet ovat lisänneet kaupankäyntiään ulkomaisten palveluntarjoajien kautta.

Rahoitustarkastuksen tutkinta- ja sanktiovaltuudet markkinoiden väärinkäyttötapausten ja esite-tarkastuksen osalta laajenivat heinäkuussa 2005, kun arvopaperimarkkinain uudistus tuli voimaan.

Poliisin tutkintaruuhka on purkautunut, ja poliisilla on mahdollisuus ottaa tapauksia tutkittavakseen jo tuoreeltaan. Rahoitustarkastus on myös antanut huomattavan määrän asiantuntija-apua sekä poliisille että syyttäjälle tapausten tutkinnassa.

LISTAYHTIÖIDEN TILINPÄÄTÖSINFORMAATION VALVONTA

Listayhtiöiden tilinpäätösvalvonta eli IFRS-standardien noudattamisen valvonta tuli Rahoitustarkastuksen tehtäväksi vuoden 2005 alussa. Valvonnan kohteena ovat liikkeeseenlaskijoiden julkistamat taloudelliset raportit, kuten tilinpäätös ja osavuosikatsaus.

Listayhtiöt tiedottivat IFRS-siirtymästä ajoissa – mutta vaikeaselkoisesti

Valtaosa listayhtiöistä tiedotti kevään 2005 aikana IFRS-standardeihin siirtymisen vaikutuksista. Standardien käyttöönotto vaikuttaa merkittävästi yhtiöiden taloudelliseen raportointiin, ja muutosten ymmärtäminen on tilinpäätösten lukijoille haastavaa.

Vuoden aikana Rahoitustarkastus selvitti listayhtiöiden julkaisemien siirtymätietojen laatua. Selvityksen mukaan suuret yhtiöt antoivat enemmän ja usein myös parempaa tietoa kuin pienet yhtiöt. Tiedottamisen laatu vaihteli paitsi yhtiön koon mukaan myös listoittain. Päälistan yhtiöistä suurin osa (2/3) suoriutui tiedottamisesta Rahoitustarkastuksen arvion mukaan hyvin, mutta vain muutama erinomaisesti. NM-listan yhtiöiden tiedottaminen oli pääosin hyvää tai kohtuullista. I-listan yhtiöiden tiedottaminen oli heikointa. Sen lisäksi, että tiedottamisen laatu vaihteli, siirtymätiedot olivat myös vaikeaselkoisia.

Rahoitustarkastuksen selvityksessä tarkasteltiin myös IFRS-siirtymän määrällisiä vaikutuksia listayhtiöiden taloudellisiin lukuihin. Siirtymisen vaikutus siirtymähetken omaan pääomaan oli kokonaisuutena katsoen vähäinen, mutta yksittäisillä yhtiöillä oli suuriakin oman pääoman muutoksia.

Siirtyminen IFRS-standardien käyttöön pienensi lähes joka kolmannessa yhtiössä 1.1.2004 taseeseen sisällynyttä oman pääoman määrää. Omaa pääomaa lisääviä oikaisuja raportoitiin noin 1,6 miljardin euron ja omaa pääomia vähentäviä oikaisuja 1,3 miljardin euron edestä. Yhtiöiden 1.1.2004 taseisiin sisältyvien omien pääomien nettolisäys oli IFRS-standardien käyttöönoton johdosta siten noin 300 miljoonaa euroa.

Noin 60 prosentilla listayhtiöistä IFRS-standardien käyttöönotto kasvatti vuoden 2004 tulosta. Tulosuutokset vaihtelivat kuitenkin merkittävästi yhtiöittäin. Kokonaisuudessaan tulokset kasvoivat IFRS:n vaikutuksesta yli 0,8 miljardia euroa. Suurin yhtiöiden vuoden 2004 tulosta kasvattanut tekijä oli luopuminen liikearvopoistoista IFRS-standardeihin siirryttäessä.

Tulevien ensimmäisten IFRS-tilinpäätösten laadun odotetaan olevan vaihteleva. Ongelmallisia kohtia ovat mm. yritysjärjestelyjen tilinpäätöskäsittely, arvonalentumistestaukset, segmenttiraportointi, suojauslaskenta ja käypien arvojen käyttö.

Pankkien avaavat IFRS-taseet oleellisilta osin oikein laadittu

Rahoitustarkastus teki kertomusvuoden aikana avaavien IFRS-taseiden tarkastukset niissä listatuissa pankeissa, jotka laativat IFRS-tilinpäätöksen vuodelta 2005. Tarkastusten kohteena olleiden pankkien IFRS-taseet oli Rahoitustarkastuksen havaintojen mukaan laadittu oleellisilta osin oikein.

Tarkastusten perusteella Rahoitustarkastus kuitenkin antoi pankeille suosituksia taloudellisen raportoinnin järjestelmien kehittämistä sekä sisäisen ohjeistuksen ja dokumentoinnin parantamisesta. Pankkien huomiota kiinnitettiin myös mm. yrityshankintojen hankintameno-laskelmiin ja liikearvojen arvonalennus-testauksiin.

Rahoitustarkastus otti kantaa IFRS-standardien soveltamista koskeviin kysymyksiin

Teollisuuden hiilidioksidipäästöoikeuksien esittäminen tilinpäätöksessä kansainvälisten IFRS-standardien mukaisesti aiheutti vuoden aikana ongelmia listayhtiöille. Monet yhtiöistä sovelsivat vuoden 2005 ensimmäisessä osavuosi-katsauksessaan International Accounting Standards Boardin (IASB) alaisen kansainvälisten tilinpäätöskysymysten tulkintakomitean (International Financial Reporting Interpretations Committee, IFRIC) loppuvuodesta 2004 päästöoikeuksien laskentakäsittelystä antamaa tulkintaa, jonka lautakunta sittemmin kesäkuussa 2005 peruutti.

Tulkinnan peruuttamisesta syntyi yhtiöille hankala tilanne: Mitä säännöksiä yhtiöiden pitäisi soveltaa päästöoikeuksien laskennassa tulevissa osavuosi-katsauksissa ja tilinpäätöksessä? Rahoitustarkastus suositti, että listayhtiöt huolehtisivat siitä, että tilinpäätös sisältäisi riittävät tiedot päästöoikeuksien vaikutuksista. Lisäksi yhtiöiden tulisi kuvata päästöoikeus- ja päästötilannetta sekä sovellettua laskentakäytäntöä tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Rahoitustarkastus otti vuoden aikana kantaa myös erään listayhtiön rakennejärjestelyn tilinpäätöskäsittelyyn.

Valvojen yhteistyö IFRS-soveltamisessa tärkeää

Rahoitustarkastus osallistui vuonna 2005 EU:n tilinpäätösvalvojen väliseen yhteistyöhön ja koordinaatioon. Yhteistyöllä pyritään edistämään IFRS-standardien yhdenmukaista soveltamista.

Euroopan arvopaperimarkkinavalvojen komiteassa (CESR) aloitettiin säännölliset tilinpäätösvalvojen tapaamiset (European Enforcers Coordination Sessions). Vuoden lopulla otettiin käyttöön valvontatietokanta, johon viedään kaikkien jäsenvaltioiden tilinpäätösvalvontaa koskevat keskeiset päätökset. Tietokannassa olevat valvontapäätökset on tarkoitus tulevaisuudessa myös julkistaa. Julkistamisella pyritään lisäämään valvonnan läpinäkyvyyttä ja ennakoitavuutta.

RAHOITUSMARKKINOIDEN INFRASTRUKTUURIN VALVONTA

Pohjoismainen yhteistyö rahoitusmarkkinoiden infrastruktuurin valvonnassa on lisääntynyt mm. markkinapaikkojen yhdennyttyä. Yhteistyön pohjana ovat valvontapöytäkirjat, joissa sovitaan valvojen työnjaosta, tietojenvaihdosta ja muista yhteistyömuodoista.

Rahoitustarkastus on kohdentanut valvontaansa myös tulossa oleviin maksujärjestelmien muutoksiin. Euroalueella on käynnissä useita maksujärjestelmiin ja maksuliikennepalveluihin liittyviä hankkeita.

Tanskan viranomaisen mukaan OMX-konsernin valvontaan

Ruotsin, Suomen ja Tanskan valvontaviranomaiset tekevät yhteistyötä OMX-konsernin valvonnassa. Tanskan valvontaviranomainen (Finanstilsynet) tuli marraskuussa 2005 mukaan Rahoitustarkastuksen ja Ruotsin valvontaviranomaisen (Finansinspektionen) väliseen OMX-konsernin valvontaa koskevaan yhteistyöpöytäkirjaan, kun Kööpenhaminan pörssi liittyi OMX-konserniin.

Valvontaviranomaisten yhteistyön tavoitteena on yhtenäistää ja tehostaa OMX-konsernin eri yhtiöiden valvontaa Suomessa, Ruotsissa ja Tanskassa. Käytännön valvontayhteistyötä hoitaa viranomaisten edustajista koottu valvontaryhmä, jonka tehtävänä on muodostaa yhteinen näkemys valvonnan kannalta merkityksellisistä kysymyksistä.

OMX-konsernin jatkuvassa valvonnassa painopisteinä olivat vuonna 2005 pörssin markkinavalvonnan uudistushanke (markkinavalvontakomitean perustaminen), listauudistus sekä markkinamalliin tehdyt muutokset, joihin Rahoitustarkastus otti kantaa ennen hankkeiden toteuttamista.

Suomen Arvopaperikeskus irrottautui OMX-konsernista

Rahoitustarkastus valvoi alkuvuodesta 2005 Suomen Arvopaperikeskus Oy:n irrottautumista OMX-konsernista. Suomen Arvopaperikeskuksesta tuli Ruotsin arvopaperikeskuksen, VPC AB:n täysin omistama tytäryhtiö, kun Suomen ja Ruotsin arvopaperikeskukset yhdistyivät marraskuun 2004 lopussa NCS-konserniksi.

Irrottautuminen sujui hallitusti ja ilman ongelmia, vaikka siihen liittyi mm. merkittäviä organisatorisia ja tietotekniikkajärjestelyjä.

NCS-konsernin valvontayhteistyö alkoi

Rahoitustarkastus ja Ruotsin valvontaviranomainen (Finansinspektionen) käynnistivät vuonna 2005 yhteistyön NCS-konsernin valvonnassa. Tavoitteena on yhtenäistää ja tehostaa konsernin yhtiöiden valvontaa Ruotsissa ja Suomessa. Valvontaa koskeva yhteistyöpöytäkirja on viimeistelyvaiheessa.

Yhteistyöpöytäkirjassa sovitaan valvojien työnjaosta, tietojenvaihdosta ja muista yhteistyömuodoista. Käytännön valvontayhteistyötä hoitaa valvontaryhmä, jossa on edustajat molempien maiden valvontaviranomaisista. Valvontaryhmä vastaa mm. yhteisten valvontatoimenpiteiden, kuten tarkastusten, suunnittelusta ja toteuttamisesta.

Tunnistetietoja kalasteltiin myös Suomessa

Sähköisten palveluiden käyttämisessä tarvittavien tunnistetietojen kalastelu (phishing) on jo joitakin vuosia ollut merkittävä turvallisuusongelma useissa maissa. Ensimmäiset kalastelu-yritykset tehtiin Suomessa syksyllä 2005. Vaikka ne aiheuttivat paljon lisätyötä niiden kohteeksi joutuneille pankeille, vahingot jäivät yksittäisiksi. Tiedotusvälineillä oli merkittävä rooli vahinkojen minimoimisessa, sillä pankit tiedottivat hyökkäyksistä aktiivisesti ja asia ylitti toistuvasti uutiskynnyksen.

Rahoitustarkastus kiinnitti kalastelu-yritysten estämiseen liittyvässä valvonnassaan erityistä huomiota verkkotunnusten kuolettamiseen. Asiakkaan kannalta on tärkeää, että verkkotunnukset voi tarvittaessa kuolettaa nopeasti ja helposti, varsinkin kun pankit ovat aktiivisesti pyrkineet laajentamaan omien tunnustensa käyttöä pankkisektorin ulkopuolisiin palveluihin.

Rahoitustarkastus korosti, että tunnisteiden käsittelyohjeiden tulee olla mahdollisimman yksinkertaisia ja johdonmukaisia. Asiakkaan kannalta on selkeintä lähteä siitä, ettei pankilla, poliisilla tai kenelläkään muullakaan ole oikeutta kysyä tunnuksia sähköpostitse, puhelimitse tai millään muullakaan tavalla.

Valvottavien back office- ja tietotekniikkapalveluita siirtyi pois Suomesta

Useat valvottavat hakivat mittakaavaetuja keskittämällä erilaisia back office- ja tietotekniikkapalveluita Suomen rajojen ulkopuolelle. Rahoitustarkastus valvoi merkittävimpiä keskittämishankkeita yhteistyössä muiden pohjoismaisten valvontaviranomaisten kanssa. Valvonnan tavoitteena oli varmistaa, että palveluiden laatu ja jatkuvuus pystytään

turvaamaan myös muutostilanteessa ja sen jälkeen.

Sijoituspalveluihin liittyvä maksujenvälitys uudeksi tarkastuskohteeksi

Maksujärjestelmien tarkastamisessa uudeksi kohdealueeksi otettiin vuonna 2005 sijoituspalveluihin liittyvä maksujenvälitys. Tarkastusten tavoitteena oli saada kokonaiskuva arvopaperikaupan maksamisesta käytetyistä järjestelyistä ja järjestelmistä, niihin liittyvistä riskeistä sekä riskien hallinnasta. Lisäksi selvittiin osapuolten välisiä vastuuta ja osapuolten keskinäisiin sopimuksiin liittyviä riskejä. Tarkastuksia jatketaan vuonna 2006.

Vuonna 2005 tarkastetut valvottavat olivat järjestäneet sijoituspalveluihin liittyvän maksujenvälityksen yleisesti ottaen hyvin. Parantamisen varaa löytyi lähinnä riskien tunnistamisessa, niiden systemaattisessa hallinnassa ja liiketoiminnan jatkuvuuden turvaamisessa.

Euroalueella käynnissä useita maksujärjestelmien muutos- ja kehittämishankkeita

Olemassa olevien maksujärjestelmien lisäksi valvontatyötä kohdistettiin tulossa oleviin maksujärjestelmien muutoksiin ja siihen, miten valvottavat ovat varautuneet niihin. On odotettavissa, että erityisesti vähittäismaksaminen muuttuu lähivuosina merkittävästi euroalueen maksujärjestelmien yhdentyessä.

Euroalueella on käynnissä useita hankkeita. Komissio julkisti joulukuussa 2005 ehdotuksen maksupalveludirektiiviksi. Toteutuessaan direktiivi vapauttaa maksuliikennepalveluiden tarjontaa maiden rajojen yli ja avaa toimintaa yhä enemmän myös pankkisektorin ulkopuolisille toimijoille.

Ns. SEPA-hankkeessa (Single Euro Payment Area) pankkisektorin keskeiset eurooppalaiset toimijat pyrkivät luomaan euroalueen kattavat yhdenmukaiset maksamisen peruspalvelut vuoteen 2008 mennessä. Tarkoitus on, että näillä palveluilla korvataan myöhemmin kansalliset ratkaisut. Osa SEPA-hanketta ovat korttijärjestelmät. Maailmanlaajuisessa EMV-hankkeessa korttien magneettiraidat korvataan siruilla.

Näiden hankkeiden valvonnassa päähuomio on siinä, miten valvottavat hallitsevat muutokseen liittyviä riskejä.

Tietoturvan hoito pankeissa asianmukaista, tietoturvaauhat lisääntyneet

Rahoitustarkastus selvitti kevään 2005 valvontakäynneillään, miten tärkeimmät suomalaiset pankit ovat varautuneet erilaisiin tietoturvaloukkauksiin, joita ovat esimerkiksi virushyökkäys, tietojärjestelmämurto ja tietovuoto. Erityisesti selvitettiin, kuinka näitä valvottiin, kuinka niihin reagoitiin, sekä miten niistä raportoitiin. Lisäksi selvitettiin, millaiset menettelyt pankeilla on tietoturva-aukkojen päivittämiseksi.

Rahoitustarkastuksen näkemyksen mukaan tietoturvaloukkausten hallinta on pankeissa pääosin asianmukaista. Haasteena on kuitenkin lyhentää sitä aikaa, joka kuluu tietoturva-vaarallisuuden julkistamisesta siihen hetkeen, kun vaarallisuus on korjattu, korjaus testattu sekä asennettu tuotantoympäristöön. Tätä aikaa pitäisi mahdollisuuksien mukaan edelleen lyhentää.

Sääntely

Rahoitustarkastuksen sääntely käsittää sekä oman norminannon että osallistumisen lainsäädännön valmisteluun niin kotimaassa kuin EU:ssakin. Sääntelyn strategiassa korostetaan periaatepohjaisuutta ja laadukkuutta sekä lain soveltamisen ennakoitavuutta ja uskottavuutta.

Vuonna 2005 sääntelyn lähtökohtana olivat seuraavat keskeiset tavoitteet:

Rahoitustarkastus vaikuttaa EU-lainsäädännön valmisteluun, yhdenmukaisen EU-valvonnan kehittämiseen sekä pohjoismaisen valvontayhteistyön kehittämiseen.

- Rahoitustarkastus oli vuonna 2005 aktiivinen vaikuttaja EU-tason sääntelyn ja valvonnan kehittämisessä. Rahoitustarkastus pyrki vaikuttamaan siihen, että rahoitusmarkkinoiden sääntelyä ja valvontaa kehitetään

niin, että edellytykset vastata kotimaisten rahoitusmarkkinoiden vakaudesta säilyvät myös muuttuneissa markkinarakenteissa.

- Rahoitustarkastus korosti monessa yhteydessä, että kotivaltiovalvojan koordinoivaa roolia tulisi vahvistaa ja eri maiden valvojien välistä yhteistyötä lisätä, jotta luotettava valvonta voitaisiin varmistaa ja valvontataakkaa vähentää myös yli maiden rajojen toimivien pankkikonsernien tapauksessa. Isäntävaltiovalvojalle tulisi antaa riittävä rooli systemisesti merkittävien sivukonttoreiden valvonnassa. Tämä saattaa edellyttää muutoksia myös EU:n lainsäädäntöön. Nykyinen koti- ja isäntävaltio-regiimi on luotu täysin erilaisia markkinoita varten ja saattaa joiltakin osin muodostaa jopa rajoituksia valvojien väliselle riittäväälle yhteistyölle.

Rahoitustarkastus tukee periaatteista lähtevää sääntelyä ja täydentää sitä menettelytapa- ja soveltamisohjeistuksella.

- Rahoitustarkastuksen oman sääntelyn tavoitteena on tuottaa laadukkaita ja vain tarpeellisia säädöksiä. Oman normiannon uudistus eteni merkittävästi vuonna 2005. Pääpaino oli vakavaraisuusuudistuksen (Basel II) siirtämisessä Rahoitustarkastuksen normin- antoon. IFRS-standardien arvostusperiaatteiden mukainen tilinpäätössääntely ulotettiin rahoitusinstrumenttien osalta koskemaan kaikkia luottolaitoksia ja sijoituspalvelu- yrityksiä.
- Arvopaperimarkkinoiden jatkuvaa tiedon- antovelvollisuutta sekä sisäpiiri-ilmoituksia koskeva Rahoitustarkastuksen sääntely uudistettiin vastaamaan arvopaperimarkkina- lain muutoksia. Menettelytapasääntelyssä yhdistettiin pankkeja ja sijoituspalveluyrityksiä koskevaa norminantoa ja karsittiin sääntelyn yksityiskohtia.
- Norminantoa koskevat uudistukset ovat selkiyttäneet Rahoitustarkastuksen roolia valvojana sekä odotuksia valvottavien toimintaan nähden. Sen lisäksi, että Rahoitus- tarkastus pyytää jokaisesta valmisteilla olevasta standardiluonnoksesta lausunnot laajalta sidosryhmäjoukolta, sääntelyn uudistuksista

käydään jatkuvaa keskustelua valvottavien ja listayhtiöiden kanssa.

- Rahoitusmarkkinoilla toimiviin kohdistuu edelleenkin hyvin paljon sääntelyä, vaikka Rahoitustarkastus on pyrkinyt karsimaan omaa sääntelyään tarpeettomaksi käyneiltä osin.
- EU ei ole saavuttanut päämääränsä säännösten periaatteellisuudesta ja tavoitteellisuudesta. Erityisesti ns. kakkostason sääntely on edelleen varsin yksityiskohtaista, ja tämä osaltaan heijastuu myös Rahoitus- tarkastuksen sääntelytoimintaan.

Rahoitustarkastus käyttää tutkinta- ja sanktiovaltuuksia ennalta ehkäisevästi.

- Rahoitustarkastus pitää tärkeänä sitä, että sen oma toimintatapa on ennakoitavaa, oikeus- varmaa ja tasapuolista. Rahoitustarkastus on jatkanut avointa käytäntöään valvonta- toimenpiteiden ja annettujen sanktioiden julkistamisessa sekä päätöstensä perustelemisessa. Kotisivujen tietosisältöä on lisätty niin toimilupien myöntämisen kuin sanktioiden käytön kriteerien osalta.
- Rahoitustarkastuksen oman arvion mukaan valvottavat ja muut markkinoilla toimivat luottavat valvojan tasapuolisuuteen ja pitävät Rahoitustarkastuksen toimintaa varsin läpi- näkyvänä. Tosin jonkin verran kritiikkiä on esitetty Rahoitustarkastuksen tiukaksi koettuun tapaan soveltaa lakia.
- Rahoitustarkastus on käyttänyt valvonta- ja sanktiovaltuuksiaan oikea-aikaisesti ja johdon- mukaisesti.

EU:N SÄÄNTELY-YMPÄRISTÖ JA SÄÄNTELY VUONNA 2005

Euroopan komissio julkisti toukokuussa 2005 vihreän kirjan EU:n rahoituspalvelupolitiikasta vuosina 2005–2010 (Green Paper on Financial Services Policy 2005–2010 eli ns. Post-FSAP). Sen pohjalta komissio julkisti joulukuussa valkoisen kirjan EU:n rahoituspalvelupolitiikasta vuosina 2005–2010 (White Paper: Financial Services Policy 2005–2010).

Säätelyn kehittämistavoitteiksi komissio ilmoittaa seuraavat:

1. Nykylainsäädännön toimeenpano
2. Paremman säätelyn periaatteet
3. Valvonnan konvergenssi
4. Kilpailun edistäminen erityisesti vähittäismarkkinoilla
5. EU:n ulkoinen vaikuttavuus.

Komission strategian (ns. Post-FSAPin) ohjenuorana on, että ensi vaiheessa keskitytään EU:n lainsäädännön yhtenäiseen toimeenpanoon jäsenmaissa sovittujen aikataulujen mukaisesti. Uusia säätelyhankkeita annetaan vain hyvin perustelluista syistä. Säätelyn aloittelista on niin massiivinen, että niin viranomaiset kuin markkinoilla toimivatkin tarvitsevat aikaa jo hyväksytyt EU-lainsäädännön toimeenpanoon. Euroopan komissio aikoo tarkasti valvoa, miten jäsenmaat panevat EU-lainsäädäntöä täytäntöön kansallisessa lainsäädännössä. Mikäli kansallisessa toimeenpanossa havaitaan puutteellisuuksia, komissio aikoo puuttua asiaan.

Komissio korostaa myös aiempaa paremman säätelyn tavoitetta. Runsaat kolme vuotta sitten hyväksytyjen periaatteiden mukaan kaikkien uusien esitysten on käytävä läpi ensin laaja konsultaatioprosessi, jossa välineenä on aina myös Internet. Lisäksi kaikista ehdotuksista on tehtävä huolellinen vaikutusarviointi, erityisesti kustannusten ja hyötyjen näkökulmasta, ennen kuin päätös uuden lainsäädäntöaloitteen tarpeellisuudesta tehdään.

Komissio aikoo myös käydä läpi rahoituspalveluita koskevan säätelyn ja poistaa säädösten välisiä ristiriitoja sekä eri säätelyalueiden sisällä että niiden välillä. Ensimmäiseksi on tarkoitus käydä läpi arvopaperimarkkinoita koskevat säädökset toimialan asiantuntijoista koostuvan työryhmän avustuksella.

LAMFALUSSY-MALLI EDELLEEN SÄÄTELYN KEHITTÄMISEN POHJANA

Euroopan arvopaperimarkkinoiden säätelyä ja valvontaa on vuodesta 2002 lähtien kehitetty nelitasoisen komitea- ja säätelymallin eli ns. Lamfalussy-mallin mukaisesti. Malli on myös lainsäädännön yhdenmukaistuksen ja valvonnan pohjana. Se otettiin ensin käyttöön arvopaperimarkkinoiden säätelyssä ja valvonnassa. Keväällä 2005 sitä laajennettiin koskemaan myös pankki- ja vakuutussektoria.

Lamfalussy-mallin tavoitteena on kehittää EU:n rahoitusmarkkinoiden säätelyä ja valvontaa kohti aidosti integroituneita rahoitusmarkkinoita. Mallilla halutaan myös tehostaa EU:n rahoitusmarkkinasäännösten valmistelua ja soveltamista, edistää valvonnan ja säätelyn yhtenäisyyttä EU:ssa sekä lisätä valvonnan ja säätelyn läpinäkyvyyttä ja avointa valmistelua.

Ensiarvot Lamfalussy-mallin toimivuudesta arvopaperimarkkinoilla ovat olleet pääosin myönteiset, joskin myös selkeitä kehittämistarpeita on nostettu esiin. Euroopan parlamentti haluaa riittävän valvontamahdollisuuden kakkostason säätelyyn erityisesti nyt, kun EU:n perustuslain voimaantulo on viivästynyt.

RAHOITUSTARKASTUS MUKANA PANKKI- JA ARVOPAPERISEKTORIN VALVOJIEN KOMITEOISSA

Lamfalussy-mallin mukaisesti niin arvopaperi- kuin pankki- ja vakuutussektorillakin toimii kullakin sekä säätelykomitea (kakkostaso) että valvojien komitea (kolmostaso). Rahoitustarkastus osallistuu valvojakomiteoihin (kolmostaso) eli Euroopan pankkivalvojien komitean (CEBS) ja Euroopan arvopaperimarkkinavalvojien komitean (CESR) toimintaan. Vakuutusvalvojilla on oma, Euroopan vakuutus- ja eläkevalvontaviranomaisten komiteansa (Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors, CEIOPS).

Finanssikonglomeraattien säätelyn ja valvonnan järjestelyt Lamfalussy-mallin mukaisesti ovat vielä kesken. Euroopan komissio on perustanut kakkostasolle finanssikonglomeraattikomitean, kun taas kolmostason komitearakenne ja toimintamuoto ovat vasta suunnitteilla. Komitean

jäsenet tulisivat pääasiassa vakavaraisuus- ja vakuutusvalvojista. Valvojat ovat olleet epävirallisen komitean perustamisen kannalla itsenäisen komitean sijasta. Mahdollisesti komitea raportoi pankkivalvojen komitealle (CEBS) ja arvopaperimarkkinavalvojen komitealle (CESR). Konglomeraatteja koskevia kiireellisiä valvonta- ja sääntelyaiheita eteenpäin viemään on puolestaan perustettu väliaikaiskomitea (Interim Working Committee).

Kolmostason pankki- ja arvopaperimarkkinavalvojen komiteat (CEBS ja CESR) ovat toistaiseksi poikenneet toisistaan työskentelyltään, mikä selittyy pitkälti kummankin sektorin EU-sääntelyn eri vaiheilla sekä arvopaperimarkkina- ja vakavaraisuussääntelyn eroilla. Pankkivalvojen komitea on keskittynyt suurimmaksi osin kolmostason sääntelyyn, sillä komitea perustettiin vasta siinä vaiheessa, kun vakavaraisuusdirektiivin uudistus oli jo melko pitkällä. Komitea on siis keskittynyt laatimaan direktiivin ykkös- ja kakkostasoja käytännön tasolla selventävää ohjeistusta.

Arvopaperimarkkinavalvojen komitean työ taas on toistaiseksi ollut enemmänkin kakkostason sääntelyn valmistelua. Komitea on antanut komissiolle neuvoja mm. markkinoiden väärinkäytös-, esite- ja ns. transparenssi-direktiiveissä sekä rahoitusvälineiden markkinoita koskevassa direktiivissä.

EUROOPAN PANKKIVALVOJIEN KOMITEALLA ENSIMMÄINEN TÄYDEN TOIMINNAN VUOSI

Euroopan pankkivalvojen komitean (CEBS) toiminta painottui vuonna 2005 erityisesti Basel II -mukaisen sääntelyn ja valvonnan käyttöönottoon.

Komitea laati vuoden aikana mm. Basel II -ohjeistusta, jonka valvojat ottavat käyttöön kansallisella tasolla. Lisäksi se antoi ohjeita edistyneiden mallien ja menetelmien (Internal Rating Based Approach, IRBA ja Advanced Measurement Approach, AMA) hyväksymis-arvioinnista sekä luottoluokituslaitosten luokitusten hyväksymisestä (Basel II, pilari 1). Myös yleisohje koti- ja isäntävaltion välisestä yhteistyöstä valmistui samoin kuin selvitys IFRS-

siirtymän vaikutuksista pankkien taseisiin ja omiin pääomiin.

Pankkivalvojen komitea käsitteli vuoden 2005 aikana valvojan arviointiprosessin (SREP, Supervisory Review Process) toteuttamista ja laati myös sitä koskevan ohjeistuksen (Basel II, pilari 2). Lisäksi komitea käsitteli talletussuojan kehittämistä, pääomavaatimusdirektiivin valmisteluun ja käyttöönottoon liittyvää neuvonantoa komissiolle sekä yritysten omistajien sopivuuden arviointia sulautumisten ja yrityshankintojen yhteydessä.

Koti- ja isäntävaltiovalvojen välistä yhteistyötä halutaan lisätä

Euroopan pankkivalvojen komitea (CEBS) laati vuonna 2005 kolmostason ohjeistuksen koti- ja isäntävaltiovalvonnan välisestä yhteistyöstä. Lähtökohtana on uusi vakavaraisuusdirektiivi, joka edellyttää valvojilta entistä tiiviimpää yhteistyötä. Ohjeistuksen yleisiä periaatteita tulee kuitenkin soveltaa aina, kun pankkivalvojat tekevät yhteistyötä yli maiden rajojen. Pohjoismainen yhteistyö on toiminut yhtenä esimerkkinä ohjeistusta laadittaessa. Ohjeen periaatteita sovelletaan maiden rajat ylittävässä yhteistyössä mm. edistyneiden mallien ja menetelmien hyväksymisessä sekä valvojan arviointiprosessissa.

Ohjeistuksessa ei ehdoteta muutoksia valvojen välisiin juridisiin vastuisiin. Sen sijaan valvojen yhteistyöllä pyritään tehostamaan valvontaa sekä vakauden säilyttämisen että valvottaville aiheutuvien kustannusten vähentämisen näkökulmasta.

Valvojan arviointiprosessille yhtenäiset periaatteet

Tammikuussa 2006 julkaistiin pankkivalvojen komitean ohje valvojan arviointiprosessissa noudatettavista periaatteista. Ohje sisältää valvottavan vakavaraisuuden hallintaprosessia (ICAAP) koskevia vaatimuksia sekä muita vaatimuksia, jotka valvojan tulee ottaa huomioon arvioidessaan valvottavan vakavaraisuuden hallintaa. Valvojan arviointiprosessi on keskeinen osa Basel II -vakavaraisuussäännöksiä.

Edistyneiden riskimallien hyväksymisohje valvojen käytössä

Edistyneiden riskimallien (IRBA, AMA) hyväksymisestä laadittiin pankkivalvojen komiteassa laaja kolmostason ohjeistus (ns. mallivalidointiohje). Ohje käsittää valvojen toimintaperiaatteet ja keskeiset kriteerit monikansallisten pankkiryhmien edistyneiden mallien hyväksymisprosessissa. Valvojat voivat noudattaa ohjetta soveltuvin osin myös muiden kuin monikansallisten pankkien mallien arvioinnissa.

Vastuu monikansallisen hyväksymisprosessin organisoinnista ja koordinoinnista on konsolidoivalla valvojalla, jolla tarkoitetaan pankkikonsernin emo- tai holdingyhtiön kotimaan valvojaa. Tytäryhtiön valvoja osallistuu arviointiprosessiin valvojen sopimalla tavalla. Se voi arvioida erityisesti paikallisten mallien hyväksyttävyyttä ja ryhmittymätasolla kehitettyjen mallien soveltamista tytäryhtiössä.

Sivukonttoreiden osalta ohjeistuksessa on maininta, että konsolidoivan valvojan tulisi olla yhteydessä myös systeemisesti merkittävien sivukonttoreiden valvojiin ja sopia näiden riittävästä informoinnista ja mahdollisesta osallistumisesta hyväksymisprosessiin.

Pankkivalvojen komitea ei näe tarvetta muuttaa talletussuojajärjestelmää

Euroopan pankkivalvojen komitea (CEBS) antoi syksyllä 2005 komissiolle neuvoja talletussuojan mahdollisesta muutostarpeesta.

Komitea katsoi, ettei nykyistä talletussuojajärjestelmää ole tällä hetkellä tarvetta muuttaa merkittävästi. Markkinoiden muutokset voivat kuitenkin antaa aiheen nopeisiin muutoksiin. Näin on myös silloin, jos talletussuojasta tulee selvä markkinoillepääsyn este.

Koti- ja isäntävaltiovalvojen väliseen työnjakoon pankkivalvojen komitea otti sen kannan, että mikäli sivukonttorien talletussuoja muutettaisiin isäntävaltiopohjaiseksi, isäntävaltiovalvojalle tulisi antaa myös sivukonttorin valvontavastuu. Pankkivalvojen komitea siis hyväksyi Rahoitustarkastuksenkin aktiivisesti tukeman kannan, että valvonta- ja kriisinhallintavastuiden (talletussuoja mukaan lukien) täytyy olla samassa linjassa.

Omistajien sopivuuden arviointiin haluttaisiin yhtenäiset kriteerit

Toukokuussa 2005 Euroopan pankkivalvojen komitea (CEBS) antoi komissiolle neuvoja tarpeesta muuttaa niitä pankkidirektiivin säännöksiä, jotka liittyvät osakkeiden hankintaan, hankinnoista ilmoittamiseen sekä valvojan oikeuksiin vastustaa tällaisia hankintoja.

Pankkidirektiivin muutoshankkeen taustalla on Ecofin-neuvoston halu tarkastella syitä siihen, miksi fuusiot ja yrityshankinnat EU:ssa näyttävät olevan pankkisektorilla vähäisempiä kuin muilla yrityssektoreilla. Komissio haluaa EU:n alueelle sitovia ja yhdenmukaisia kriteereitä omistajien sopivuuden arviointiin. Rahoitustarkastus on tukenut pankkivalvojen komitean enemmistön kantaa valvojen arvioiden keskinäisestä tunnustamisesta sekä selkeistä yhteisistä pääperiaatteista.

IFRS-tilinpäätöksiin siirtymisen vaikutuksia arvioitiin

Euroopan pankkivalvojen komitea arvioi vuonna 2005, miten IFRS-tilinpäätöksiin siirtyminen vaikuttaa pankkien taseisiin ja omiin pääomiin. Selvityksen pohjana oli kunkin jäsenmaan tekemä kysely, joka kohdistettiin edustavaan joukkoon IFRS-tilinpäätöksen laativia pankkeja. Selvitys osoitti, että pankkivalvojen komitean joulukuussa 2004 antamalla pankkien omien varojen laskentaa koskevalla ohjeistuksella oli IFRS-siirtymän muutoksia neutraloiva vaikutus.

EUROOPAN ARVOPAPERIMARKKINAVALVOJIEN KOMITEA PANOSTI NEUVONANTOON KAKKOSTASON SÄÄNTELYSSÄ

Euroopan arvopaperimarkkinavalvojen komitean (CESR) työ painottui vuonna 2005 edelleen rahoituspalvelujen toimintasuunnitelmaan (FSAP) sisältyvien direktiivien kakkostason valmisteluun. Nämä direktiivit koskevat rahoitusvälineiden markkinoita (MiFID), ns. transparensia, sijoitusrahastoja ja esitettä.

Kun rahoituspalvelujen toimintasuunnitelma saadaan valmiiksi, komitean työ kohdistuu komissiolle suunnatun (kakkostason) neuvon-

annon sijasta valvontayhteistyön syventämiseen ja valvontakäytäntöjen yhdenmukaistamiseen.

Tärkeä rooli Euroopan pankkivalvojen komitean työssä on pysyvällä arviointiryhmällä (Review Panel), jonka tehtävänä on seurata ja arvioida, miten jäsenmaat noudattavat säännöksiä ja käytännön yhteistyövelvoitteita. Vuonna 2005 arviointiryhmä mm. laati vertailun arvopaperimarkkinavalvojen komitean jäsenmaiden valtuuksista. Arviointiryhmän työn merkitys korostuu, sillä valvojaverkoston menestyksen kannalta on olennaista, että jäsenet noudattavat sovittuja sääntöjä ja että yhteistyö toimii saumattomasti.

TILINPÄÄTÖSSÄÄNTELYN SIIRTÄMINEN EU-LAINSÄÄDÄNTÖÖN

IASB:n antamat tilinpäätösstandardit osaksi EU-lainsäädäntöä

International Accounting Standards Board (IASB) on tällä hetkellä yksi keskeinen toimija tilinpäätössääntelyn kehittämisessä. IASB on yksityisoikeudellinen elin, jonka antama sääntely saatetaan erikseen säädetyin menettelyin kautta osaksi EU:n lainsäädäntöä.

IASB hyväksyi vuonna 2005 rahoitusinstrumenttien käypään arvoon arvostamista koskevan option (Fair Value Option), joka mahdollisti myös rahoitusvelkojen arvostamisen käypään arvoon tietyin reunaehdoin. Lisäksi se hyväksyi standardin, joka käsittelee rahoitusinstrumenteista tilinpäätöksessä annettavia tietoja (IFRS 7). IASB myös muutti muutamia standardeja. Kansainvälisen tilinpäätösraportoinnin tulkintakomitea IFRIC (International Financial Reporting Interpretations Committee) antoi lisäksi eräitä tulkintoja.

Kesäkuussa 2005 IASB peruutti päästöoikeuksia koskevan tulkintansa. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun jo lopullisena annettu tilinpäätöstä koskeva määräys kumottiin.

KOTIMAINEN SÄÄNTELY VUONNA 2005

Vuonna 2005 oli käynnissä useita lainsäädäntö-hankkeita, jotka liittyivät EU-lainsäädännön toimeenpanoon Suomen lainsäädännössä.

Lakimuutosten tavoitteena on ollut mm. edistää rahoitusmarkkinoiden integraatiota, tehostaa alan toimintaa sekä lisätä vakautta. Samalla muutokset kuitenkin aiheuttavat niin Rahoitustarkastukselle kuin markkinoilla toimijoille huomattaviakin kustannuksia sekä tarpeen muuttaa toimintatapoja. Yhtä aikaa toteutettavat suuret järjestelmä- ja toimintatapamuutokset voivat siirtymävaiheessa olla haasteellisia myös toimialan vakauden kannalta.

Rahoitustarkastukselle lainsäädännön muutokset merkitsivät mm. sitä, että listayhtiöiden tilinpäätökset tulivat Rahoitustarkastuksen valvontaan.

Tilinpäätösdirektiivin muutokset täytäntöön kirjanpitolain muutoksilla

Kansainväliset tilinpäätösstandardit eli IFRS-standardit otettiin EU:ssa käyttöön vuoden 2005 alussa, ja ne on pantu täytäntöön Suomen lainsäädännössä kirjanpitolain muutoksilla. IFRS-standardit koskevat minimissään kaikkia niitä listattuja yrityksiä, jotka laativat konserni-tilinpäätöksen.

Pankki- ja rahoitussektorille keskeinen rahoitusinstrumenttien kirjaamista ja arvostamista koskeva IAS 39 -standardi tuli voimaan osittain. Eräät suojauslaskentaan liittyvät säännökset jäivät hyväksymättä EU:ssa.

Vakavaraisuussääntelyn valmistelu eteni hyvin

Luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuusuudistusta (Basel II) koskevat direktiivit tulevat voimaan pääosin 1.1.2007. Suomessa kansallisen lainsäädännön muutosta on valmistellut valtiovarainministeriön työryhmä, jossa Rahoitustarkastus on aktiivisesti mukana. Hallituksen esitysluonnos tarvittavien lakien muuttamiseksi ja asetusten antamiseksi julkistettiin lausuntokierrosta varten marraskuussa 2005. Lopullinen hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevään 2006 aikana.

Vakavaraisuussääntelyn uudistus muuttaa yksittäisiltä toimijoilta vaadittavien minimipääomien määrää. Vaikka lainsäädäntömuutoksista syntyy markkinoilla toimiville merkittäviä järjestelmäkustannuksia, muutokset kuitenkin kannustavat pankkeja ja sijoituspalveluyrityksiä kehittämään omia riskienhallintajärjestelmiään ja sisäisiä toimintatapojaan paremmiksi.

Sijoituspalveluyrityksiä ja pörssejä koskevia normeja uudistetaan

Rahoitustarkastus oli vuonna 2005 mukana panemassa Suomen lainsäädännössä täytäntöön sekä rahoitusvälineiden markkinat-direktiiviä että tietojen julkistamista koskevia direktiivejä (ostotarjousdirektiivi, ns. transparenssidirektiivi, esitedirektiivi).

Keskeisin parhaillaan käynnissä olevista arvopaperimarkkinoihin vaikuttavista lainsäädäntöhankkeista on rahoitusvälineiden markkinat-direktiivin (MiFID) täytäntöönpano kotimaan lainsäädännössä. Samassa yhteydessä uudistetaan etenkin sijoituspalveluyrityksiä ja pörssejä koskevia normeja. Lisäksi direktiivin yhteydessä tullaan antamaan huomattava määrä myös komission ns. kakkostason sääntelyä.

Uudet säännökset tulevat lisäämään etenkin markkinapaikkojen välistä kilpailua. On myös odotettavissa, että markkinapaikkojen ja sijoituspalveluyritysten kustannukset kasvavat lyhyellä aikavälillä. Osa kustannuksista on kertaluonteisia, mutta osa lisää myös juoksevia kuluja.

Säännöksiä valmistelee Suomessa valtiovarainministeriön työryhmä, jonka määräaika päättyy toukokuun 2006 lopussa. Kansallisten säännösten on oltava voimassa 31.1.2007 mennessä, ja niitä aletaan soveltaa 1.11.2007 alkaen.

Tietojen julkistamista koskevien direktiivien kotimainen täytäntöönpano käynnissä

Sovitettaessa tietojen julkistamista koskevia direktiivejä osaksi Suomen lainsäädäntöä Rahoitustarkastuksen tavoitteena on ollut, että lainsäädännössä otetaan huomioon myös ne puutteet ja epäkohdat, jotka nykyisessä lain-

säädännössä on havaittu. Pyrkimyksenä on myös säilyttää jo hyväksi havaitut käytännöt.

Havaitut puutteet liittyvät joko sijoittajansuojaan yleisesti tai tiedonantovelvollisuutta koskevien vaatimusten vanhentumiseen. Puutteita on havaittu myös viranomaisvaltuuksissa. Toisaalta eurooppalaisen sääntelyn kautta tulee paljon normeja, jotka eivät sellaisinaan sovellu suomalaisten markkinaosapuolten tai markkinarakenteiden ominaispiirteisiin. Näitä normeja pyritään mahdollisuuksien mukaan sovittamaan suomalaiseen ympäristöön (esimerkiksi vähimmäisharmonisointi/optiot). Tavoitteena on myös edistää Suomen markkinoiden kilpailukykyä ja houkuttelevuutta.

Ns. ostotarjousdirektiivi tulee voimaan toukokuussa 2006. Direktiivin saattamista voimaan kansallisesti valmistelee valtiovarainministeriön työryhmä, jossa myös Rahoitustarkastus on mukana. Rahoitustarkastuksen tavoitteena on parantaa sijoittajansuojaa, selkeyttää ostotarjousprosessia sekä helpottaa prosessin ennakoivuutta. Nämä kysymykset ovat nousseet esiin varsinkin arvopaperinhaltijoiden tasapuolisen kohtelun, tarjouksen hinnoittelun ja kilpailevien ostotarjousten osalta. Uudistuva sääntely tulee vastaamaan monelta osin näihin kysymyksiin.

Saatettaessa kansallisesti voimaan ns. transparenssidirektiiviä Rahoitustarkastuksen tavoitteena on pyrkiä säilyttämään sijoittajien riittävän hyvä informaatiotaso ottaen kuitenkin samalla huomioon liikkeeseenlaskijoille aiheutuvat kustannukset. Valmistelun yhteydessä esiin tulleet merkittävimmät yksittäiset kysymykset liittyvät osavuositarkastusten määrään ja sisältövaatimuksiin. Työssä joudutaan kuitenkin direktiivin vaatimusten vuoksi ottamaan kantaa myös pörssitiedotteiden jakelua ja varastointia koskeviin kysymyksiin. Direktiivi tulee voimaan 20.1.2007, ja kotimaisen työryhmän työskentely jatkuu vuoden 2006 puolelle.

Rahoitustarkastus osallistui kertomusvuonna myös esitedirektiivin kansallista täytäntöönpanoa valmistelevan valtiovarainministeriön työryhmän työhön. Laki tuli voimaan 1.7.2005. Työryhmä otti jatkotyössään kantaa myös esitevastuuta koskeviin kysymyksiin, joista on lausunkierroksella erillinen esitevastuumietintö.

Mahdollisia sääntelytarpeita arvioidaan lausuntojen perusteella.

Tilintarkastuslain muutostarpeita selvitetiin

Rahoitustarkastus osallistui kauppa- ja teollisuusministeriön tilintarkastuslain muuttamista selvittäneen työryhmän työhön, jonka valmistelutyö jatkui. Ministeriö järjesti syksyllä 2005 keskustelutilaisuuksia, joiden pohjana oli ministeriön työryhmän marraskuussa 2003 julkistama raportti tilintarkastuslain muutostarpeista ja lakisäätöisen tilintarkastuksen kehittämisalueista. Keskustelutilaisuudet jatkuvat vuonna 2006.

Hallituksen esitys tilintarkastuslain muuttamisesta pyritään antamaan keväällä 2006. Lakimuutoksen yhteydessä saatetaan voimaan myös uuden tilintarkastusdirektiivin edellyttämät muutokset. Ne asettavat lisävaatimuksia tilintarkastuksen julkiselle valvonnalle.

Rahoitustarkastus on ollut vaikuttamassa kotimaiseen tilintarkastusalan sääntelyyn mm. osallistumalla tilintarkastuslain muuttamista selvittäneeseen kauppa- ja teollisuusministeriön työryhmään.

RAHOITUSTARKASTUKSEN OMA NORMINANTO

Rahoitustarkastuksen itsensä antamien normien uudistus eteni kertomusvuonna merkittävästi. Vuoden aikana valmistui 8 uutta standardia, ja lausunnolle lähetettiin toistakymmentä standardiluonnosta. Lisäksi neljää voimassa olevaa standardia muutettiin.

Uudistus on kaiken kaikkiaan selkiyttänyt Rahoitustarkastuksen roolia valvojana sekä odotuksia valvottavien toimintaan nähden. Vaikka uudistuksen yhteydessä on pyritty karsimaan kaikki vähemmän tarpeellinen sääntely, rahoitusmarkkinoilla toimiviin kohdistuu edelleen hyvin paljon sääntelyä. Tästä ovat esimerkkinä mm. IFRS-standardien käyttöönotto sekä Basel II -vakavaraisuusuudistus.

Basel II -norminanto eteni ripeästi

Rahoitustarkastuksen vakavaraisuussääntelyn uudistamiseen liittyvä ns. Basel II -norminanto eteni ripeästi. Keväällä 2005 julkaistiin kuusi standardiluonnosta, jotka koskivat luottoriskin, operatiivisen riskin ja markkinariskin vähimmäisvakavaraisuuden laskentaa sekä luottoriskin vähentämistekniikoita ja arvopaperistamisen luottoriskin vakavaraisuusvaatimuksia (Basel II, pilari 1). Lisäksi julkaistiin ehdotukset kustannusten kattamisesta sisäisten luotto- luokitusten menetelmien (IRBA) hyväksymisessä ja ehdotus toimenpidepalkkioista valvojen yhteisessä hyväksymisprosessissa.

Marraskuussa annettiin ensimmäinen luonnos valvottavien vakavaraisuuden hallintaa koskevasta standardista (pilari 2). Alkuvuodesta 2006 lähetetään lausunnolle valvottavien tietojen julkistamisvaatimuksia koskeva standardiluonnos (pilari 3). Rahoitustarkastus järjestää useimmista luonnoksista vielä toisen lausuntokierroksen ja antaa lopulliset standardit syksyllä 2006.

Lähes kaikki riskienhallintastandardit on nyt saatettu voimaan. Voimaan saattamista odottavat enää ainoastaan standardit markkinariskien ja likviditeettiriskin hallinnasta. Riskienhallintastandardit kattavat aikaisempaa laajemmin eri riskialueet.

Corporate governance- ja markkinoille tulo -standardien valmistelu eteni

Toimilupien hakemista ohjaava ja hakemusprosessia tehostava markkinoille tuloa sääntelevä standardi lähetettiin lausunnolle syksyllä 2005. Standardiin on koottu säännökset toimiluvan myöntämisen edellytyksistä. Lisäksi siinä annetaan tietoa siitä, mihin seikkoihin Rahoitustarkastus kiinnittää toimilupaa myöntäessään erityisesti huomiota ja mitä selvityksiä toimilupahakemukseen tulee liittää. Standardi tulee voimaan kevään 2006 aikana.

Johdon luotettavuutta ja sopivuutta määrittävä standardiluonnos valmistui ja oli lausuntokierroksella vuoden 2005 aikana. Standardissa korostetaan valvottavan omaa vastuuta johdon luotettavuuden, sopivuuden ja ammattitaidon valvonnassa sekä valvottavan omaa toimimiselvöllisyyttä tilanteissa, joissa luotettavuus tai sopivuus on vaarantunut tai voi vaarantua.

Standardiluonnos valvottavien luotettavasta hallinnosta valmistui. Siitä pyydetään lausunnot keväällä 2006. Standardi on keskeinen osa valvottavien ns. corporate governance -sääntelyä, joka käsittelee yrityksen ylimmän ja toimivan johdon sekä omistajien ja sidosryhmien välisiä suhteita. Standardin tavoitteena on varmistaa, että valvottavaa johdetaan ammattitaitoisesti sekä terveiden ja varovaisten liikeperiaatteiden mukaisesti.

Rahoitustarkastus on myös laatimassa standardia, jossa määritellään luvanvaraista toimintaa harjoittavien valvottavien sallitun liiketoiminnan rajat. Asia on jatkuvasti ajankohtainen valvottavien laajentaessa toimintaansa uusille toiminta-alueille. Ennen standardin valmistumista sääntely perustuu osin tapauskohtaisiin linjauksiin, jotka sitten siirtyvät itse standardiin. Standardi on tulossa voimaan vuoden 2006 aikana.

Tietojen julkistamiseen liittyviä standardeja päivitettiin lainmuutosten myötä

Heinäkuun 2005 alussa tuli voimaan markkinoiden väärinkäytön estämistä koskeva laki, minkä johdosta Rahoitustarkastus uudisti kolme standardiaan: liikkeeseenlaskijan ja osakkeenomistajan tiedonantovelvollisuus, sisäpiiri-ilmoitukset ja -rekisterit sekä sijoitus-suositukset ja hyväksyttävät markkinatavat. Standardeilla saatettiin toisaalta kansallisessa lainsäädännössä voimaan markkinoiden väärinkäytön estämistä koskevaa direktiiviä ja toisaalta pyrittiin selventämään velvoitteita, joita lainmuutoksesta aiheutui eri osapuolille.

Arvopaperien tarjoaminen ja listalleotto -standardin ajanmukaistaminen aloitettiin esitedirektiivin pohjalta. Standardi valmistunee keväällä 2006. Ajantasaistamisen lisäksi tavoitteena on liittää standardiin uudet tulkinnat siltä osin kuin on tarkoituksenmukaista.

Luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten tilinpäätössääntely uudistui

Tilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskeva standardi ja siihen liittyvä raportointistandardi tulivat voimaan marraskuun 2005 lopussa. Standardi koskee lähtökohtaisesti niitä

luottolaitoksia ja sijoituspalveluyrityksiä, jotka eivät laadi tilinpäätöstään tai konserni-tilinpäätöstään IFRS-standardien mukaisesti. Standardia sovelletaan ensimmäistä kertaa vuodelta 2005 laadittaviin tilinpäätöksiin.

Riskiraportoinnin sekä tulos- ja taseraportoinnin standardeihin tehtiin IFRS-standardien aiheuttamat muutokset (IFRS-muutokset). Vastaavat muutokset tehtiin myös luottoriskien valvontaa ja markkinariskien valvontaa koskeviin raportointistandardeihin.

Pankkien ja sijoituspalveluyritysten menettelytapoja koskeva sääntely yhdistymässä

Markkinoiden menettelytapoja koskevassa sääntelyssään Rahoitustarkastus yhdisti pankkeja ja sijoituspalveluyrityksiä koskevaa normintantoaan sekä karsi sääntelyn yksityiskohtia. Rahoitusvälineiden markkinat -direktiivin (MiFID) aiheuttamat muutokset otetaan huomioon direktiivin kansallisen toimeenpanon yhteydessä.

Asiakkaan tuntemista, tunnistamista ja rahanpesun estämistä koskeva standardi sekä standardi epäilyttävien arvopaperikauppojen ilmoittamisesta tulivat voimaan kesäkuussa. Standardien tavoitteena on edistää huolellisia ja yhtenäisiä menettelytapoja markkinoilla, valvottavien asiakassuhteisiin liittyvää riskien hallintaa sekä rahoitusmarkkinoiden väärinkäytösten ehkäisemistä ja paljastumista.

Sopimuksia ja markkinointia koskevat standardiluonnokset olivat lausuntokierroksella vuonna 2005. Standardit tullevat voimaan alkuvuodesta 2007.

Arvopaperikauppojen raportointi uudistuu

Rahoitusvälineiden markkinoita koskevan ns. MiFID-direktiivin saattaminen osaksi Suomen lainsäädäntöä muuttaa ja laajentaa raportointia arvopaperikaupoista. Tulevaisuudessa välittäjien tai välittäjien edustajien on raportoitava kaikki kaupat, jotka on tehty Euroopan talousalueella julkisen kaupankäynnin kohteena olevilla instrumenteilla riippumatta siitä, onko kauppa tehty markkinapaikalla vai sen ulkopuolella. Kansallisten säännösten tulee olla voimassa

1.1.2007 mennessä. Niitä aletaan soveltaa 1.11.2007 alkaen.

Kaupat raportoidaan välittäjän kotimaan viranomaiselle. Toisin sanoen kukin välittäjä raportoi oman maansa viranomaiselle myös kaikki muissa ETA-maissa tekemänsä kaupat. Sivukonttorit raporttoivat tekemänsä kaupat kuitenkin sivukonttorin sijaintimaan viranomaiselle. Raportointi tulee tehdä viivytyksettä ja viimeistään kaupan-tekopäivää seuraavan päivän loppuun mennessä.

Uusi eurooppalainen kauppaportointijärjestelmä tulee olemaan monenkeskinen, ja kullakin kansallisella valvojalla on siinä oma raporttien vastaanotto, edelleentoimitus ja varsinainen valvontajärjestelmä. Arvopaperikauppojen raportointia varten Rahoitustarkastus ottaa käyttöön uuden arvopaperikaupan valvontajärjestelmän (ns. AKVA-järjestelmä).

TOIMILUPIEN KÄSITTELY

Toimilupa-asioita käsiteltiin vuonna 2005 runsaasti.

Rahoitustarkastus myönsi seitsemän uutta toimilupaa. Niistä neljä oli sijoituspalveluyritysten ja kaksi rahastoyhtiöiden toimilupia ja yksi oli luottolaitoksen toimilupa. Toiminnan laajentamiseen liittyviä toimiluvan muutoshakemuksia hyväksyttiin kolme. Lisäksi ensimmäinen eurooppayhtiön sivuliike aloitti vuoden aikana toimintansa Suomessa.

Yhdeksän toimilupaa peruutettiin yhtiöiden omasta hakemuksesta. Syynä oli yleisimmin liiketoiminnan myynti toiselle toimiluvan haltijalle.

VALVONTAMAKSU-UUDISTUS

Rahoitustarkastuksen valvontamaksun perusteet uudistettiin vuoden 2005 alusta voimaan tulleella uudella valvontamaksulailla. Lakiuudistuksen tavoitteena oli täyttää veroluonteiselle maksulle perustuslailla asetetut vaatimukset ja turvata Rahoitustarkastuksen toiminnan rahoitus.

Rahoitustarkastuksen toiminta rahoitetaan vastakin valvottavilta ja muilta maksuvelvollisilta kalenterivuositain perittävillä valvonta- ja

toimenpidemaksuilla. Uusi laki Rahoitustarkastuksen valvontamaksusta (1294/2004) sisältää yksityiskohtaiset säännökset valvontamaksun määrittämisen perusteista. Perusteiden avulla kukin maksuvelvollinen voi laskea tai arvioida valvontamaksunsa suuruuden etukäteen.

Valvontamaksujen perusteet aikaisempaa selkeämmät

Valvontamaksuperusteiden lähtökohtana on ollut säilyttää maksujen aikaisempi taso ja jakautuminen eri ryhmien kesken. Yksittäisiä maksuvelvollisia koskevat maksujen muutokset on pyritty pitämään kohtuullisina.

Luottolaitosten, sijoituspalveluyritysten ja rahastoyhtiöiden valvontamaksu muodostuu kiinteästä perusmaksusta sekä liiketoiminnan laajuuden mukaan määräytyvästä suhteellisesta maksusta. Perusmaksu ja suhteellinen maksu peritään myös ulkomaisten luottolaitosten sivukonttoreilta sekä ulkomaisten sijoituspalveluyritysten ja rahastoyhtiöiden sivuliikkeiltä. Uudistuksella on varauduttu siihen, että sivukonttorimuotoinen luottolaitostoiminta kasvaa ja että siitä aiheutuva valvontatyö lisääntyy.

Arvopaperipörssin, optioyhteisön ja selvitysyhteisön valvontamaksu muodostuu maksuvelvollisen liikevaihdon perusteella laskettavasta suhteellisesta maksusta, jolle on säädetty vähimmäismäärä.

Arvopaperikeskuksen, julkisen kaupankäynnin kohteena olevien arvopapereiden liikkeeseenlaskijoiden ja muiden maksuvelvollisten valvontamaksu muodostuu ainoastaan perusmaksusta. Liikkeeseenlaskijoiden valvontamaksussa on otettu huomioon kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja noudattaen laadittujen tilinpäätösten valvonnasta aiheutuvat lisäkustannukset.

Valvontaa tukeva toiminta

Valvonnan tietojärjestelmiä kehitettiin ja uudistettiin vuonna 2005 tiiviiseen tahtiin. Osa Rahoitustarkastuksen tietojärjestelmähankkeista liittyi suoraan EU:ssa käynnissä oleviin kehittämissankkeisiin.

ARVOPAPERIKAUPPOJEN RAPORTOINTI-JÄRJESTELMÄN MÄÄRITTELY VALMISTUI

Arvopaperikauppojen raportointi muuttuu ja laajenee rahoitusvälineiden markkinat -direktiivin (MiFID) täytäntöönpanon myötä. Kullakin EU:n kansallisella valvojalla tulee olla järjestelmä, jolla se ottaa vastaan, toimittaa edelleen ja valvoo kauppojen raportointia.

Tästä syystä Rahoitustarkastus on kehittämässä uutta arvopaperikauppojen keruu- ja seuranta-järjestelmää eli ns. AKVA-järjestelmää. Sen määrittely valmistui huhtikuussa 2005. AKVA-järjestelmällä tullaan valvomaan arvopaperikaupankäyntiä ja tutkimaan mahdollisia väärinkäytöksiä.

Suomi aloitti valmistautumisen uuteen kauppaportointijärjestelmään jo tässä vaiheessa, koska nykyisen arvo-osuusjärjestelmän yhteydessä olevan ns. SIRE-järjestelmän käyttökelpoisuuteen on liittynyt uhkia. Muutokset kauppojen selvityksessä voivat johtaa siihen, ettei SIRE-järjestelmää voida käyttää nykyiseen tapaan kaupparaportointijärjestelmän korvaajana.

Kun AKVA-järjestelmä valmistuu, se tulee olemaan useimmilla mittareilla mitattuna Rahoitustarkastuksen suurin operatiivinen tietojärjestelmä. Järjestelmän tulee täyttää rahoitusvälineiden markkinat -direktiivin (MiFID) vaatimukset.

VAKAVARAIUUSRAPORTOINTIIN YHTENÄINEN KEHIKKO EU:SSA

Basel II -raportoinnissa otetaan Euroopassa vuoden 2007 alussa käyttöön yhteinen raportointikehikko (common reporting on the solvency ratio, COREP). Se yhdenmukaistaa vakavaraisuuden raportointia tietomäärittelyjen, raportoitavien tietojen määrän ja tiedon teknisen esitystavan osalta. Tietomäärittelyissä ei ole kansallisia eroja, sillä raportoitavat tiedot on määriteltävä vakavaraisuusdirektiivin käsitteiden pohjalta. Kansalliset valvojat voivat kuitenkin päättää, mitä osia COREP-kehikosta ne ottavat käyttöön.

Rahoitustarkastus päätti vuonna 2005, että se sallii Basel II -vakavaraisuustietojen raportoinnin XBRL-muodossa (eXtensible Business Reporting

Language), jota Euroopan pankkivalvojen komitea (CEBS) suosittelee. XML-pohjaisen XBRL-raportoinnin salliminen tarkoittaa mittavia muutoksia Rahoitustarkastuksen tiedonkeruun, tallennus- ja seurantajärjestelmiin. Vastapainona on, että uudistuksen myötä saavutetaan parempi tietojenvaihto muiden rahoitusvalvojen kanssa.

Ensimmäisen kerran viralliset tiedot kerätään 31.3.2007 tilanteesta. Sen lisäksi Rahoitustarkastus soveltaa ns. COREP-taulukoita vuonna 2006 vakavaraisuuden rinnakkaislaskennassa. Raportointijärjestelmän muutosten toteuttaminen alkaa keväällä 2006.

COREP-raportoinnin sisältö vastaa hyvin Rahoitustarkastuksen vakavaraisuusvalvonnan tietotarpeita ja helpottaa monikansallisten pankkien raportointia. Rahoitustarkastus onkin tukenut Euroopan pankkivalvojen komiteassa (CEBS) yhdenmukaisen raportointikehikon valmistelua. Valmisteilla olevat vakavaraisuus uudistukseen liittyvät raportointistandardit tulevat olemaan COREP-raportointikehikon mukaiset.

Raportoinnin yhdenmukaistus helpottaa valvojen tiedonkeruuta ja tietojen vertailtavuutta kansainvälisten pankkiryhmien valvonnassa. Pitkällä aikavälillä myös valvottaville aiheutuvat raportointikustannukset vähenevät.

MYÖS TALOUDELLISEEN RAPORTOINTIIN YHTENÄINEN KEHIKKO

Rahoitustarkastus ottaa käyttöön Euroopan pankkivalvojen komitean (CEBS) hyväksymän taloudellisen raportoinnin yhtenäisen raportointikehikon (FINREP) vuonna 2008. Uusi kehikko sisältää tulos- ja taseraportoinnin, mutta ei riskien raportointia.

Koska kaikki EU-maat eivät ota vapaaehtoisuuteen perustuvaa kehikkoa käyttöön, taloudellisessa raportoinnissa ei saavuteta kattavaa harmonisointia. Sen vuoksi voi syntyä edelleen tilanteita, joissa eri maiden valvontaviranomaiset soveltavat kansainvälisten pankkikonsernien eri maissa toimiviin yhtiöihin toisistaan poikkeavia tulos- ja taseraportoinnin vaatimuksia.

Rahoitustarkastuksen tavoitteena on toteuttaa tarvittavat muutokset viranomaisten yhteiseen ns. VIRATI-raportointikehikkoon. VIRATI-yhteistyössä ovat mukana Rahoitustarkastus, Suomen Pankki ja Tilastokeskus.

TASE-, TULOS- JA RISKITIETOJEN RAPORTOINTIA UUDISTETTIIN

IFRS-tilinpäätöskäytäntöön siirtymisen seurauksena valvottavien tase-, tulos- ja riskitietojen raportointi Rahoitustarkastukselle uudistettiin vuonna 2005. Tietojärjestelmiä kehitettiin uudistuvan raportoinnin mukaisesti. Tietojen keruu perustuu edelleen Rahoitustarkastuksen kotisivuilta ladattaviin Excel-sovelluksiin.

► Rahoitustarkastus lyhyesti

Rahoitustarkastus valvoo rahoitusmarkkinoita ja niillä toimivia. Valvottavia ovat mm. pankit, sijoituspalveluyritykset, rahastoyhtiöt ja pörssi.

Toiminnan tavoitteena on rahoitusmarkkinoiden vakaus ja luottamuksen säilyminen markkinoiden toimintaan. Tämä tavoite on kirjattu lakiin Rahoitustarkastuksesta. Toimintaa ohjaa Rahoitustarkastuksen johtokunnan hyväksymä strategia.

Toimintaa ohjaavia arvoja ovat riippumattomuus, avoimuus, tuloksellisuus ja ammattitaito.

VALVONTAA JA SÄÄNTELYÄ

Rahoitustarkastuksen ydintoimintoja ovat valvonta ja sääntely.

Valvonta keskittyy keskeisimpiin ja riskiherkimpiin instituutioihin ja toimintoihin. Valvonnassa arvioidaan valvottavien taloudellista tilaa, riskinkantokykyä sekä riskienhallinta-järjestelmiä.

Rahoitustarkastus korostaa omistajien ja johdon vastuuta sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta. Näin pyritään varmistamaan, että valvottavilla on riittävät taloudelliset ja muut edellytykset harjoittaa toimintaa ja että valvottavat eivät ota niin suuria riskejä, että niiden vakavaraisuus vaarantuu. Rahoitusmarkkinoiden vakautta uhkaavat riskit ja

muutospaineet pyritään tunnistamaan jo ennakoita.

Arvopaperimarkkinoilla valvonnan kohteena ovat markkinoiden menettelytavat sekä se, miten liikkeeseenlaskijat noudattavat tiedonantovelvollisuuttaan. Lisäksi tutkitaan epäiltyjä sisäpiiritiedon väärinkäyttötapauksia ja muita arvopaperimarkkinarikoksia. Näiden tehtävien ohella Rahoitustarkastus pyrkii vaikuttamaan arvopaperikaupankäynnin ja selvityksen sujuvuuteen ja toimintavarmuuteen. Rahoitustarkastus valvoo myös kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) noudattamista.

SÄÄNTELY – NORMINANTOA JA VALMISTELUA

Rahoitustarkastuksen sääntelytoiminta käsittää sekä sen oman norminannon että osallistumisen rahoitusmarkkinalainsäädännön valmisteluun niin kotimaassa kuin EU:ssakin. Rahoitustarkastus seuraa tiiviisti markkinaolosuhteita ja tekee tarpeen mukaan lainsäädäntö- ja muita toimenpide-esityksiä toisille viranomaisille.

TEHTÄVÄNÄ MYÖS EDISTÄÄ TIETÄMYSTÄ MARKKINOISTA

Valvonnan ja sääntelyn ohella Rahoitustarkastuksen tehtävänä on myös edistää yleistä tietämystä rahoitusmarkkinoista. Säästäjälle ja sijoittajalle -palvelusivustossa annetaan tietoa mm. rahoitusmarkkinoista, sijoitus- ja

säästötuotteista ja -palveluista, palveluntarjoajan valinnasta ja sopimuksen tekemisestä.

Hallinto ja johtaminen

Rahoitustarkastus toimii hallinnollisesti Suomen Pankin yhteydessä. Päätöksenteossa ja valvonnassaan se on itsenäinen.

Rahoitustarkastuksen hallinto- ja johtamisjärjestelmä on määritelty Rahoitustarkastuksesta annetussa laissa. Sitä täydentävät Suomen Pankin tilintarkastajien suorittama tilintarkastus, riippumaton sisäinen tarkastus sekä sisäinen ohjaus- ja valvontajärjestelmä.

Laki edellyttää, että Rahoitustarkastuksen toiminta ja päätöksenteko on avointa ja että hallinto- ja johtamisjärjestelmä on hyvä. Hallinnon ja johtamisen järjestämisessä noudatetaan soveltuvin osin samoja kansainvälisiä standardeja, joita sovelletaan Rahoitustarkastuksen valvottaviin.

PANKKIVALTUUSTO

Eduskunnan valitsema pankkivaltuusto valvoo Rahoitustarkastuksen toiminnan yleistä tarkoituksenmukaisuutta ja tehokkuutta sekä päättää tietyistä hallintoon kuuluvista asioista. Pankkivaltuusto nimittää Rahoitustarkastuksen johtokunnan jäsenet.

JOHTOKUNTA

Rahoitustarkastuksen johtokunnalla on vastuu Rahoitustarkastuksen toiminnan ohjauksesta ja valvonnasta. Johtokunta päättää pitkän aikavälin toimintalinjoista sekä tavoitteista ja valvoo niiden toteutumista.

Johtokunnassa on kuusi jäsentä. Pankkivaltuusto nimittää neljä jäsentä Suomen Pankin, valtiovarainministeriön ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön ehdotusten perusteella. Rahoitustarkastuksen johtaja ja Vakuutusvalvontaviraston ylijohtaja ovat johtokunnassa virkansa puolesta.

JOHTAJA

Rahoitustarkastuksen päällikkönä on johtaja, jonka nimittää ja erottaa tasavallan presidentti. Johtaja vastaa siitä, että Rahoitustarkastukselle kuuluvat tehtävät hoidetaan tehokkaasti, tarkoituksenmukaisesti ja johtokunnan antamien ohjeiden mukaisesti laissa asetetun tavoitteen saavuttamiseksi.

Tärkeimmät päätöksensä johtaja tekee johtoryhmää kuultuaan. Johtoryhmään kuuluvat Rahoitustarkastuksen johtajan lisäksi apulaisjohtajat, päälakimies ja neuvonantaja esikuntayksiköstä.

Rahoitustarkastuksen organisaatio

Rahoitustarkastuksen organisaatio koostuu esikunnasta sekä kahdesta osastosta: markkina- ja vakavaraisuusvalvonta, jotka vastaavat markkinoita ja valvottavia koskevista valvontatehtävistä. Näiden lisäksi on kaksi Rahoitustarkastuksen johtajalle raportoivaa yksikköä: viestintä ja tietopalvelut sekä toiminnan suunnittelu ja organisaation kehittäminen.

Markkinoita ja valvottavia koskevat valvontatehtävät ovat vakavaraisuusvalvonta- ja markkina- ja vakavaraisuusvalvontaosastojen vastuulla. Vakavaraisuusvalvontaosastolle on keskitetty kaikkien valvottavien vakavaraisuusvalvonta ja tietojärjestelmäpalvelut sekä osaston toimialaan liittyvä sääntely ja sen kehittäminen. Osastolle kuuluvat luottolaitosten, sijoituspalveluyritysten ja omaisuudenhoitoa tarjoavien rahastoyhtiöiden riskien ja pääomien riittävyyden valvonta sekä valvottavien kannattavuuden seuranta. Lisäksi osasto vastaa rahoitusmarkkinoiden kokonaistilan analysoinnista sekä talousympäristön muutoksiin liittyvien riskien arvioinnista. Osasto myös seuraa ja tukee valvottavien valmistautumista vakavaraisuusudistukseen (Basel II).

Markkina- ja vakavaraisuusvalvontaosastolle puolestaan on keskitetty markkinoiden ja menettelytapojen valvonta, arvopaperimarkkinoiden infrastruktuurin valvonta sekä osaston toimialaan liittyvä sääntely ja sen kehittäminen. Osasto vastaa myös kansainvälisten tilinpäätös-

standardien noudattamisen valvonnasta (tilinpäätösvalvonta).

Esikuntayksikön tehtävänä on linjata sääntelyn strategiset tavoitteet ja periaatteet sekä ohjata ja valvoa näiden linjausten noudattamista. Lisäksi yksikkö vastaa toimilupa- ja sanktioprosesseista.

Viestintä ja tietopalvelut -yksikkö vastaa viestinnästä ja asiakirjapalveluista. Toiminnan suunnittelusta ja organisaation kehittämisestä vastaa puolestaan toiminnasuunnittelu ja organisaation kehittäminen -yksikkö.

HENKILÖSTÖÄ 70 % ASIAANTUNTIJATEHTÄVISSÄ

Rahoitustarkastuksen toteutunut toimintavahvuus vuoden 2005 lopussa oli 138 henkeä (138,5 henkeä vuonna 2004). Hyväksytty toimintavahvuus oli 142. Vakavaraisuusvalvonnassa työskenteli 64,5, markkinavalvonnassa 54,5, esikuntayksikössä 9 henkeä ja muissa johtajan alaisissa esikuntatoiminnoissa 9 henkeä. Henkilöstön tulovaihtuvuus¹ oli keskimäärin 6,5 % (9 %) ja lähtövaihtuvuus² 9 % (5 %).

Henkilöstöstä 70 % toimii asiantuntijatehtävissä, 10 % esimiestehtävissä ja 20 % muissa tehtävissä.

Rahoitustarkastuksen asema rahoitusmarkkinoita valvovana viranomaisena asettaa sen virkamiesten toiminnalle erityisiä eettisiä vaatimuksia, joiden kivijalkana ovat lojaalius ja riippumattomuus. Henkilöstön tulee toiminnassaan ottaa huomioon Rahoitustarkastuksen tavoitteet ja toimia niiden saavuttamisen puolesta. Rahoitustarkastuksessa työskentelevän suhteet tai taloudelliset yhteydet valvottavaan eivät saa muodostua liian tiiviiksi tai muuten sellaisiksi, että hänen riippumattomuutensa voitaisiin kyseenalaistaa.

Toiminnan rahoitus ja kustannukset

Rahoitustarkastuksen toiminta rahoitetaan valvonta- ja toimenpidemaksuilla.

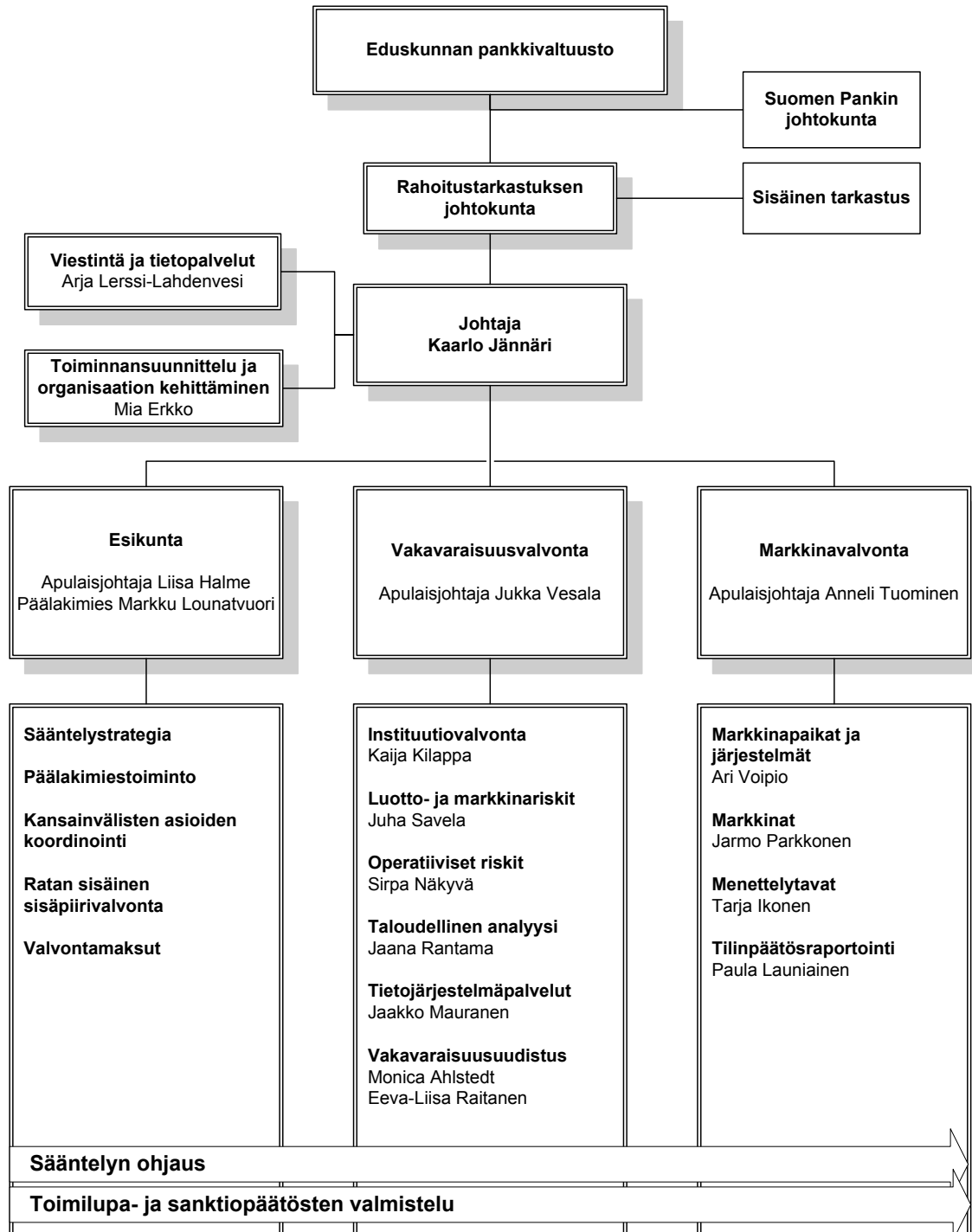
Valvonta- ja toimenpidemaksuja kertyi vuonna 2005 yhteensä 18,1 milj. euroa. Toiminnan kustannukset olivat 15,8 miljoonaa euroa, mistä yli viidennes eli 3,4 miljoonaa euroa koostui Suomen Pankille maksettavista palveluista eli hallintopalveluista (2,2 milj. euroa) ja toimitilojen vuokrasta (1,2 milj. euroa). Valvonta- ja toimenpidemaksuista kertynee vuodelta 2005 ylijäämää 2,3 milj. euroa, mikä vähentää vuodelta 2006 perittäviä valvontamaksuja. Vuoden 2006 budjetin loppusumma on 18,5 miljoonaa euroa. Valtaosa toiminnan kuluista on henkilöstökuluja ja henkilöstösidonnaisia kuluja. Henkilöstökuluihin on budjetoitu noin 11,5 miljoonaa euroa: palkkoihin 8,6 miljoonaa euroa ja henkilösivukuluihin noin 2,9 miljoonaa euroa. Henkilöstösivukulut koostuvat mm. lakisääteisistä ja vapaaehtoisista sosiaalikulusta, työterveys- huollon kustannuksista ja rekrytointikulusta.

Muita kuluja aiheutuu mm. virkamatoista, koulutuksesta, turvallisuus-, ravitsemus- ja henkilöstöpalveluista sekä ulkopuolisilta hankituista palveluista. Rahoitustarkastus hankkii mm. henkilöstö- ja taloushallintoon, tietohallintoon, turvallisuuteen ja muuhun yleishallintoon liittyvät palvelut Suomen Pankilta.

1) Tulovaihtuvuus = Tulleiden määrä/henkilöstön keskimääräinen toimintavahvuus * 100.

2) Lähtövaihtuvuus = Lähteneiden määrä/henkilöstön keskimääräinen toimintavahvuus * 100.

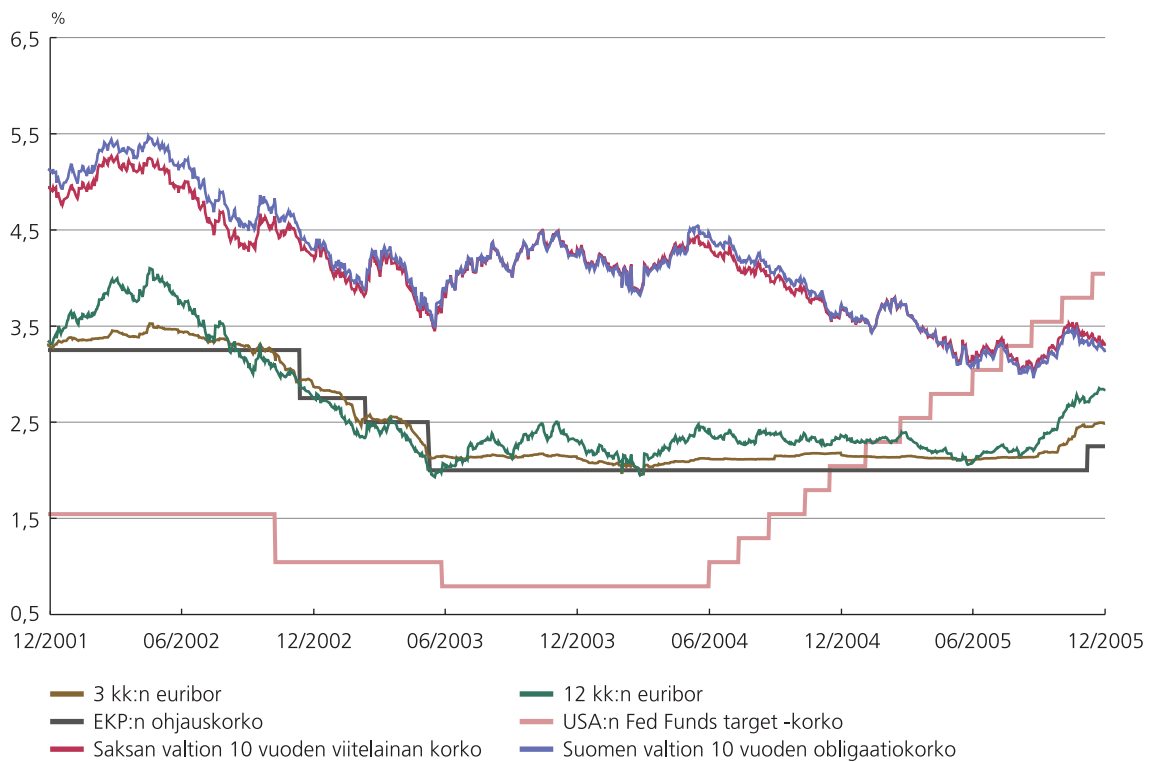
Rahoitustarkastuksen organisaatio 31.12.2005

Rahoitustarkastuksen johtoryhmän jäseniä ovat johtaja Kaarlo Jännäriin lisäksi apulaisjohtajat Liisa Halme, Anneli Tuominen ja Jukka Vesala sekä päälakimies Markku Lounatvuori ja neuvonantaja Risto Määttänen.

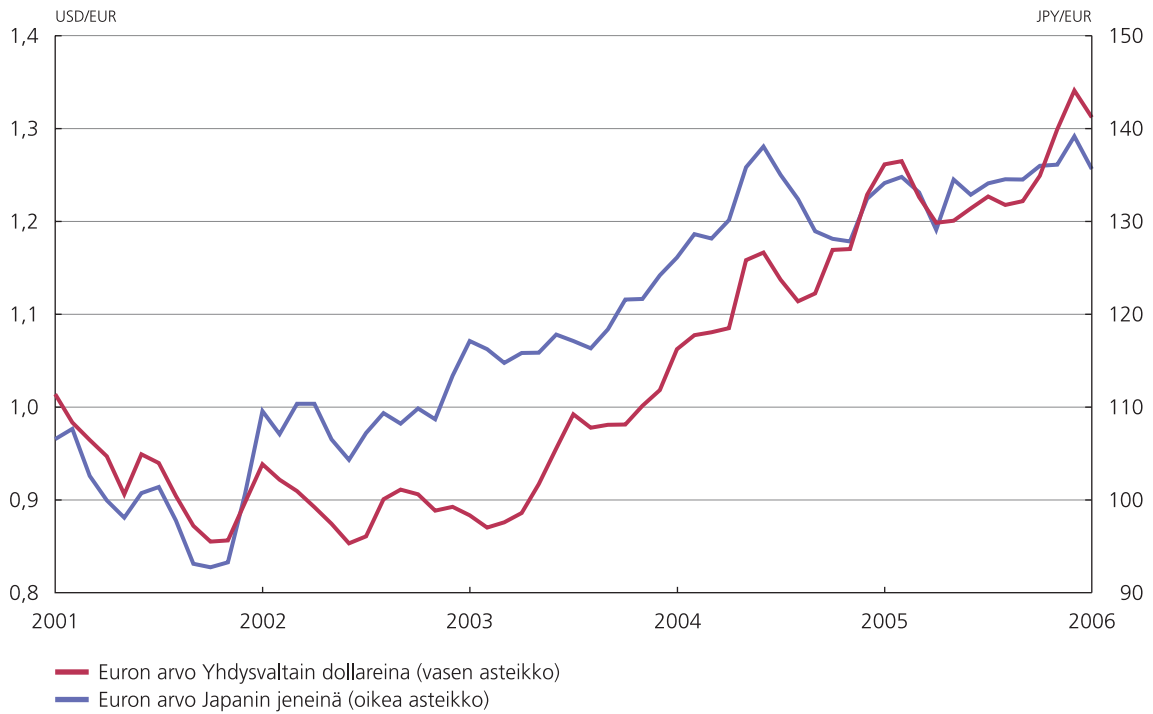
► Kuviot ja taulukot

Rahoitusmarkkinoiden korkokehitys, 29.12.2001–31.12.2005

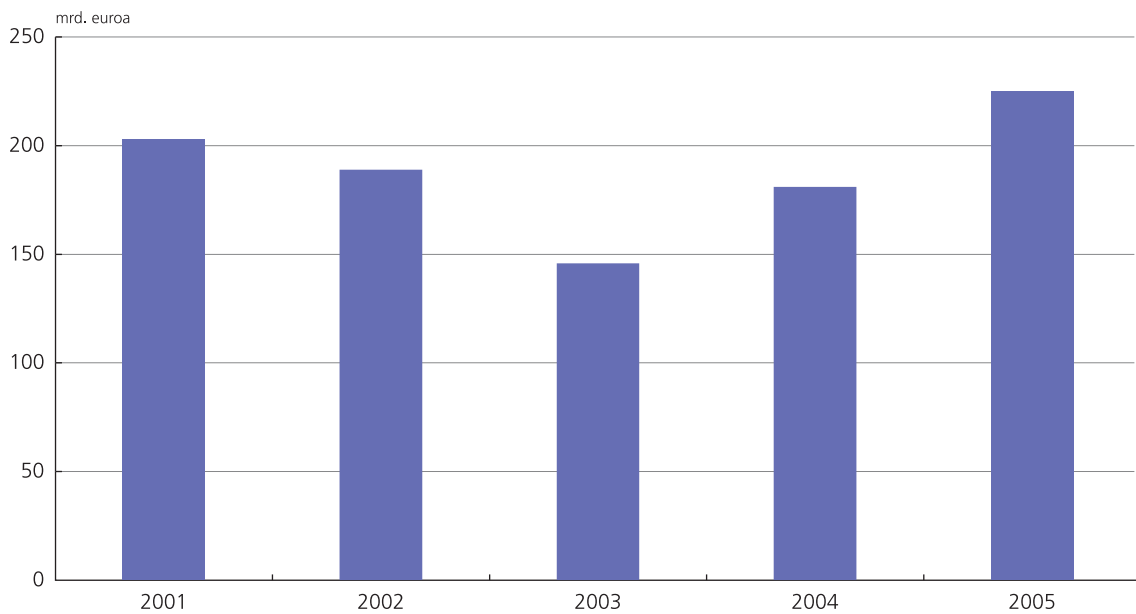
Euron dollari- ja jenikurssit, kuukausittain

Kun euro vahvistuu, käyrä nousee.

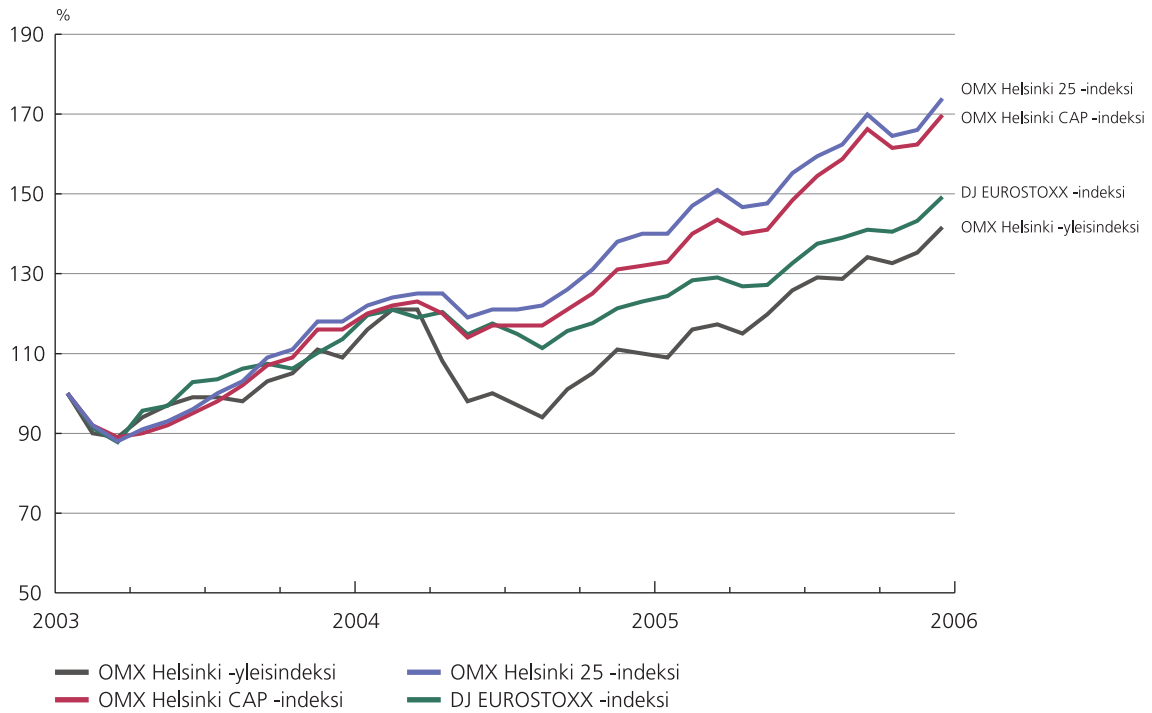
Lähde: EKP ja Reuters.

Osakkeiden vaihto Helsingin pörssissä 2001-2005

Lähde: OMX.

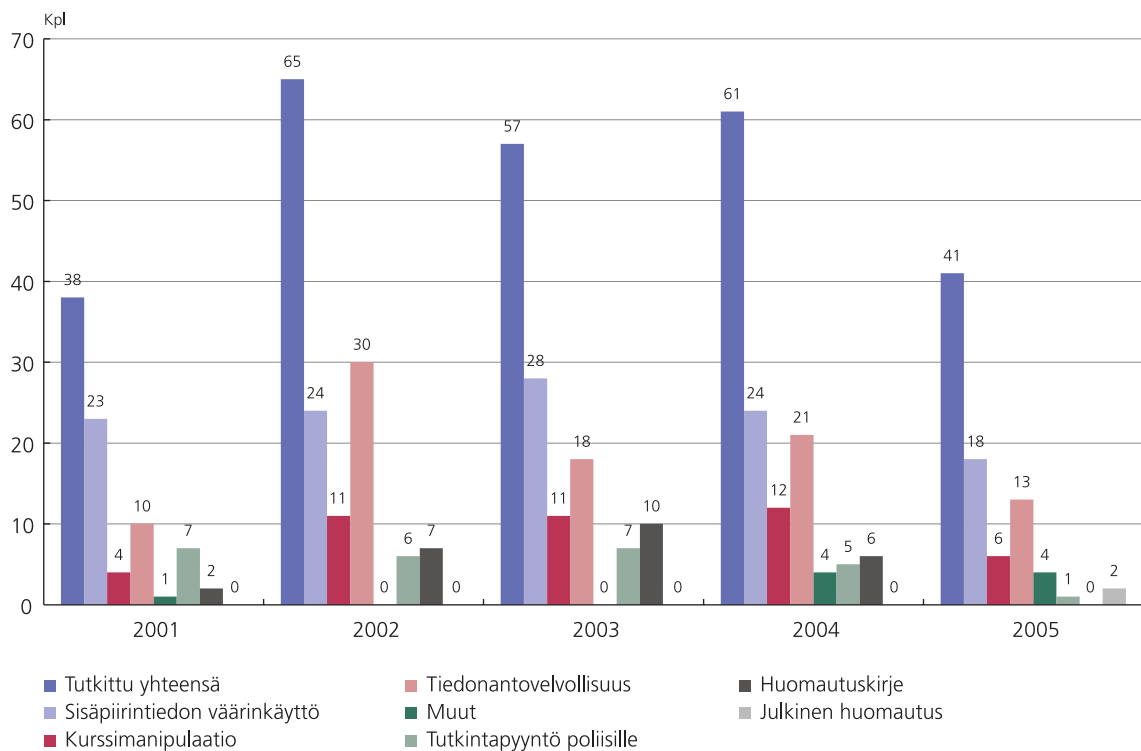
Helsingin pörssin osakeindeksien kehitys 2003–2005

Muutosprosentit on laskettu hintaindekseistä. Kuukauden havainto on päivähavaintojen keskiarvo.

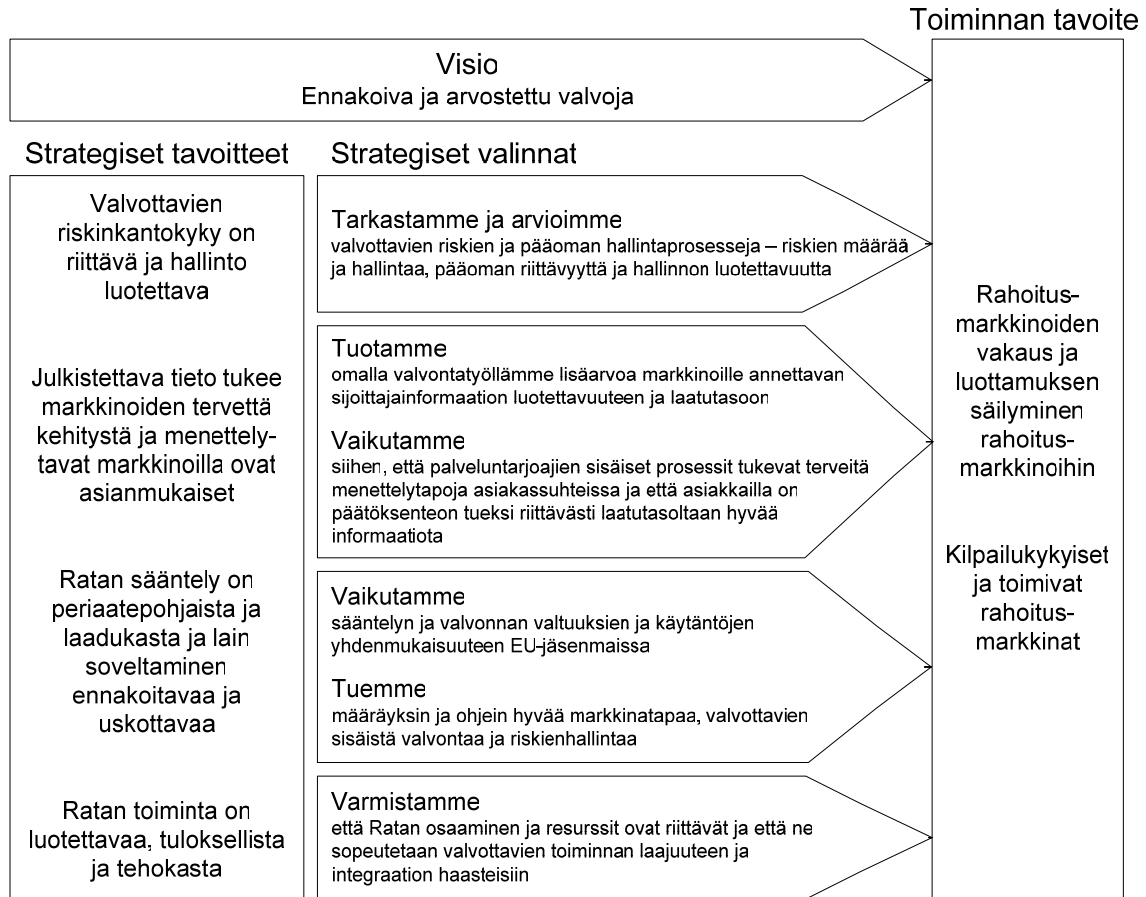
Lähde: OMX.

Ratan tutkimat epäillyt arvopaperimarkkinoiden väärinkäyttötapaukset 2001–2005

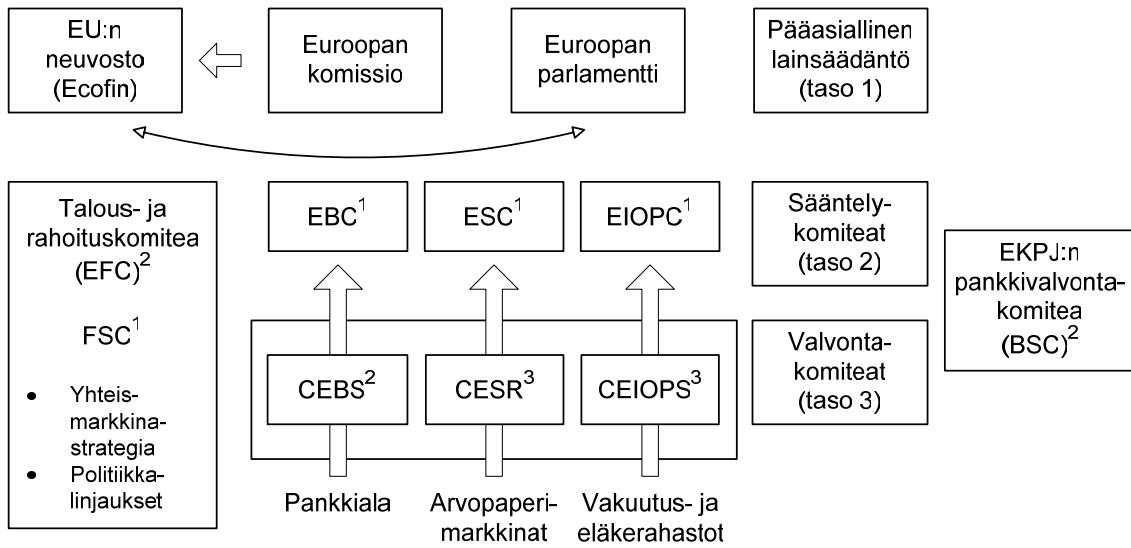

Lähde: Rahoitustarkastus.

RAHOITUSTARKASTUKSEN STRATEGIA 2006–2008

EU-TASON SÄÄNTELY- JA VALVONTAYHTEISTYÖ

1) Koostuu ministeriöiden edustajista

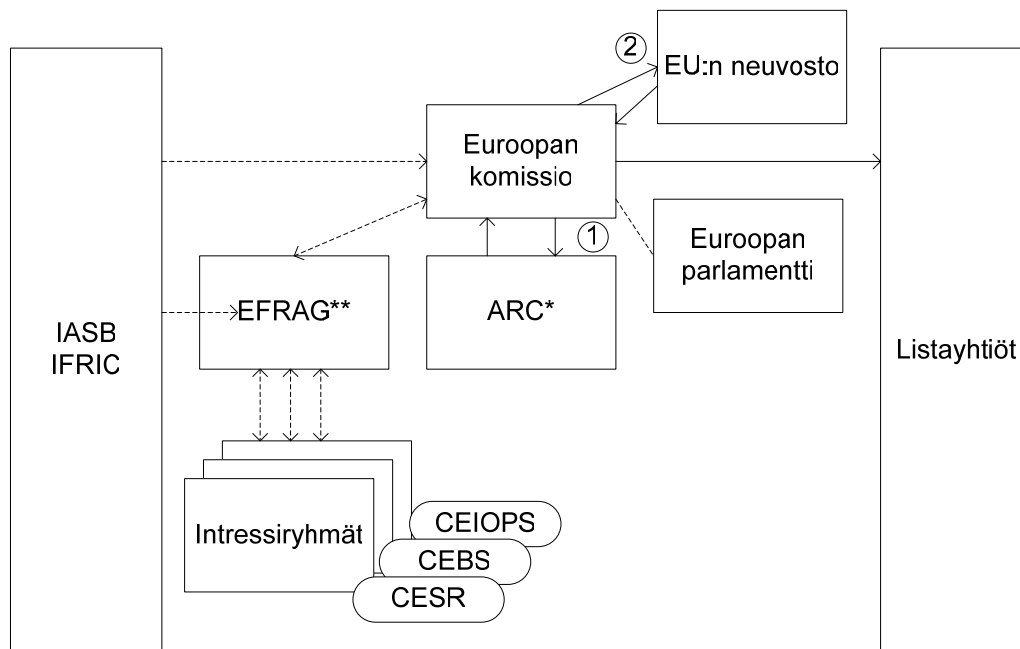
2) Koostuu valvojien ja keskuspankkien edustajista

3) Koostuu valvojien edustajista

Lyhenteiden selitykset:

BSC	Euroopan keskuspankkijärjestelmän (EKPJ) pankkivalvontakomitea, Banking Supervision Committee
FSC	Rahoituspalvelukomitea, Financial Services Committee
EBC	Euroopan pankkikomitea, European Banking Committee
ESC	Euroopan arvopaperikomitea, European Securities Committee
EIOPC	Euroopan vakuutus- ja lisäeläkekomitea, European Insurance and Occupational Pensions Committee
CEBS	Euroopan pankkivalvojien komitea, Committee of European Banking Supervisors
CESR	Euroopan arvopaperimarkkinavalvojien komitea, Committee of European Securities Regulators
CEIOPS	Euroopan vakuutus- ja eläkevalvojien komitea, Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors.

IFRS-STANDARDIEN HYVÄKSYMISPROSESSI EU:SSA

- ① Normaali päätöksenteko
 ② Poikkeuksellinen päätöksenteko

←-----> Konsultaatio

←-----> Päätöksenteko

* Tarkkailijajäsenet: ECB, CESR, CEBS, CEIOPS, EFRAG.

** Tarkkailijajäsenet: CESR, Euroopan komissio.

IFRS-standardien hyväksymisessä keskeisiä toimijoita ovat European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG) ja tilinpäätöskysymysten sääntelykomitea (Accounting Regulatory Committee, ARC). Jälkimmäinen koostuu jäsenmaiden ministeriöiden edustajista.

EFRAG tukee komissiota sen ratkaistessa, voidaanko International Accounting Standards Boardin (IASB) lopullisena antama standardi tai kansainvälisten tilinpäätöskysymysten tulkintakomitean (International Financial Reporting Interpretations Committee, IFRIC) antama tulkinta hyväksyä EU:n lainsäädännöksi. Sääntelykomitea ehdottaa tämän jälkeen komissiolle standardin tai tulkinnan hyväksymistä.

Euroopan arvopaperimarkkinavalvojen komitea (CESR) on tarkkailijana sekä EFRAGissa että tilinpäätöskysymysten sääntelykomiteassa (ARC), kun taas Euroopan pankkivalvojen komitea (CEBS) on tarkkailijana ainoastaan jälkimmäisessä. Kumpikin valvojakomitea (CESR ja CEBS) pyrkii vaikuttamaan tilinpäätösääntelyyn ja tulkintoihin erityisesti siinä vaiheessa, kun IASB tai tulkintakomitea (IFRIC) antaa ehdotuksen uudeksi standardiksi tai tulkinnaksi tai ehdottaa aiempia muutettavaksi.

Arvopaperimarkkinavalvojen komitea on tähän mennessä vaikuttanut EFRAGiin ottamalla kantaa sen IASB:lle lähettämiin kommenttikirjeisiin. Pankkivalvojen komitea puolestaan on lähettänyt kommenttiirjeensä suoraan lautakunnalle.

RAHOITUSTARKASTUKSEN HENKILÖSTÖ TEHTÄVÄALUEITTAIN 2004–2005

	2005		2004	
	Henkeä yhteensä	Osuus henkilöstöstä	Henkeä yhteensä	Osuus henkilöstöstä
Toimiluvat	5,5	4 %	5,5	4 %
Säätely	20,5	15 %	24,5	18 %
Tilinpäätösvalvonta	10	7 %	9	6 %
Taloudelliset raportit ja analyysit	13	9 %	10	7 %
Markkinoiden valvonta	12	9 %	12,5	9 %
• Tarjous- ja listalleottoesitteet	4	3 %	4,5	3 %
• Tiedonanto- ja liputusvelvollisuus	3	2 %	3,5	3 %
• Pörssikaupankäynnin valvonta ja markkinaväärinkäytösten tutkinta	4,5	3 %	4	3 %
• Sisäpiirirekisterit	0,5	0 %	0,5	0 %
Tarkastus- ja valvontatoiminta	43,75	32 %	42	30 %
• Vakavaraisuusvalvonta	22	16 %	24	17 %
• Menettelytapojen valvonta	13	9 %	10	7 %
• Rahoitusmarkkinoiden infrastruktuuri (maksu- ja tietojärjestelmät, kaupankäynti, clearing, maksu- ja talletusjärjestelmät, operaattorit ja osapuolet)	8	6 %	6,5	5 %
• Valistus	0,75	1 %	1,5	1 %
Kansainvälinen toiminta	6	4 %	6	4 %
Viestintä ja tietopalvelut	7	5 %	7	5 %
Tietojärjestelmät	8,25	6 %	8	6 %
Taloushallinto, toiminnan suunnittelu	2	1 %	2	1 %
Ylin johto ja sihteerit	10	7 %	12	9 %
Yhteensä	138	100 %	138,5	100 %

Lähde: Rahoitustarkastus.

HENKILÖSTÖMÄÄRÄ, KULUT JA TUOTOT 2001–2005

	2005	2004	2003	2002	2001
Henkilöstömäärä	138	138,5	138	136	125
Kulut ja tuotot, miljoonaa euroa					
Toimintakulut	15,8	15,6	15	14,2	12,4
Valvontamaksut	17,4	14,9	14,6	13,7	11,8
Toimenpidemaksut	0,7	0,8	0,5	0,5	0,6

Lähde: Rahoitustarkastus.

DIAARI 2005

Diaarin pääkohdat ja niiden asiamäärät	2005	2004
Hallinto ja johtaminen	47	46
Sääntely	103	106
Markkinavalvonta	551	508
Vakavaraisuusvalvonta	72	84
Muu valvontatoiminta	569	489
Muut	139	121
Yhteensä	1 481	1 354
Suurimpia yksittäisiä asiaryhmiä		
Listalleottoesitteet	180	185
Notifikaatiot	178	145
Selvityspyynnöt	128	122
Sääntöasiat	124	115
Fit&Proper -ilmoitukset; ylin johto	73	62
Sopimusehdot	64	50
Kansainvälinen yhteistyö	53	61
Tarkastukset ja valvontakäynnit	46	31

Vuonna 2005 Rahoitustarkastuksen diaariin merkittiin 1 481 asiaa, jotka jakautuivat osastoittain seuraavasti: markkinavalvonta 1 154, vakavaraisuusvalvonta 261, esikunta 66.

VALVONTA- JA TOIMENPIDEMAKSUT 2001–2005

Valvontamaksut, 1 000 euroa

Maksuvelvolliset	2005	2004	2003	2002	2001
Luottolaitokset	11 482				
Sijoituspalveluyritykset	1 262				
Rahastoyhtiöt	1 792				
Arvopaperipörssi	591				
Arvopaperikeskus	252				
Liikkeeseenlaskijat	1 845				
Muut	211				
Yhteensä	17 435	14 857	14 564	13 659	11 720

Edellisten vuosien tilastot eivät ole vertailukelpoisia vuoden 2005 kanssa, koska vuoden 2005 alussa voimaan tullut valvontamaksulaki muutti valvontamaksujen perusteita.

Toimenpidemaksut, 1 000 euroa

Maksuvelvolliset	2005	2004	2003	2002	2001
Rahastoyhtiöt	220	283	159	158	238
Liikkeeseenlaskijat	373	420	285	308	343
Muut	76	62	28	27	56
Yhteensä	670	764	472	493	637

Maksut yhteensä, 1 000 euroa

Maksut	2005	2004	2003	2002	2001
Valvontamaksut	17 435	14 857	14 564	16 659	11 720
Toimenpidemaksut	670	764	472	493	637
Yhteensä	18 105	15 621	15 036	14 152	12 357

Lähde: Rahoitustarkastus.

RAHOITUSTARKASTUKSEN BUDJETTI 2006, TOIMINTAKULUT JA -TUOTOT 2004–2005, 1 000 EUROA

	Toteutunut 2004	Toteutunut 2005	Budjetti 2006
Kulut			
Henkilöstökulut			
Palkat			
Vakinaiset	7 235	7 681	8 093
Määräaikaiset	457	363	344
Lomasijaiset	68	90	108
Muut palkkiot	131	121	101
	7 891	8 254	8 646
Muut henkilöstökulut			
Henkilösivukulut	2 405	2 522	2 658
Muut henkilöstökulut	140	107	208
	2 544	2 629	2 866
Henkilöstökulut yhteensä	10 436	10 883	11 512
Muut kulut			
Koulutus	256	191	279
Virkamatkat	413	451	477
Atk-kulut	888	1 000	1 993
Toimistopalvelut	745	666	844
Kiinteistön vuokrat ja hoitokulut	1 681	1 288	1 306
Muut kulut	1 188	1 299	1 964
Muut kulut yhteensä	5 171	4 896	6 862
Poistot			
Poistot koneista ja kalustosta	14	28	74
Ohjelmistot	0	12	24
Poistot yhteensä	14	40	98
Kulut yhteensä	15 621	15 820	18 472
Valvontamaksut	14 857	17 435	16 725
Toimenpidemaksut	764	670	0
Muut tuotot	0	6	0
Tuotot yhteensä	15 621	18 112	16 725
Ylijäämä (+) / alijäämä (-)	0	2 292	-1 747

Valvontamaksujen perusteet muuttuivat 1.1.2005, kun uusi valvontamaksulaki tuli voimaan. Uudessa laissa on säädetty menettelystä niissä tapauksissa, joissa yhteenlasketut valvonta- ja toimenpidemaksutuotot ylittävät Rahoitustarkastuksen talousarvion mukaiset kustannukset. Jos edelliseltä vuodelta on jäänyt ylijäämää enemmän kuin 5 % talousarvion loppusummasta, perittävien valvontamaksujen määrää vähennetään vastaavalla summalla kuitenkin niin, että huomioon otetaan edellisiltä kalenterivuosilta kertynyt yli-/alijäämä. Valvottavien yhdenvertainen kohtelu edellyttää, että kaikkien maksuvelvollisten valvontamaksua alennetaan samalla suhteellisella määrällä.

Rahoitustarkastus, PL 159, 00101 Helsinki

Puhelin 010 831 51

Faksi 010 831 5328

www.rahoitustarkastus.fi

rahoitustarkastus@rahoitustarkastus.fi